

حروری

مارچ ۱۹۹۰ء

گلشن میں گو بہار بہت خوشنما کھلی

موسم بہار کی آمد کے ساتھ ہی گلستانوں میں نئی کونپلیں
پھوٹتی ہیں، رنگارنگ پھول کھل اٹھتے ہیں،
چہروں پر شادابی جھلکنے لگتی ہے اور آنکھوں میں
صحت و متن درستی سے بھرپور ایک تلی چمک پیدا
ہو جاتی ہے۔ چہار سو پھیلی ہوئی ان رعنائیوں کے
موسم میں اگر چہرہ بے آب اور آنکھیں بے رونق
نظر آئیں تو سمجھ لیجیے کہ آپ کو اپنی صحت اور متن درستی
پر مزید توجہ کی ضرورت ہے۔

صاف خون صحت کی علامت بھی ہے اور ضرورت
بھی۔ اگر خون میں فاسد مادے سرایت کر جائیں
تو یہ پھوڑے، پھنسیوں، مہاسوں اور کئی
دوسری جلدی بیماریوں کی شکل اختیار کر لیتے ہیں۔

موسم بہار میں صافی کے باقاعدہ استعمال سے اپنے جسم میں
گردش کرنے والے خون کو صاف اور صحت مند رکھیے تاکہ یہ آپ کے
چہرے پر عیش بن کر جھلکے اور اسے بہار کی سی تازگی بخنے۔

بڑی بوٹیوں سے تیار شدہ
صافی سے خون صاف
چہرہ شاداب

م خدمت خلق کرتے ہیں

آواز اخلاق

عدل و انصاف روح اسلام ہے

دفتری تے انتظامی کماں لئی

مددگار دی لوڑاے

ٹرسٹ دے دفتری تے انتظامی کماں لوں چلاون لئی اک مددگار (ADMIN. ASSISTANT) دی لوڑاے۔ ایس لئی گھٹ توں گھٹ تعلیم: بی اے (پنجابی بطور اک مضمون دے یا ایچ ایم اے (پنجابی) اے۔ امیدوار لوں پنجابی وچ پترکاری دا چنگا ول ہونا چاہیدا اے۔ سیکھی پنجابی لپی جانن واسے لوں ترجیح دتی جاوے گی۔

اپنے ہتھناں بکھی درفاست (جس وچ تعلیم تے تجربے دے مکمل کوائف: نالے سنداں دیں نقلان ہوون) اپراون دی آخری تاریخ ۵ مارچ ۱۹۹۰ء اے۔

منسجور دیکھو پوزیشن ٹرسٹ

6 دیال سنگھ ہینشن، دی مال، لہور۔ فون ۳۱۱۹۸۸، ۳۲۱۹۹۱

لہراے ملے دے پتے

کراچی: صدر تے شہر دے سارے سٹال

لہور

- کلاسک دی مال
- شرافت نیوز ایجنسی چوک پرانی انارکلی
- نسیم سٹیشنز کچھری روڈ انارکلی چوک
- فیروز سنٹر
- ایلاٹ ٹیک کارز ٹولنشن مارکیٹ
- حامد بھادر س چوک انارکلی بالمقابل کھپاری گیٹ

سیالکوٹ: ملک سنز بالمقابل ریلو اسٹیشن،
 جھنگ: میرزا شیخ محمد حسین نیوز ایجنٹس فوارہ چوک،
 راولپنڈی: میرزا بک سنٹر آف حیدر روڈ صدر،
 تلہ گنگ: میرزا جعفری نیوز ایجنسی لاری اڈہ،
 فیصل آباد: حاتم بیٹی جی۔ شمع بک سٹال صبحانہ بازار،
 چشتیاں: رانا سعید انور جی۔ میجر ٹی سی ایس،
 اسلام آباد: ماڈرن بک ڈپو آ بسپارہ مارکیٹ،
 نوشہرہ: رسون سکیرا میسرز خالد ملک

نیوز ایجنٹس

گل بات

ترتیب

لوک عقیدے لیکھ
اختر حسین اختر

لوک گیتاں مریج کرکھ نظمیں
محمد الیوب

ڈاکٹر فقیر محمد فقیر، ابوسمان رسنیدی، پروفیسر اسماعیل بیٹی، پروفیسر صدیق کلیم، کرتار سنگھ عرش، اجمل سنگھ باہری، اختر امان، اختر کاشمیری، سائیں سردار علی سردار، فضل حق خان گلشن، محمد صنیف حنفی، خالد، ازگار، حبیبہ سنگھ، جگدیش سنگھ، نجم عکاشی، محمد اکرم قلندری، ساجد باغبانپوری، ریاض سوجانوی، سید بشیر حیدر شاد صاحب، محترمہ پنیم بخاری، عابدہ اشہ، لیاقت عیش، شاہد رفیق۔

طالب علمیں لئی
نہیں رسیاں شہر لہور دیاں مقبول انور داؤدی

فن تے فنکار
حبیبہ سنگھ دھیمان نجم عکاشی

غزلوں
رفعت سلطان، اسماعیل قلندر، اکبر کاظمی، ڈاکٹر عبدالحفیظ صاحب، بٹہ عاشق، نور محمد نور، محمد اختر خان حافظ آبادی، انور ملک، عمر غنی، پروتیسر ظفر منصور، ناز قیاسوی، شاکر گلکار، شیخو، حافظ اختر ساجد، خورشید انجم، مشتاق قمر سعید انور، عابدہ ملک، سلطان کھاروی

کہانی
نویں کہانی
نویں رت واپہلا گل باب
ادبی ترجمان
خط پتر
تبصرے
تصویری خبر نامہ

ایہ گل پنجابی پیاریاں دے حوسلے ودھاؤن جوگ اسے پئی پنجابی زبان دے پہلے اخبار رسد زوار بھن نے اپنی حیاتی دا اک ورہ پورا کر لیا اتے تن فروری نوں ایہدی ورھے گنڈھ متائی گئی۔ یہ ورہ پاکیزہ پورا ہویا ایہ بھن والے یا اونہاں دا اللہ ہی جان دا اسے بہر جیہیں وی رٹھ کھڑھ کے پورا ہویا اخیر ایہتے دوہے ورھے پیرتاں پاپی لیا اسے تا۔ ساڈے لئی ایہ بڑی وڈی خبر اسے ورھے گنڈھ اتے تن فروری سنڈھ نوں بھن واہرا سوہنا سالنا مرچھا پیا گیا۔ جس وچ جناب حسین نقی نے جناب ظفر الیوب احمد ہمدان دے بھرویں مضمون توں دکھ ہمدوی کی خوبصورت کھتیاں چھپیاں نیں۔ ناسے بھن دے کاہیاں دے تعارف تے قصوریاں وی چھپیاں نیں۔ پر اک شکایت سخن وچ آئی اسے پئی بھن دے کچھ مڈھلے کامیاں نوں نظر انداز کر دتا گیا اسے جتھیاں وچ بشیر الدین، پروینہ جمید تے باہر ہوری شامل نیں۔ ایہناں وچوں اک کانے دا خیالی سی پئی ایچ جان بچھ کے کیتا گیا اسے۔ جے واقعی ایچ جان بچھ کے کیتا گیا اسے تاں ایہ گل چنگی نہیں کیوں جے ایہناں کامیاں نے اوس ویلے نہ صرف مہفت کم کیتا سی سگول اونہاں موجب اونہاں بھن دی مانی حالت سدھارت لئی وی دوڑ بھیج کیتی سی۔

ورھے گنڈھ دا دو جاوڈا فنکشن پنجابی دیاں حقان دے حق وچ جلوس سی۔ جہدی کئی دن پہلاں مشہوری ہونی چاہیدی سی تاں جے پنجابی دے کچھ "مضم" وی اوس وچ شامل ہو جان دے لے اونہاں کول ایس جلوس بارے "پتہ نہ لگن" دا بہانہ ہوتدا۔ ہویا ایچ پئی پنجابی دیاں وڈیاں "عتماں" تے "دعوسے ڈاراں" وچوں اک وی ایس جلوس وچ نہ دستیا۔ تے ہن جنہوں پکھو ایہہ اکھدا اسے "میتوں تال پتہ ہی نہ لگا" چلو جسے پتہ لگ دی جاندا تاں اونہاں کھڑا پہاڑ وٹھا لینا سی۔ ایچ وی پنجابی زبان دیاں ہفتدراں وچ آپو دھاپی لکھی پئی اسے۔ ایہہ جنگل دے رکھ دا بھوکھ آپتے آپ ہی دھدی پھلوری چنگی لگدی اسے۔ اللہ میاں ایہوں کے دا محتاج نہ کرے۔ آمین تمہ آمین۔

تھاڈا اپنا

لہترے

جمن۔ پرورش ویاہ بارے لوک عقیدے

سید اختر حسین اختر

۱۔ جدوں زنانی نول جمن پھڑاں چھڑ جان تے عام لوکاں کوں ایس گل نول مسکا کے رکھیا جاندا ہے۔ پر سکے تے ٹیڑے ساکاں دیاں کوں کوئی مسکا دالی گل نہیں ہوندی۔ ہون والے بال دیاں ویاہیاں ہریاں پھچھیاں یا ماسیاں وچوں کوئی نہ کوئی زچہ دے کول ہرنڈیاں نیں۔ ایتھوں تیک کہ زچہ دے خاوندنوں وی ایس گل د علم نہیں ہون دتا جاندا کہیں جو ایس سلسلہ وری ایہ عقیدہ عام اے کہ عام لوکاں بلکہ خاوندنوں وی ایہ گل دسن نالی زچہ نول بال جمن ویلے سخت تکلیف ہوندی اے۔

۲۔ ایہ پھڑ جدوں دودھ جاوے تے بچہ اسانی نال نہ پیدا ہو رہیا ہووے تے بال دے پیو نول کھیا جاندا اے کہ سر اُتے چٹھے ہتھ پگ بٹھے یعنی پگ دے ول بٹھے (سدھے) ہتھ دی بجائے کھتے پاسے ول دے کے بنھے۔

۳۔ حاملہ زنانی دا سایہ پین تال سب اٹھا ہو جان دا عقیدہ عام اے۔ نیز پلوٹھی دے بچے یعنی سبھ توں پہلے بچے واسایہ وی سب اُتے پے جائے تے سب اٹھا ہو جان بارے لوکاں دا خیال اے۔

۴۔ اہلکے اک عقیدے مطابق پلوٹھی دے بچے اُتے اسانی بجلی گرین دا ڈر ہوندا اے۔ ماتے تے بھلکے دے متعلق وی ایہ عام اعتقاد اے کہ بے برساتاں دچ ایہ دھوین کٹھے ہو جان تاں ایہناں اُتے بجلی گرین دا ڈر ہوندا اے۔

۵۔ جدوں بچے دی پیدائش وری دیر ہو جائے۔ درو نہ بہت دودھ جائے تے زچہ ما پلناتے ازار بند دیاں گنڈھال تے سخی دی دوائن پلوٹھی کمر حق جاندا اے۔ ایس دے متعلق لوک عقیدہ اے کہ بچے دی پیدائش وری آسانی ہو جاندا اے۔

۶۔ سرگھی یا دڈے ویلے یعنی خبر ویلے پیدا ہون والے بچے نول خوش نصیب جاتا جاندا اے۔

۷۔ تر کھل ر یعنی تن کوٹیاں دے بعد منڈیاں یا تین منڈیاں دے بعد کڑی دی پیدائش

بہت ہی معیوب خیال کیتی جانندی اے۔ ارنج دے بال نوں جم دیاں ای اک چھج نوں
 پاڑکے اوہرے وچوں دی لنگھایا جاندا اے۔ پنڈتاں تے پیراں کوں ایس دے خوش
 بخت یا مٹھوس ہون بارے خالوں کڈھو اٹیاں جاندیاں نیں۔ جے ایہہ کچھ مٹھوس نہ ہتے
 تے سوہنا پھلدا نکلدا اے۔ ایس دے متعلق لوک کہاوت اے۔

ترکھل پھل

یاں گھر سوہنا یاں دل پھل

یعنی ترکھل پکھے دی پیدائش نال یا تاں گھروں بھاگ مگ جانے نیں یا گھر دا نظام
 درہم برہم ہو کے رہ جاندا اے۔ اچھا ہاں ہلاں دے متعلق فانگا ہواں تے مزاراں اُتے
 کنتیاں کنتیاں جاندیاں نیں تے ادبناں دے خیریں مہریں پل جان اُتے کنت پوری کیتی
 جانندی اے۔ چھوٹی پکھے نوں وی عام لوک مٹھوس خیال کر دے نیں۔
 ۸۔ لوہے دے بارے عام عقیدہ ایہو اے کہ ایس نال جن طبیعت تے بدروحیاں
 ڈر کے ایہدے کولوں دور رہندیاں نیں۔ سکھ لوک جو اپنی دینی وچ لوہے دا کڑا پونڈ
 نیں۔ ایہدے پکھے وی ایہو خیال کار فرما اے۔ مسلمان تے سیدھی وی بدروحیاں کولوں
 ٹھنڈا رہن لئی لوہے دا اپنے کول رکھنا چنگا خیال کر دے نیں۔ ہذا پکھے دے جن
 ویلے زچہ کول لوہے دی کوئی شے مثلاً چاقو۔ چھری یا لوہے دی کوئی ہور شے یعنی تالا
 وغیرہ سرہانے تھلے رکھ دے نیں۔ تاکہ کوئی بدروح اوہدا نقصان نہ کرے۔ لوہے باسے
 علم انسان دے ماہراں دا خیال اے کہ پتھر دے زمانے پکھوں جیوں لوہے دا زمانہ
 شروع ہو یا تاں پتھر دے زمانے دے پہلے لوک اوس ویلے موجود سن۔ اوہ لوہے
 نوں اسمانی طاقت سمجھدے ہوتے ایس کولوں خوفزدہ رہندے سن۔ ایہو ایہو لوہے
 کولوں بدروحیاں دے عقیدے نوں تقویت پہنچاندا اے۔

۹۔ پکھے دے جن ویلے زچہ دے سرہانے لنگھتی بھٹاکے رکھدے نیں تاکہ اوہ پڑھان
 کوں پچی رہے۔ ایس لنگھتی وچوں کسے نوں اک نہیں لین دیندے۔

۱۰۔ پکھے دے جن ویلے پکھے تے اوس دی ماں دے گٹ اُتے ہنگ تھد دیندے
 نیں تاکہ اوہ دوسری نظر دے اُتے بھیر دیاں مٹھاں توں بچے رہن۔ بدروحیاں
 کوں ایہہ ہنگ چالی دن تائین بھی رہندی اے۔ چل پورا ہون اُتے کھوہ دتی جانندی
 اے۔

۱۱۔ پکھے دی پیدائش اُتے اک دا بوٹا ڈھکے کوٹھے دی چھت اُتے سٹ دیندے

نیں تاکہ بال تے ماں بھڑی نظر تے بیڑیاں روھاں توں نیچے رہیں۔

۱۲۔ نیچے دی پیدائش اتے جدوں کرے وچ انگلیکھی ٹھکانی جاندی اے۔ تاں اس وچ پنج دن تائیں دن رات حقوڑے حقوڑے چرے کھوں ہر مل دھنائی جاندی اے۔ ایہ عمل اوس ویلے وی کیتا جاند اے۔ جدوں نیچے نوں نختے بٹھایا جاند اے۔ ایس توں مراد وی نظر تے بدروھاں دے شرکونوں حفاظت ای اے۔ کئی واری ہر مل لگن تے جڑوں ملاکے دھاندے نیں۔

۱۳۔ نیچے دی پیدائش ویلے وہے نال کئی نوک زچہ دے سر ہانے قلعے گڑ دی رکھدے نیں۔

۱۴۔ نیچے دی پیدائش ویلے ایس گل دا بہوں خیال رکھیا جاند اے کہ زچہ دے پیر تبدیلہ رخ نہ ہون۔ ایس بات نوں منحوس ای نہیں بلکہ گناہ سمجھیا جاند اے۔ ایس ویلے آتے زچہ دا سر یا مونہہ قبدرخ کر دیندے نیں۔

۱۵۔ مسلمان نیچے دی پیدائش دے فوراً بعد جدوں او بہوں کو سے پانی نال نہوا (نہلا) لیندے نیں تاں نیر اوہرے کن وچ بانگ وینا مبارک تے خوش بختی دی نشانی جانیسا جاند اے۔

۱۶۔ پیدائش ویلے نیچے نوں جو سید قول پہلی خوراک یعنی گڑ یا شہد تے امتیاس دے معجون دی گڑ ہتی دیندے نیں، ایہ عموماً خاندان دے کسے وڈے تے ہس بکھ تے خوش بخت مرد یا زنانی دے سبھوں دوالا جاندی اے۔ ایہدے متعلق عام لوکانی دا ایہ عقیدہ اے کہ نیچے دی آون والی زندگی اتے ایس پہلی واری دی خوراک کھلان ولے گونہرا اثر ہیندا اے۔ بے گڑ ہتی دین والی خوش بخت اے تاں بچہ وی لازماً خوش بخت ہووے گا۔ بے گڑ ہتی دین والا خوشست دا ماریا ہو یا اسے تاں بچہ چون ہر خوشست وچ گھر پار ہووے گا۔

۱۷۔ زچہ کول چاہہ دن تائیں کوئی اجہی زنانی نہیں جاسکدی۔ چہڑی بھانجھ (پے اولاد) ہووے۔ سگن اجہی زنانی دی واری تک وی زچہ دے کن وچ نہیں پین دیندے۔ رندی زنانی (بیرہ) نوں وی ایہناں دنوں وچ زچہ دے کول نہیں جان دیندے۔ نیچے نوں وی کئی سالن تائیں اجہیاں زنانیاں دے کول نہیں جان دیندے۔ جنھاں نانیاں نوں اٹھرا دامرین ہوندا اے۔ اوہناں متعلق عام خیال ایہہ دے کہ اٹھ داندسہ ایہناں لئی منحوس اے۔ اٹھ پل۔ اٹھ دن۔ اٹھ ہفتے۔ اٹھ مہینے، اٹھ سال یا اٹھارہ سال تائیں

دی ایہناں دے پکے دی مرگ دا ڈر ہوندا اے۔ اتے اجہی زمانہ بے ہنہا کے آجائے
تے کسے پکے پتے اپنے وال کھلار دیوے سالہا اوس پکے دی مرگ واقع ہو جان دے
معلق نوک عقیدہ اے اسج ایہہ خیالیا جاننا لے پئی لوو پکے تاں سر جائے گا۔ پراکھڑا والی زمانہ
دا اپنا بچ زندہ رہے گا۔

۱۸۔ پکے دی پیدائش دے بعد پنجویں، یارہویں، اکوئیں یا اکتاویں دن سردے وال
پہلی وار ستوائے جان دے میں۔ جنھوں جھنڈا ہنہا اکھدے میں۔ جھنڈا دے والان نوں
مغوظ کر لیندے میں۔ سچے ایہناں والان نوں باہر سٹ دتا جاوے تاں پکے اتے
بدروحاں دا اثر ہون دا حد شدہ ہوندا اے۔ کئی نوک ایس ویلے پکے دے سر اتے
بودی چھڑ دیندے میں۔ جنھوں لٹ وی کہیا جاندا اے۔ ایس لئی ایہہ منٹ منجی
جاندی اے۔ کہ سچے پکے فلاں عمر تک یا اپنے سالان تا میں جیو عدا رہیا۔ تاں کسے پرنوں
اپنے گھر بلا کے یا پکے نوں کسے فائنگاہ اتے لے جا کے ایہہ بودی ستوائی جائے گی۔ ایس
صورت وچ بودی منوان ویلے فائنگاہ یا پیردی نذر نیاز دے علاوہ اک گان ہلال کر کے
صدقے دے طور اتے غریب غریباں وچ ونڈی جاندی اے۔ یا چاول وغیرہ پکا کے
ونڈے جان دے میں۔ کئی نوک منٹ من کے ماہ صفر دے آخری دو شنبہ نوں پکے دے
گل دریغ سلی پورا دیندے میں۔ جو عموماً پانڈی وی ہوندی اے۔ ایہنوں عرف عام وچ
سہیری کہیا جاندا اے۔ تے فیر سال صفر دے چھینے دے اوسے دن نوں اک
ہور سہیری دا دادھا کیتا جاندا اے۔ خاص عرصے دے بعد ایہہ سہیریاں لاہ کے
دھیاں بھیناں وچ ونڈ دتیاں جاندیاں میں۔ تے خیرات وی کیتی جاندی اے۔ کئی
نوک بال نوں نظر بد تے بدروحاں کوںوں بچان دی خاطر اوس دے گلے وچ حاصل
خریف پادیندے میں۔ فیر سال ماہ صفر دے آخری دو شنبہ نوں ایس دے
نال اک روپے دا ٹھپہ پورو دتا جاندا اے۔ ایس عمل عموماً بارہاں سال تا میں جاری رہندا
اے۔ ایس دے بعد ایہہ چیزاں پکے دی ماں یا بھیناں نوں دے دتیاں جاندیاں میں
اتے نذر نیاز وی ونڈی جاندی اے۔

۱۹۔ پکے دا عقیدہ کرن ویلے جے بکرے دا گوشتہ پکا کے خیرات کیتا جائے۔ تاں
ایہدیاں بڑیاں حفاظت نال کسے جنگی عقاب دیا دتیاں جاندیاں میں۔ ایہہ ایس کر کے کر
دے میں تاں جے کتے بڑیاں نہ کھاسکن۔ کیوں جے کتے بلیاں یا گر جاں جے ایہہ بڑیاں
کھا جان تاں بال لئی ایہہ گل بھاری مہتی جاندی اے۔

پنجاب دسے کچھ علاقیاں وچ عقیقے توں پہلاں بان نوں سہرا بنھیا : نڈا اے خیر
 اوہ بان جیہناں اوہ دسے سر آقوں پانی وارے پنڈیاں نہیں تاکہ اوہ بان بلاواں دور ہون۔
 ۲۰۔ بچے دسے غتے ویٹے "ماس" یعنی چہڑا گوشت دا نوٹھرا اتار یا جاندا اے۔
 اوہوں رُوں تے پاک صاف بکھ کپڑے دیاں کوریاں لیراں وچ لوپٹ کے پاک جگرتے
 رکھیا جاندا اے عورتاں بچے دی نانی یا دادی مکان دی چھت یا کندھ وچ اوہوں اسیج تیکا
 دیندیاں نہیں جے او غتے کہسے دی نظر ہی نہ پوسے۔ ورنہ عام خیال کیتا جاندا اے کہ سبھے
 ایہہ حکم و اخلاقیات ہر جہتے تاں بچے دی زندگی اُتے بھارا گزردا اے۔

۲۱۔ کچھ علاقیاں وچ بال دسے غتے مسیت دسے ساہمنے کیتے جاندا اے نہیں۔ تے
 کٹی ہوئی کھل پانی دے گھڑے دے تھلے زویں کھدو کے تپ دتی جاندا اے۔ گویا
 بلاواں نوں تپ دتا گیا۔ ہن بچہ بدروعاں کورن محفوظ ہو گیا۔ پنجاب دسے کچھ علاقیاں
 وچ غتے دیلے بچے دی ماں سر اُتے قرآن مجید کے کھلو جاندا اے۔ ایس دسے
 کول مٹی دے گھڑے وچ پانی رکھ دتا جاندا اے۔ چہدے وچ اوہ اپنے گھگھرے دا
 پلو ڈیوندا اے۔ اسیج ایہہ خیال کیتا جاندا اے کہ بلاواں نوں ڈوب دتا گیا اے۔

۲۲۔ بہاول پور۔ ڈیرہ غازی خان تے مظفر گڑھ دسے علاقیاں وچ جدوں بچے دا غتہ
 کرواندے نہیں تاں ست دالاں ملا کے کسے کھوہ وچ سٹ ڈیاں جانداں نہیں۔ ایس
 توں مراد ایہہ بٹی جاندا اے کہ ست بلاواں دور ہو گیاں نہیں۔ ایہہ اک قسم دا صدقہ ہے۔
 ہوندا اے۔

۲۳۔ مظفر گڑھ تے ڈیرہ غازی خان دسے دور درٹی دسے علاقیاں وچ بچے دسے
 غتے دیلے تہ روٹیاں دی چوڑی بنا کے اک چوک وچ رکھ دتی جاندا اے۔ ایس توں
 مراد ایہہ اے کہ بچے دیاں چاراں پاسیاں توں بلاواں دور ہو گیاں۔

۲۴۔ جے بچے دسے ڈھڈ وچ پیڑ ہو جئے تاں اوہی ماں کوئی شے رچ کے
 کھا لیندا اے تے بال دسے کن وچ کھندی اے" میں کھاد اتوں بچا میں۔ پیر دسے
 کن واج نہ پائیں۔" اسیج کرن ہارے عقیدہ اے پئی بال دی پیڑ جاندا رہوے گی۔

۲۵۔ بچہ جدوں کند کڑھن اُتے آوے تاں اوہوں لازماً تکلیف ہوندا اے۔
 ایس تکلیف نوں رنج کرن دسے ہارے رک لوک عقیدہ ایہہ دسے کہ ناریل دی اک ٹھوٹھی
 لے کے بچے دسے موہناں چھو کے بچے دی پیچھی نوں دے دتی جائے تے اوہ
 اوہوں کھا لوسے تاں بچہ دنہ اسانی نال کڑھ لے گا۔

۲۶۔ پھر بے دند کرتی تھیں تاں ماں پر لئی کھن خیال کیتا جاندا لے اتے ایس غوست
 دے توڑ لئی اوہہ کھگے ورج نیل کنڈ دے پڑ پاتے جاندا لے نیں۔ ایس طرح سٹھنے
 ورج بے کوئی دند کرتی تھیں تاں کاواں تے کبوتران نوں مکھی دے جھتے ہوئے داتیاں دے
 پھلے پائے جاندا لے نیں۔

ایس بارے میاں سولا بھن کتتہ دا اک شعر دیکھو!

سٹھنے ورج کھراٹے بے دند کوئی پھلے پادے کاں کبوتران نوں
 بال دند کرتی تھیں پادوں گل ورج لوک گرٹ پوپو خوشما دے پکر

۲۷۔ پھر بے پہلاں اُتلے دند کڈھے تاں اوس دے نانکیاں اُتے بھاری گزروا لے
 غوست طاری ہون دا ڈر لے۔ ایس لئی اک عام عقیدہ موجب بچے نوں نانکیاں دے
 کھرے جایا جاندا لے۔ بچے دا نانا یا ماما کا منی دا کوئی پیالہ یا پھنلے کے اوس دے
 نال بچے دے دنداں نوں کھکوری جاندا لے۔ بچے دے دند کڈھن ویلے وی تکلیف
 ورج کی گرن لئی اوہہ بے پیراں ورج تانبے دی تار دا کڑا پایا جاندا لے۔ ایہہ اک ہور
 آپا ایہہ کیتا جاندا لے پئی نانکیاں دلے بنا دسیاں آکے کندھ اُتوں دی چاندی دا بنیا
 ہویا تیر کمان اپنے ددہترے دے گھر سٹھ جاندا لے۔ تے اسخ خیالیا جاندا لے پئی
 بال دند آرام نال تے چھتی کڈھ لے گا۔

۲۸۔ بے کسے وی شادی ورج دیر ہور ہی ہووے یعنی کوئی رکاوٹ پیدا ہو رہی
 ہووے تاں اک عقیدے بارے اوس بندے نوں منگوار کھیڑاں دی مڑ ورج
 جاول یا کوئی ہور اناج پان دی تلقین کیتی جاندا لے۔ عام بھیر ویلے وی ایہہ عمل
 صدقے دے طور اُتے کیتا جاندا لے۔

۲۹۔ بچے دے دند کڈھن دے بارے عام عقیدہ ایہہ ہے پئی بے جن توں اک
 جینے دے اندر اندر بچہ دند کڈھنا شروع کر دے تاں بچہ زندہ نہیں رہیہ سکا اوہ مر جائے
 گا۔ دو بچے جینے دے اندر کڈھے تے پھرانوں نقصان ہووے گا۔ بچے جینے دے
 اندر کڈھے تاں بیہناں نوں نقصان پہنچے گا۔ چوتھے جینے ورج کڈھے تاں ماں نئی جہاز
 ہووے گا۔ پنجویں جینے ورج دند کڈھے تاں وڈھے بھرائی بھلا ہونے گا۔ چھیویں جینے
 ورج کڈھے تاں ساری عمر خوشی نال لگھے گی۔ ستویں تے اٹھویں جینے ورج بے ایہہ
 دند کڈھے تاں ماں پے سکھی رہن گے۔ ناویں جینے اندر دند کڈھن والا دوا بہادر تے
 دلیر ہووے گا۔ دسویں جینے ورج دند کڈھن والا بال دولت وند ہووے گا۔ یازھویں

اسے کہ بلاواں دور رہیں۔ دیہہ دسے دو بجے دن لاٹا گھر دسے وپڑھے وچ سچہ شتر داراں
دسے ساتھے جتھولے ہتھیار نال کہے بڑھے دی ماہنی وڈھ والے۔ ایس توں مراد
اپہ لئی جانڈی اسے کہ بلاواں نمک گتیاں۔ دوہیاں گتیاں۔

۳۹۔ پنجاب دسے کچھ پنڈاں وچ اپہ رسم انج پوری کیتی جانڈی اسے۔ کہ چہڑے
دن منڈے نوں ماٹیاں بٹھا کے اوہدے ہتھ وچ چاقو چھری دیندے میں، اوس دن
توں دیہہ دسے دو بجے دن تیک اوہ شے اوہدے کول ہر ویلے رہندی اتے۔ دیہہ
دسے دو بجے دن نائی رک تھانٹی کسے بڑے یا جوئے نال لکا دیندا اسے تے نازے نوں
آکھیا جاندا اسے پٹی اوہ چاقو یا چھری نال اوس تھانٹی نوں پارے۔ لاٹا گھڑی مڑی چھانٹی
نوں چاقو نال پاڑن لئی منڈ لاندرا لے۔ جدوں چھانٹی پات جانڈی اسے تاں خوشی
منال جانڈی اسے۔ گڑھنڈیا جاندا لے۔ کیوں جے عام عقیقہ کے مطابق چھانٹی پاڑن
توں مراد اسے کہ بلاواں دور ہون گتیاں۔ جڈاں نوں مار دتا گیا اسے۔ اپہ رسم بہت ای
پہانی اسے سارے پنجاب وچ ہتھوڑے جیسے فرق نال منالی جانڈی اسے۔

۴۰۔ بہاول پور دسے علاقے وچ جدوں منڈے والے کڑی دسے گھر منگنی کرن
جانڈے میں۔ اوہناں نوں اوہتھے چہڑی سوغات کھان نوں رتی جانڈی اسے۔ اوہدے
وچ گھیبو، چاول تے شکر وغیرہ دیندے میں۔ کوئی ایہو جیہی شے نہیں دیندے،
چہڑی چاقو یا چھری نال کٹی ہر دسے مثلاً گوشت یا ترکاری وغیرہ۔ ایس موقع اتے
انج دا کھانا کھوانا غیر اشکون جانیا جاندا اسے۔

۴۱۔ پوٹھوہار دسے علاقے وچ دیہہ توں پہلاں منڈے دسے بہت ای بنگھنے
سناک کٹھے ہوندے میں۔ علاوہ پکا پاجانا لے۔ غیر خدمت دوا یا جاندا لے۔ اپہنوں اوہ
لوک "چوری نا درود"، یعنی چوری وادور کہندے میں۔ اپہدے وچ غیر برادری
دا کوئی بندہ نہیں آسکدا۔ ختم توں بعد اوہ علوہ لاگے دن غانگا، تے لے جانڈے
میں۔ شرط ایہہ وے کہ چہڑے جھانڈے وچ علوہ پایا جاوے اسے اوہ کورا ہووے۔
علوہ غانگا اتے چڑھاوے دے طور تے پیش کیتا جاندا۔ ایس علاقے دے لوکاں
دا عقیدہ اسے۔ جے دیہہ توں پہلاں اوہ اپہ رسم نہ کرن، تاں جینج و وپڑھے
کے شیریں نہیں یرت کے گی۔ نالے دیہہ ناکام ہو جاوے گا۔ یا چہڑے پکے پیدر
ہون گے، اوہ لنگرے، نوبے۔ کالے تے گنے وغیرہ ہون گے۔ ایس لئی ایس
رسم نوں بڑے ای چار نال دیہہ توں پہلاں پورا کیتا جاندا لے۔

سفر بارے لوک عقیدے | گھرتوں کے کم جان ویلے ہفتے دتیاں گھاں داساڑے
لوک سماج و پرچ کوئی خاص خیال رکھیا جاندا ہے۔

۱۔ گھروں میں مگر دیں جے کوئی ورنج مارے یا بلادے یا ایہہ پچھے کہ کتھے جا
ریے اور تاں چہڑے کم ٹی ٹرے ساں اوہ نہیں ہر دے گا۔ ایہوں پنجابی ورنج
کہ کتھے پانا کہندے ہیں۔ ایہوں نہایت بڑا خیالیا جاندا ہے۔ اس موٹے اُتے کوئی
چیز جان والے دی گھرہ جاوے تے اوہ دے پچھے بھیج کے دتی جاندا ہے۔ اس
بارے تاں اپنی احتیاط ورتی جاندا ہے کہ جے جان والے نے کھانا نہ کھا ہونے
تاں زیادہ اصرار نہیں کیتا جاندا۔ کہ اوہ کھا کے ای جاوے۔ کیوں جو ایس اصرار بلکہ کے
قسم دے بھر لوں کتھے پانا، دے زمرے ورنج لیا کے سنوس خیال کیتا جاندا ہے۔ کتھے
پانا نوک پچھو وال "دی کہندے ہیں۔

۲۔ سفر اُتے جان ویلے جے کوئی اچھا بندہ ملے جہدے کول دودھ یا پانی یا
روٹی دی پنکیر ہووے تاں بہتر خیالیا جاندا ہے۔ جے عیسائی یا مسیحی ملے تاں
بہت ای چنگا سمجھیا جاندا ہے۔ ایس طرح ماشکی جے بھری مسک تال ملے تاں
بہوں ای چنگا خیال کیتا جاندا ہے۔

۳۔ جے گھرتوں کے کم دی غرض نال چلن ویلے کوئی بندہ یا ڈنگر سدھے تہہ وال
راہ کٹے دے تاں بڑی علامت تصور کیتی جاندا ہے۔

۴۔ جے چلن ویلے پیر ورنج ٹھوکر ٹک جاوے۔ تاں دی سنوس علامت ہے۔

۵۔ جدوں بندہ گھروں کے قسم دی غرض نال جاوے تے واپس کتھے توں ارگے توں یا
سجیوں کتھے چل رہی ہووے تاں چنگا شکون اے تے ایہدے اُلٹ سنوس علامت

اے۔

۶۔ جے چلن ویلے کپڑا کسے شے نال پچھوں پس یا اڑ جاوے تاں عام عقیدے
کہ چہڑے کم ٹی جا رہے ہو شے اوہ نہیں ہووے گا۔

۷۔ جے چلن ویلے راہ ورنج کوئی پچھے کہ کتھے جا رہے او یا کتھے پائے تاں جان والا گھر
مراؤندا ہے۔ تے گھروں دربارہ روانہ ہوندا ہے پر اس راہوں نہیں بلکہ راہ بدل کے

۸۔ سفر اُتے جاندا ہے ہوئے کالی بلی داراہ کٹے کے سا بنیوں لگھنا بہت ای بڑا

خیالیا جاندا ہے۔ یعنی ویلے ایہو پیہی بلی نون جانوں مار دتا جاندا ہے۔ اُتے جے
اوہ بچ نکلے تاں سفر اُگے پارتا جاندا ہے۔

۹- سب سے جھتیاں لہا کے رکھن ویلے ہیچھڑا پڑا ہوا ہوتا ہے، یہ جانیا جاتا ہے۔
پتی سفر پر سے گا۔

۱۰- پیردی تلی دتی ہے کھرک ہر دوسے تان وی معزوا عقیدہ اسے۔

۱۱- کسے سفر اتے جاندا ہے جو کے پاس کے کم سچا گھروں نکلے ویلے سے سا سمیوں
کوئی زمانا آئرن ہونے سے تان سفر کامیاب نہ ہر دوسے گا۔ یا جو شے کم گھروں نکلے
کامیاب نہیں ہوندا۔

۱۲- جنساں علاقیاں وچ پہاڑ بانکل سامنے آندا ہر دوسے، نوک عقیدہ اسے کہ اوہ
پہاڑ دل منگوار تے بدھ وار قطعاً سفر نہیں کیتا جاندا۔ ایہدے بارے نوک روایت
اسے کہ منگل بدھ نہ جائے پہاڑ۔ سچی بازنا آتے ہار۔

۱۳- سفر نوں جاندا ہے ویلے سے کوئی زمانا پانی دا کھڑا چکیاں مل جاوے یا کوئی مانن
چھٹاں دا کلد ستہ پھڑن مل جاوے یا کوئی مشیاں بال کھڑا کیتیاں مل جاوے یا کھوٹے
اتے کوئی سوار مل جاوے یا جھنگن یا کوئی جٹ و جھلی پھڑیاں یا کوئی ہور ساز پھڑیاں مل
جاوے تان۔ غریبے حد کامیاب تھن کیتا جاندا ہے۔

۱۴- سفر تے شکر نکیاں جانورن وچوں سے کھوٹا مل جاوے تان اچھا خیال کیتا جاندا
ہے۔

۱۵- جے گنجا، کاتا، ٹوپلا، لنگڑا یا کسے قسم دا اپا، تیج مل جاوے تان محس خیالیا جاندا
ہے۔ کیوں جے عام عقیدہ ایہہ دے کہ ایہناں دی اک رگ دکھری ہوندا ہے۔
۱۶- کوئی روئدا بچہ۔ رنڈی زمانا۔ خالی گھڑا چکیاں ہریاں کوئی مشیاں ملے یا خالی
ٹوکری چکی کوئی مانن مل جائے تان محس سمجھیا جاندا ہے۔

۱۷- دھول۔ کال یا کوئی ہور کلسے رنگ دا جنور ملنا بڑا سمجھیا جاندا ہے۔

۱۸- سفر دے دوران سپ دا ملنا تے بہوں ای محس خیال کیتا جاندا ہے۔

۱۹- جے سفر تے جان ویلے پنچھ آ جاوے تان ایہہ بھیڑا شگون جانا جاندا ہے۔

۲۰- جدوں کہے بچے نیوں سفر توں واپس لیا ندا جائے تے اسپنہ پلا قہ وچ وڑدیاں
ای دوچار روڑے کے نیچے دے سر آتوں دار کے ہلدھروں آ رہے ہون اوہ
ول سنہ دے جاندا ہے نیں تان جے کوئی بھیڑی روح سفر دے دوران نیچے

دا کھاکھوڑی رہی ہر دوسے تان اوہ ایہناں دے علاقے وچوں باہری رہے۔

۲۱- جدوں کوئی گھرتوں سفر اتے جائے یا کوئی بہان مانن جائے تان اوس ویلے

گھر ورج بھاڑو نہیں پھیر یا عباندا۔ جدتائیں اندازاً آینا ویلانہ لنگھ جائے، جیسے چر ورج
اوہ منزل مقصود اُتے پہنچ جائے۔ بے جھاڑو دینا وی ہووے تاں پہلاں گھڑیاں
ورج پانی بھر کے رکھ دیا عباندا لے۔

۲۲۔ جدوں کوئی گھڑتوں کسے کم لئی تھرے تاں اوہے سرتوں وی سوار و پیہ
وار کے اللہ میاں دی راہ اُتے دے دتا عباندا لے تاں بے سفر خیری سا گزے۔
۲۳۔ سفر اُتے تھرن توں پہلاں سفر کرن واسے دی بہر اُتے رگ رو پیہ امام ضامن
دی نذر کر کے بچھ دے نیں تاں بے اوہ اس و امان ناں پتیا منزل تے پہنچ جاوے۔
مسلماناں دے عقیدے مطابق جمعے والے دن تھڑ توں پہلاں سفر کرنا منجوس خیال
کیتا عباندا لے۔

۲۴۔ سفر اُتے تھرن لئی بھاگ بھر کے سنگون عام نوک عقیدے مطابق ایہہ نیں
پانی ناں پھیرا ہیرا بھاڑا۔ دہی۔ بچے والی زمانی۔ گھیو۔ وا جا۔ گان۔ گھوڑا۔ بالٹی۔
بھدر۔ سو بناتے محنت و ندمر دیا سوانی۔ بلدی اگ۔ دودھ۔ چٹا جنور۔ سیرا اُتے
پگ یا ٹوپی والا کوئی بندہ۔ سفر مئی قتلے دتے سنگون بڑے خیلے جانداں تیں۔
دھول والی اگ۔ رنڈی۔ روندرا ہو پا ہاں یا اوڈا بندا۔ بی۔ دسوی۔ کندھا۔
لنگڑا۔ ٹوپلا۔ کانا تے کسکول والا کوئی فقیر۔

۲۵۔ عام عقیدے مطابق قتلے وقتے دناں ورج سفر نہیں کیتا عباندا۔ پیرتے ہفتہ
چڑھدے و تے نیں۔ جمعرات والے دن ہندے دتے جاتا منجوس اے۔ جمعے
تے اتوار توں ہندے دتے جانا مناسب نہیں۔ سووارتے جمعرات والے دن
دکنوں چڑھدے دتے سفر کرنا خطرناک تے منجوس اے۔ ناے منگل وار پہاڑ
تے پہاڑ توں ہندے دتے سفر کرنا منجوس خیالیا عباندا لے۔

عام رفیق

اورینٹ پیپک سکول سوڈیوال لاہور دا ہونہارتے نوچن
طالب علم جینے ضلع لاہور دے وظیفے دے امتحان ورج
پہلی پوزیشن لئی اے۔

لوک گیتاں وچ رکھ

محمد ایوب - لیکچرر (پنجاب)۔ گورنمنٹ کالج بہاولنگر

نال آندے۔

کے دی روں ماہی وے

وچے بوٹا پھلا ہی دا ڈھول

میں نہ جمدی ماہی وے

توں کیکر دیا ہی دا ڈھول

رہیل دیاں ٹہنیاں نال آکر یا شکا پتہ جہ کھڑ کھڑ کر داں

نال پل نالوں ڈنگرے ویروں نہیں لاندہ۔ بہار دی رنے

ایہناں ٹہنیاں نال نوں پتر سج جانے کے نہیں۔ پل دے سکے

پتران دی کھڑ کھڑ جوبن متی مٹیاراں نوں چنگی نہیں لگدی۔

پہلی دیا پتیا دے کیوں کھڑ کھڑ لاتی آ

جھڑ گئے پڑتے وے رت نویاں دی آئی آ

پہلی دیا پتیا وے تیرے ہتھ کھوٹی وے

نتھ بلا کال وے دتھ چسکس موتی وے

مشریف کنجاہی۔ پرو فیئر پورن سنگھ۔ پرو فیئر مری

سنگھ تے شیو مکھ بٹاوی توں دکھ ہور کویاں نے دی رکھاں

نوں اپنیاں رچناواں وچ خاص مقام دتی اے۔ پرو فیئر

پورن سنگھ رتھ لکھدے نہیں

جیون تیرے پہلے تے امب سارے

تیریاں سدا ساویاں گولیاں

جیون تیرے توت سٹھوت سارے

تیریاں پیریاں جیون لکھ جیون

جیون تیرے سڑو تے کرید

پرو فیئر مری سنگھ نول کھ وچ لگا امی دا لٹا کھدا

سیانا جا پدا لے۔ شوکار بٹاوی نول اوس وپلے وڈا دکھ

ہوندا لے ہدا اوس پل دیاں ٹہنیاں کوئی امانی کٹ دلے

لوک گیت لوک جیون دی مورست۔ ایہہ گیت

کے رک کوئی وچ رچنا نہیں ہونرے تے تہاں ایہناں نے

کیتے اک شاعر دے نال وچ لہر ہوندا اے۔ ایہناں دی ہتر

سج ہوندا۔ سے جوبن سنگھ وچ کوئی نال کڑی۔ جوبن جوبن

وینا پات پتہ اماندا لے کھوڑتے بے جان پتہ پتہ

جھوڑ دے پتران واکوں بھڑ دے جانے دے نیتے سجریاں

لگراں پھٹن رتہ دیاں نہیں۔

حیاتی دے ہور بہت سارے پکھاں وانگ ایہناں

وچ دی انسانی حیاتی دے انہی ساختی دکھاں دا ذکر یوگ

تذکرہ ہویا لے۔ انسان نے جیون توں ایس دھرتی اے

لکھ کھوٹی اے او ہنوں اپنیاں جسمانی نرٹیاں لٹی رکھاں دے

سہارے دی لوڑ رہی اے۔ خوراک لٹی۔ اک بان لٹی۔ اپنے

جسم توں تنگ توں بچاؤن لٹی۔ مگرتے تھنڈ توں اپنے آپ

نوں بچاؤن لٹی تے فیراؤن جان لٹی۔ ایہناں رکھاں دیاں

کشتیاں بنا کے اوسے آدا جانی نوں سکھلا کیتا۔ اسج تے

بہت سارے دکھاں دا ذکر لوک گیتاں وچ آیا اے۔ پر کجھ

رکھ لوک گیتاں وچ خاص اہمیت رکھدے نہیں۔ ایہناں وچ

پہل لکھ۔ امب۔ جامن۔ بیری۔ بند۔ کرید۔ ٹالی۔ توت

تے وچ بہت اہم نہیں۔ نہ صرف لوک گیتاں وچ بلکہ یوسیاں

وچ وچ ایہناں دا ذکر ملدا لے تے ہن ایہہ ساڈے جیون

دا اک حصہ بن گیا لے۔

ویاہ انسانی جیون دا اک حصہ ہوندا لے۔ دکھاں

دا نال لے کے اک جوبن متی مٹیاراں اپنے ماہی توں رتھ تنگ

کر دتا اے۔ ایہناں بولیاں توں جتھے مٹیاراں دے سپہن

دا وچ لگا لے او کھٹھ لٹاوی دی اہمیت دا ذکر دی خوساں

بھٹے ہو گئے تھے۔ ان کے دل میں کیا باتوں کا آئینہ تھا۔
 شریف گنجی بھی نون رکھاں نال ڈاڈا پیا لے۔ رکھاں ہیں
 بوجن متی ستیا ردا نقشا راج کچھ دے نیں۔
 تیرا پنڈا پوری توت دی تیری لگراں ورگی بانہہ
 تیرے بھگنیں پیل کریر دے تیرا جوبن دت دی چھاں
 یاں فیروز

میں دن را سنگھنا ہونا

مٹنڈیاں میریاں چھاواں

مٹنڈیاں میریاں پسیلو

دور بیٹھی مٹیاں رک بھرتی تے ہری کھجور نون یاد کر کے

ہو کے جیرونی اے۔ ایہ رکھ انسانی دلاں دیاں دو گنیاں
 وچ وے ہوئے نیں۔

ہریئے نیں رس بھریئے نیں کھجورے

کنے دتا اپنی دورے

باہل میرا کوئی دیساں دا راج

اوسنے دتا اپنی دورے

ہریئے نیں رس بھریئے کھجورے

کنے دتا اپنی دورے

چاچا میرا کوئی دیساں دا راج

اوسنے دتا اپنی دورے

ہریئے نیں رس بھریئے کھجورے

کنے دتا اپنی دورے

ویرا میرا کوئی دیساں دا راج

اوسنے دتا اپنی دورے

پتراں نال پڑھے ہوئے رکھ سنگھتی چھاں پیدا کر کے

نیں۔ جنگلاں وچ، ایہ رکھ بناوینا چپ چاپ دیکھاں دیندے

نیں۔ پہ کوہ نال تکن تے ایہ رکھنی لوکاں دے کھ وچ شریک

ہوندے دسدے نیں۔

جیوے ویہڑے دی آچی ناہلی

جیوے ویہڑے دے اچے ٹاہنے

باہل ویہڑے دی آچی ناہلی

باہل ویہڑے دے اچے ٹاہنے

ویر دے ویہڑے وچ پنکھاں جھونکنے

ویر دے ویہڑے دی پھاواں مانے

باہل ویہڑے جی پنکھاں جھونکنے

باہل ویہڑے جی پھاواں مانے

اچھ ای ٹاہلیاں وے وچ کجری دی پنکھاں نظر

آندے۔

آچھ لمیاں ٹاہلیاں وچ کجری پنکھاں دے ماہیا

پنکھاں تھیندے دوہنے تے عاشق تے عاشق دے ماہیا

پنکھاں تھیندے عاشق تے عاشق دے ماہیا

پنکھاں تھیندے ڈھلے تے ہوئے پنکھاں چورے ماہیا

امب نال پکھان دا بار سنا، مٹیاں گنیاں۔ اک مٹیاں

امب لین دے بہانے اپنے ماہی نون مان جی آندری لے پرہیاں

نوں ویکھ کے ماہی اچھ بیٹھی کر دی اے۔

باہان دیا رکھیا وے امب مینوں توڑ دے

بدلیاں آئیاں کائیاں مینوں چھتی گھر موڑ دے

وسدے بدل وچ چھتی بھیج جاوے میری

چوری چوری آئی آں میں سو نہد کھاواں تیری

لوکاں کوون ڈرے امب مینوں توڑ دے

بدلیاں آئیاں کائیاں مینوں چھتی گھر موڑ دے

کئی واری اچھ ہند لے کر رکھاں نول ویکھ کے اچھ

چیت مرنہ وچوں دعا نکھدی اے

امبیاں وی امبیاں

ڈھیرنی وئی ڈھیرنی

مینے تے کنکھاں جھیاں

دو سادھو دے، دو میرے

سادھو گیا گھاہ توں

بابے والے راہ توں

چھتے بابا ماہیا

اساں ہیراں وچوں ہیر پھچھاتا
لہا جہا بو تیری گلہ درگا۔

اپہو مذاق کدی کدی اسخ وی سامنے آؤندالے۔

ہیریاں دے ہیر کھائے بابو
گورے رنگ تے فہر جیٹاں آئیاں

ہیراں نون سامنے رک کے یار نون ملن لئی وی
آکھیا جاندا لے۔

ہیریاں نون ہیرنگ گئے

رت یاریاں لاون دی آئی

رہم جتھے دیر کہ کپسوں بہت چنگار کھاسے۔ اوتھے

اوس دن گوگنچرن پھال ہینڈ مٹیاریاں ترختاں دے پھیراں

وچ اپنے اپنے دل دیاں نکلاں کر دیاں نیں اچھیاں گلاں جھال

نون کسے سماج تے کسے کسے ونا چنگا نہیں آکھیا گیا۔

کوڑی نم نون پناست نگوے

وہ پڑے چھڑیاں دے

رہم دی جتھے چھال مانی جانہی اسے اوتھے اوس نال

ویا ہی ہوئی مٹیاریاں سس دے ورتا دے دا ڈکرا سچ کر دی

اسے کہ اوس دی اہیت ہورا ہر کے سامنے آندی لے۔

م دا گھر دوا دے گھوٹا

سس گٹنی صندوتتاں اوتھ

سر دے قد پاروں ساہت وچ مستہور لے۔

۴ میرا یار سرو دا بوٹا

رب کولوں کیا منگ کے

میرا یار سرو دا بوٹا

وہ پڑے وچ لا رکھ دی

اسخ اسیں دیکھنے اک کہ رکھ ساڈی حیاتی ثقافت

تے ساہت وچ اک زندہ روپ وچ موجود نیں۔ لوتھ اسے پھال

توں ودھ رکھ لاون دی اہیتاں دی ساہت سنبھال دی

ایسے لئی پنجابی مٹیاریاں نون نورے مان اسے ادھ اکھدی لے

مرگئی نون رکھ رو رہے

اک۔ ڈک تے کمریز۔ جھنڈ۔ ہیریاں

کیا کوٹ اُتار یا

پکے کوٹ ریاں روٹیاں

جیون سا دھو دیاں جھوٹیاں

جھوٹی گل پنجالی

جیوے سا دھو دی سالی

رکھاں وچوں ککر دا ذکر ہتے ویر وے نال ملدا لے۔

اپہر منگھن حیاتی وچ اوس دا ساکھی بن کے سلنے آندا لے۔

جیویں رہنناں بولن تہن نکلاں دن پھادیں مہتراں دے ملن دا

ذکر آیا لے۔

سربے وے چیرے و میا چیل لکراں دے

لکراں لائی بہار سیلے مہتراں دے

جدوں کسے مٹیاریوں اپنے ویاہ نئی اپنی پستہ داد

نہیں بلداتاں اوہ اپنے دل دی ہواڑ اسخ کدھدی لے۔

منڈا روپی دے ککرتوں کالا

باپو نون پسند آئیا

تے جدوں نازک سوہل تے ملوک مٹیاریاں روپی دے

لکرتوں کالے منڈے نال ویاہ ہو جاندا لے۔ اوس ویلے

بتھے مٹیاریاں سہیلیاں مٹیاریاں دے حسن دی تعریف

کر دیاں میں اوتھے اوس منڈے دی خوش قسمتی دا ذکر وی

ہوندالے۔

منڈا روپی دے لکرتوں

ویاہ کسے گیا توت دی بھیٹی

ایسے لکرتوں میں بھیں اپنے بھرانال پیار دا اظہار وی

کر دی لے۔

اوتھے لکراں نون لکرتوں

جھوٹا میرا ویر منگھدا

دیور بھانی وار شتہ ہرا نازک پوترتے بیب

ہوندالے بھانی دیور دیاں ساریاں گلاں بس میں شردی

تے برداشت کر دی لے۔ دیور گلاں گلاں وچ بھانی دے

حسن دی تعریف اسخ کردالے۔

نور

پروفیسر اسماعیل حسینی

خاکِ ہو کے عشق لگا اے نوری دا
 ہر دم رحمت دی چدر لٹی جھوڑی دا
 سائیں تیرے ناں توں میری گل پہچان
 میرے رُوں رُوں رچیا دردِ حضورِی دا
 تیرے ناں دا چائن فیسر اڈیکن ہار
 اندر باہر کالا دنسیا پوری دا
 جدی قطب صفائیاں ہوئیاں گل بہنی
 پیتدا مگیا ناں احساس دی زوری دا
 تر گئے تیرے کہن تے نیویں سر کر کے
 کہنوں کوئی پھل ملیا مغسوری دا
 کون فرید۔ غزالی۔ رومی۔ ہجویری
 توئیں دتا بسجہ نون تاج مشہوری دا
 میرے مولا بسجہ دے مولا تیرے آل
 کدھیں خوف دلال چوں نامنظوری دا

خونِ اصغر دا ملیا چہرے تے
 لال چہرے دے ہاتھیں نون سلام
 لاشے مٹی نے آپ کفینز کے
 خاک دے ہر کفن کفن نون سلام
 سر رشیدی! کشا یا سجدے وچ
 اس عبادت تے اس چلن نون سلام

حمد

ذکر فقیر محمد فقیر مرحوم کو جراتوار

خاق وی اے حمدِ نبی لا اِلهَ اِلاَّ اللهُ
 پاک وطن دی اصلِ نبی لا اِلهَ اِلاَّ اللهُ
 دلداشکوہ نظر دا نور بندے لئی رقی دستور
 عدل انصاف دی سچ صدا لا اِلهَ اِلاَّ اللهُ
 رحمِ رحیم خدا دا ایہ ڈیرا صدق صفا دا ایہ
 راہِ سدرے دا راہِ نبی لا اِلهَ اِلاَّ اللهُ
 پئی وچ نثر نوں خیر کرے ددر دلاں دے کویر کرے
 دیوے د پھرے سنہ بلا لا اِلهَ اِلاَّ اللهُ
 کر کے دُور فاد فتور کر داسجہ آفتاں دُور
 کر داسجہ دی رُو بلا لا اِلهَ اِلاَّ اللهُ
 ایسے وی سی بنی امین سن پتہ دی فتحِ بین
 پاک فوج دی تیغ دوتا لا اِلهَ اِلاَّ اللهُ
 دین دا ایہ کھڑیا گلزار باغِ گلستاں تہ بہار
 علی باغ وی بادِ صبا لا اِلهَ اِلاَّ اللهُ
 کر کے جوگ دا دُور دوجک رہن دے ہاں دُور
 روگیاں لئی اکیر دوا لا اِلهَ اِلاَّ اللهُ
 ایہو سبھ دی وی مراد قوی لیکے دی بنیاد
 ایہو وردِ فقیرِ پاک لا اِلهَ اِلاَّ اللهُ

سلام

ابو سلمان رشیدی (سایہوال)

حسین ابن علیؑ، حسنؑ نون سلام
 جی دے سر دتے سخن نون سلام
 آل زہراؑ دی۔ ساری آل شیخ
 علی دی ہر کلی، چن نون سلام
 جی دی ہر ہر شہید جس دی
 علی دی شکل، مین و عن نون سلام
 آدمی خاک، نور اے سید
 نور بھیں پاک پختن نون سلام

میرے گیتو

پہرہ نویس صدیق کلیم

پچھتاں پچھتیاں لہراں دہاں کلاں تیر

میرے گیتو!
 پیار دے روشن لمبوا!
 اوہناں توں ایہہ وی کہنا
 کوشی - ٹی وی - سٹاک اکیس چھت
 بہا رہاں شعواں نہیں
 پر ایہہ وی دستا
 ایہہ گردنال بھریاں راہواں
 ایہہ مہرباں سے دھواں ای دھواں
 تھنن ای گھٹن اے
 اتھے بھونکر حدتت و سدی اے
 اہر خام لوکاں دی لبتی اے

میرے گیتو!
 پیار دے روشن لمبوا!
 تہیں آہ بہت ای پیار کے نغمے او
 تھی تے ماس نساں دا راگ او
 تھی آگ ما بیریاں پیک راگ او
 لوک تہانوں بدکا بھین گے
 تہانوں اپنا ڈھن منن گے

میرے گیتو!
 پیار دے روشن لمبوا!
 اوہناں توں کہنا
 تھی جاہل او تھی نادان او
 میرے گیتو!
 پیار دے روشن لمبوا!
 ایہہ سمجھ لوکاں توں کہنا
 ایہہ خوشیاں دی رنعت دا نغمہ اے
 بہراں ان دی حدتت دا نغمہ اے

میرے گیتو!
 پیار دے روشن لمبوا!
 میرا سینا دلو
 اوہدے بونٹھاں تے بوس دیو
 بہریاں تے دا تحفہ دیو

میرے گیتو!
 پیار دے روشن لمبوا!
 اوہناں توں دستو
 اکلے لوکاں دیاں کلاں
 ساری فسادت خوشیاں بکیر دیاں
 ڈھوک ڈھوک گنگو گنگو
 پتھ وچ پتھ دے کے
 نچریاں گا وندریاں لوکاں دیاں کلاں

میرے گیتو!
 پیار دے روشن لمبوا!
 اوہناں توں دستو
 ہور وی کلاں
 کلاں تے چولاں تے انگوریاں دیاں کلاں!
 شہد تے دودھ دیاں سب خوشیاں دیاں کلاں
 ایہہ تے خوشیاں بھری ہر سات
 اکلے لوکاں دے تالاست

میرے گیتو!
 پیار دے روشن لمبوا!
 اوہناں توں زچہ وی کہنا
 بہن پیار وٹی زبیر پیاں کلاں تیں
 ہاں ہاں ہاں ہاں تے
 بھکے بھکے کیتاں دیاں کلاں تیں
 لیاں لیاں تاناں تے

دوستدگی کا قیام

سندھی کلام شاہ عبداللہ اللہ بھٹائی — پنجابی ترجمہ درکنار سنگھ خرائش - ہندو اور - جالندھر

سرسی مندوری داستان

تھکان نہ میں اللہ میاں۔ اگے اگے جاواں
 کوئی شکھ سینہ پڑا پاواں
 طعنہ پہنے نوکان سے نہیں۔ سندھی جاواں دل لادواں
 کوئی شکھ سینہ پڑا پاواں
 عشق سراھی وچوں اڑیوہ گٹ گٹ پہواں تے نشاہاں
 کوئی شکھ سینہ پڑا پاواں
 رہتا چھتے پیر ریشمن۔ لہو وگڈا وچو گڈاواں
 کوئی شکھ سینہ پڑا پاواں
 کون سینگا میری بوڑھی۔ آسے پتوں حال سناواں
 کوئی شکھ سینہ پڑا پاواں
 ہوتاں نیتوں دھوکھا دتا۔ بیتے ویلے نون پکھتاواں
 کوئی شکھ سینہ پڑا پاواں
 دندر کندھے کچھ پھنچاں۔ رہتا تیری شکھ لاپواں
 کوئی شکھ سینہ پڑا پاواں

سرسوہنی داستان

ترماہی دے در جاواں
 اکھاں نون یں پیر۔ بناواں
 ترماہی دے در جاواں
 سیوا جدیں مڑ کے آواں
 پریم دا میں بھید چھپاواں
 ترماہی دے در جاواں
 یاد سخن سنگ کھیڈاں ملاں
 ایوں دل اپنا پر جاواں
 اتے بہتہ نون جندرے لاواں
 ترماہی دے در جاواں
 درد عشق دا چہساں مارے
 آہ نہ کڈھاں نہ کمر لاداسے
 اندرو اندری کھردی جاواں
 ترماہی دے در جاواں

دونظماں

آہل سنگھ باہری رنوں آتی ۔ بھارت

دھاگیاں دے بندھن

میری کتاب دے گھسیلے درے
بہی سیاہی دیاں اخباریاں گسریاں
رُعبِ رُباہی ٹورے ٹریاں
سہب گئیاں تیں

چانچ لہدی پنڈھ گواندی جمرن کوئوں
کتاب دیاں سیراں ٹٹ گئیاں تیں
ورقے اڈاؤ گئیاں بازاراں دت
آپو اپنا راہ پے ڈھونڈن
میں بڈرایا ورقیاں تپھے نھدا
لوکان نول ودھ کے پھرن دے ترے پاندا
پھاوا جو کے سہم گیا ہاں
درفے کدھرے سیرو سیر نہ ہو جان
میری حیاتی دے بیش قیمت جھتے
کینا دین کھدرائے نئے تیں
پر جیندے رہن ، دھاگیاں دے بندھن
میں ہن نہیں پاواں گا ۔

تن جمع دو

جہم جہناں تے راہی
رستے نوں لنگرے
آپنے شول توں تے ہڈے
ہیاں نے ستنج توں ترسدے
پانیاں دوسا سچھ ڈھونڈدے
آجھل اپیل کے وصل دے گیت کانرے تیں
تڑپ ہو اُٹھدی ہے
تن جمع دونوں پنج بناؤن لئی
ریتے پنرہاں نیک پچدے پچدے
ہفت جانرے تیں ۔
رستاں دے ٹلے کدوں ہواداں اڈا کے کئے جان
ہینٹھاں دھرتی دے صاف کونے لشکن
گو اپنے پنڈھ تے سیکے بوکے
مڑاک دویسے ورج سماون
عداں پاٹن ڈھول کدھرن
رگدستے پنچ بنگرے بھگت
گولیاں ختم ۔ لولیاں دُمان
عداں دے پتھریسے واٹ
راہیاں نوں جی آیان آکھن
تن جمع دونوں پورا پنجاب بناؤن

ساڈے خواب

اختر زمان - اسلام آباد

میں کس نوں ویکھاں

اختر شہری

دلال پنکے دلائی کرلاں ، آتا نوں ویکھاں
ضرورتاں دے ہزار اندر بھرا نوں ویکھاں
میں بے وفا وال دے شہر پہلاں ای نوں رسایاں
ایہ فیصلہ کر لیا اے میں وی وفا نوں ویکھاں

کراٹے دے قاتلاں دے وانگ ایہ سودا کر کے
میں سہ نوں ویکھاں ، کراٹاں ویکھاں ، قضا نوں ویکھاں

لٹا نیاں دو میں سینے آتے سمجھائی پیرناں
میں کس توں پچھاں اے فاعلہ یا پٹھا لوں ویکھاں

وکی اے جیتی تے پگ میری ، نہ مٹھوڑ مکی
تباہی اے ، میں سوچناں واں تباہ نوں ویکھاں

میں دھی دیاؤ بھنی ، رواج پورے کرن دی خاطر
رواجو ہستو بھن کیر اپنے خدا نوں ویکھاں ۔ ۶

۵

شاعر۔ بھراواں اگے گذارش اے پٹی اپنیاں
پنجا بی نعتاں بھلے دستے پتے آتے بھین تانے
جے سمجھ توں ووصیا نعت دے لکھاری نوں انعام
دتا جاسکے ،
بشیر احمد پدیسی ۔ غازی مارکیٹ فقور شہر

اسیں کس نوں جا کے دیسے
ساڈے لیراں لیراں خواب
آسیں وچ بہاڑاں اُجڑے
ساقوں کھس گئے پھل کلاپ
ابھے کلی وچ بانہواں پا کے
لونا گھر کھر دے وچ رون
اپنے نوں نہ دکھ وٹوڑنڈا
ایسے فقاں فقاں بنیدے وین
اسیں کس نوں جا کے دیسے
اپنے جیوناں ک عذاب
ساڈے لیراں لیراں خواب
ساڈی دھرتی آتے پئے گئے
اسیں کیر کیر دیسے نہر
جیوی نوکی نام تے ٹر گئے
ایسے اسخ میں کھنڈے شہر
اسیں کس نوں جا کے دیسے
ساڈے چن چن مارے یار
ساڈے اپنے تیر کپان دی
ساڈے اپنے گھوڑا سوار
ساڈے سسٹی ساکتی اپنے
سارے بن کئے سیر شہر
ساڈے کویریاں بھن ترور بھن
ساڈے اک اک کر کے تیر
ساڈا ابھے کبھرا دردی
سانوں دے سی کون حساب
ساڈے اسخ میں کھنڈے شہر

حکایت مثنوی مولانا روم

سائیں سردار علی سردار سکندر بسرا نزد ریلوے سٹیشن الہڑ۔ سیانکوٹ

در بیان قصہ عیانی و حضرت موسیٰ علیہ السلام

✽

حضرت موسیٰ پچھڑ اُس نوں سُن توں مرد عیالی
 کہیں کلام بے ادبی دانی توں ہیں عفتوں خالی
 بول جو اب عیالی دتا حضرت موسیٰ تائیسے
 اُس دے نال میں گلاں کردا دد جگ دا جو سائیں
 جس نے زمین اسمان بنایا چوداں صہق بستائے
 بندوں تینوں پیدا کیتا انت نہ کوئی پائے
 چڑھیا غضب موسیٰ دے تائیں لے پزخت عیالی
 سخن بے ادب خدا نوں بولیں ڈردا نہیں پیا پالی
 بند بکواس کہیں توں ایسا دے خلق وچ روئی
 سُن بکواس تیرے دیاں گلاں پائے سبھ دی بونی
 غصتے ہو کے نال عیالی بولسیا نی ربتاناں
 کھر تیرے دی بد بویا پھیلے وچ جہاناں
 لسی دودھ تے روٹی گھی دی رب نوں بوڑ نہ کائی
 جتیاں کپڑے لوڑ بندے نوں توں کیوں عقل گوائی
 خالق بے نیاز خداوند جس مخلوق بسائی
 حاجت مند اسی اُس دردے استوں بوڑ نہ کائی
 رشتے دار خدا دا کوئی نہ ربت جیسار نہ ہوندا
 غیرت حق مت ساڑھلاوے پالی سُن سُن روندنا
 خوفِ خدا تیں کھر تکر کئے چہرے زردی چھاگئی
 چپ زباناں بند کلاموں کوئی گھڑی مصیبت آگئی
 کچھتی آہ سردا کہ اُس تے کڑتہ پائے گویا
 پالنی خاک سرے دے ادب جاندنا نظر نہ آیا

اگ دیہاڑے حضرت موسیٰ طرف جنگل دی جاندا
 اگ ایالی اوس جنگل وچ ربت نوں پیا بلاندنا
 کہے کلام اللہ نال بہرے خوشی دے وچ بھاری
 حضرت موسیٰ سکندرے جاندے سٹو حقیقت ساری
 عشقوں مستی چڑھی سی اُس نوں علم اپنے وچ بولے
 حضرت مرے سُن سُن گلاں کھر تکر کئے ڈولے
 کتھے ہیں توں میرا ربتا نال آواز پکارے
 میرا ربتا میرا ربتا اے نعرے مارے
 آویں پاس میرے توں ربتا کنگھی پھیراں تینوں
 تیراں کڈھال سر تیرے تیں شوق تیرا ہے مینوں
 کپڑے دھواں تیرے ربتا میل دیاں کڈھ ساری
 کدھرے نظر نہیں آوندا مینوں نبی مصیبت بھاری
 پتہ نہیں گدا تیرے گھر دا کپڑی طرفے جاواں
 دودھ پنیر تے چوڑ روٹی تیرے گھر پوچاواں
 کپڑے نوں تے جتتی سوہنی تینوں ربت پناواں
 ربتا کدے بیمار توں ہوویں لین خبر بھی آواں
 رشتے داراں تیں دودھ خدمت تیری کراں ضروری
 اپنی ہتھیں ددا کھواواں جے ہووے منظور
 ہتھیاں پیراں دی مالش کرساں بستر خوی چھاواں
 صورت تیری جیوں جیوں دیکھاں میں بہار جاواں
 اجڑ میرا سارا تیرا وچ فسراق میں سردا
 بے قزاری دودھ گئی میری کرور و غرناں کردا !

سٹو حقیقت پاس خداوند حضرت موسیٰ آیا
 کیوں توں مرد عیالی تائیں سالتوں جڈا کر آیا

اضطراری تے بے چینی دلچ بہا بنہڑ بھڑ کے
 حضرت موسیٰ و مصدقین چڑھنے کتے نہ پانی رڈ کے
 کھوجی دانگ گھرا اس پٹریا ڈھونڈے جنگل بیٹے
 بڑی تلاش موسیٰ نے کیتی رب عیالی میلے
 بیابان صحارے اندر چھانی خاک بہتیرے!
 ہمت کیتی حضرت موسیٰ ولوں نہ ڈھائی ڈھیری
 دیکھ عیالی حضرت موسیٰ پھیر دو بارے روپا
 یا حضرت تسی گری ای آگے غلط کیہرا کم ہویا
 حضرت موسیٰ کہے عیالی میں دیاں مبارک بادی
 دین مبارک تینوں آیا رحمت بڑی خدا وی
 تیں پر فضل خدا دا ہویا جس دا انت نہ کائی
 رب میرے نال غصے ہویا جد تیری گل سنائی
 بلا تکلف کہہ توں گھٹاں لوڑ نہ ادب ادباں
 کفر تیرا رب دین کہیا اے نہیں لوڑ سوال جواباں
 نور جہاں رب تینوں کیتا معاف سچے تقصیراں
 دنیا حفاظت تیرے صدقے غلط سچے تدبیراں
 بول جواب عیالی دتا اکھیں ہنچوں وگے
 سدرۃ المنتہی توں ودھ کے منزل میری آگے
 دل میرے دا خون توں کیتا چاک گھوڑے لائی
 اک چھلانگوں ہمت اسمانوں منزل آگے آئی
 دستہ میرا طے ہو چکا برسوں تک ہزاراں
 کہہ کراں کج کہہ نہیں سکدا افضل ربانے ماراں
 سُنو حقیقت میرے پاسوں جے تیرا دل جتے
 او سے مرد عیالی نالوں تیرے عملے نکے
 ناقص حال تے قال تیرا وچ درگاہ ربانی
 توں نہیں بخشیا جاناں ہرگز جے ہویا نہ فضل رحمانی
 تیرے نالوں جتے چنگے جملیاں توں جس جتلیا
 جیویں سردار چراغ شاہ نوری رکھیا جمل دیلیا

خبردار احتیاط رکھیں توں جو میرے ول آدے
 اُسوں ہرگز موڑ نہ موسیٰ حکم خدا فرماے
 اوپر کوہ طور خداوند موسیٰ توں فرمایا
 میرا بندہ میرے کھوں توں کیوں جدا کرایا
 عد فراق مہم مُت دھرتوں خود خدا فرمایا
 تیرا کم سی میل کراتاں توں دنیا جدا کرایا
 فطرت عقل میں جدا بنائی دکھری دکھری بدلی
 شکلاں عقلان دکھ بنائیاں دانش مند کوئی بولی
 اکھاں لئی نزیاق بنایا اکھاں زہر زہر سیلا
 جدا جدا میں رنگ بنایا ہرا اکھٹالے پیلا
 اکھاں سے حق نور بنایا دوبے لئی ادھ تاری
 کیسے لئی ادھ خار بنایا کیسے لئی پھل بہاری
 پاک ناپاکی نہیں مہرا واحد ذات ہماری
 نفع زیاں پہنچا نہیں سکدی مینوں خلقت ساری
 حمد ثنا کلام اپنی وچ جیہڑا کوئی اللہ سے
 آدے اوپر بارکش رحمت پاک خدا برساوے
 موق سخن زبان جو تکے مدح کرے جو ستدا
 نال مدح دے عاف اوہ مہتا بھاویں کتنا گندا
 ظاہر چنگا دل دا مندا رہتوں اوہ نہ بھاوے
 رب دلاں دے جانش والا جو کوئی مکر کماوے
 ظاہر قول کیسے دے آتے اسی نگاہ نہیں کرے
 سانوں ظاہر حضرت کوئی نہیں دل تکے ہر ہر دے
 خرد منداں دے ادب نے دکھری ول جے پروانے
 ادبناں دوہاں رب پچھانے دو جا کوئی نہ جانے
 عینے نال خداوند عالم جد موسیٰ نال بولے
 حضرت موسیٰ سن سن گلاں تھر تھر کیسے دے
 عفر لئی درخواست کیتی مڑے نبھے ربانے
 لہہ کہیہ بیٹھوں غلطی ہو گئی رو دے میں نمانے

سانگی ریل حادثہ

فضل حق خان گلشن ایم۔ اے۔ ی۔ ایڈر۔ شری قیور سٹر لیت

ایسے طرحاں نیک دل ایسی ہو رہی آگئے
چسکے کم کر دلاں جھ سمب گئے
فوج دے جوان تمے تالے پنڈاں آئے وی
غریب تھے امیر آئے، نالے گورے کالے ہی
ڈہلے ٹٹھے بھی لوکی چیکاں پٹے مارے
دکھاں ورج ڈٹے رگ ڈوبھے نول پکارے
جہڑے پاسے دیکھو اوتھے چیکاں تے پکاراں
موتے پٹے تن سوتے فٹھڑ ہزاراں سن
کی کرے بندہ اوتھے عقل حیراں سنی
کسے دی نہ واہ چلے دل پریشان سی
فوج دے جراتاں تے کمال کر چھڈیا
زخمیاں تے لاشاں نول چھتی تھتی کڈھیا
ایسی دیاں ایبولٹس گڈیاں وی آگسیاں
پھٹڑاں نول چھتی سپتالاں رچ پکا گیاں
زخمیاں توں سارے سپتال بھر گئے سن
زخمی شدید کئی اوتھے مر گئے سن
غم ساری قوم دے غریب نول امیر نول
سدر اسحاق، نالے غم یلے نظیر نول
تامم علی، نواز مزین، ہر اک وزیر نول
پھٹ بیٹرا وگا ہر ولس دلے وزیر نول
اپنے پرائے نول، تے پیر نول، فقیر نول
مور نہ کوئی سکیا سی مندی تقدیر نول
گھٹن دکھ لوکاں دے سرکار وا دھیان لے
مہرن والے لئی پنجاہ ہزار وا اعلان لے
ورج ایماں ہویا جہڑا پھٹڑ بھار لے
روپیہ سرکار دتا اوہنوں دہ ہزار لے
لکھاں وی روپیے ہون چند نہیں کجھ وی
گلشن پیا آکھے رہتا خیر ہوئے سبجھ وی

لاڑکانہ گڈی اوتھے مالے کھٹی سی
مندی تقدیر ہیٹری چالے پٹی سی
چلاون آئے ویکھ گڈی، پھال مار دتھے
گڈی ورج گڈی ورج ہوئی چھتی پھتی
تن سومے، چھ سو زخماں توں چڑھی سی
چیکاں دی آواز پئی جانوی دُور گڈی سی
ماداں نالے پتر اک دوہے نول سی کجھ لے
حادثہ ایہہ ویکھ ہوکھش اڈ گئے سبھ لے
لگیاں اوہ سٹاں لوکی ہوئے چوڑ چوڑ سن
ہتھ پیر ٹٹھ ہاکے ڈٹ گئے دُور دور سن
چھتے چھتے تکی گئی، غم اوتھے چھا گیا
ایڈے سوہنے بندیاں نول رہتا کون کھا گیا
ایجن نالے آکھ ڈیتے چوڑ چوڑ ہو گئے
ونیا توں تن سو پیارے دُور ہو گئے
ٹین آکے علی دی وٹھن اے کوتاہی لے
ایہناں دی کوتاہی نے پچاں ایہ تباہی لے
ٹٹھے پیارے چہڑے او نہیں لہنے
ادناں دے وچوڑے اتے دین کیتے سبھ لے
کئی سو بندے چہڑے پھٹڑ و دھیرے نیں
دیر ساڈے سب دے، تیرے، نالے چھینی
مل کے دعا منگو رہا رحمان توبہ
واسطے حضور دے، تے سوہنے قرآن توں
رہا ایہناں مویاں نول جنت بہار دے
غم مارے ساکاں نول صبر، تندر دے
ظفر لغاری چہڑے ریلوے دزیر میرے
خبر سن عادتے دی ہوئے دل گیر میرے
ادے ویلے ایہناں پہلی کاپٹر منگالیا
چیرین ریلوے نول نالے ای جٹھالیا

ریہ وی تعریف نبی پاک نول سلام لے
دُدا اللہ پاک، خیر نبی ما مہت اے
پوہ ہویا دیر دن بدھ وار نول
بھڑ پتیاں ریلواں، یار جٹے یار نول
جنوری تریخ تن، ادھی رات سی
چھائی دکھا، غماں وانی برسات سی
شو کدی تے اڈ دی سی ریل فیل دی
ایہدی دھک نال سی زمین ہل دی
چلی ٹکتا نول لے کراچی وں سی
موت نیڑے آندی جانوی ہل پٹی سی
آپ آپ آکے بہہ لگیاں سوار یا رہ
جنوں جنوں موت نے آوازاں ماراں
سولاں ڈپتے لے کے ایجن جاوے بچھا
سیٹیاں و جاوے، نالے جاوے گجدا
بڈھیاں تے بندے ورج بے حساب سن
باں سوہنے سوہنے، کھڑے اوکلا ب سن
آکھ پوچھا چستی خان پر توں
دل پریشان ہوئے ایہدے سٹروں
رحیم یار خاں، صادق آباد آنا سی
میر پور تحصیلو لنگھ روٹری جانا سی
چلو چل ہدوں میڑے سکھ آگیا
گڈی تے تباہی آلا چپکرا گیا
لنگھی جاوے رات پرنے بارہ ورج گئے
چنگی تقدیر ولے کھوٹھے جھج گئے
نکے نئے ٹیشاں نول پھڑی جانوی سی
دڑے دڑے ٹھہراں کول پیر بانوی سی
ایسے طرحاں سانگی وی سی ایس لنگھیا
پتہ نہیں سی اتھے بھیڑے ناگ ڈنگنا

کافی

محمد حنفیت حنفی (چچکا میرا گوجر خان)

بک کاندھا ڈھاراں کھاندرے
شکر دی جانی زور لا پاندے

ایتھے رسم رواج نیارے
بہن دیہاڑی دسدیے تارے
دیہاں وی پہیا ننگاں مارے

وتے کڑیاں چھوڑ پزندے
بک کاندھا ڈھاراں کھاندرے
شکر دی جانی زور لا پاندے

اچھے لے وچ میساراں
جرم ہنس ویاں ڈوبگھیاں غاراں
چم چڑھی تے آتے کھتاراں : ایہناں غاراں وچ بنانے
بہن تے آتو آدن دیہاڑی
پہلوں تے اوہ رستے اناری

سڑکوں باہر چلاندرے گاڑی : اتے ہی اتے اڈوے جانے
مرگھراندر نا اتفاتی
بھیناں بھائییاں وچ ناچاتی
شرم حیا داناں ای باقی : لوکی عیبن عجیب مناندے
اٹی جی سہن بن گئی مٹی
بچکے مٹی بہنی نکئی
بھین پئی باندری ڈسکاوستی : ڈیڈی انکل گاتا گاندے
کڑیاں پخت پرشاکاں باکے
حنفی ہیرو وال کٹا سکے

منڈے ویہے وال دوسکے سیٹیاں پچھ شام دعباندے
پا رہا بچھ تھرم کسا
شکل بندے دی زور سے آ
فقورے روز نشاہ چسلا : پھیتی آ او رہا آ
ڈونڈا پیر پیرے مارا پیر پیرے
سجھکڑی سے لاء دی جکڑی سے
پتھر کھیرا چھوڑا اگڑا سکے : دیوے قاضی تروت مندا
میں ویلہ دیان کلاں کردا
سجھ دے پان سمندر ترودا
کوڑا کھڑ پھین نہیوں ڈردا : بدسج دے مال ہمیش خب

مولانا ملک حوالے تیرے
بھین چاغن وچ بہیرے
میں خود ڈرکوں تقر کیرے : کمرے ایہہ منظور دغا
بہینا امن امان ہے جنت
حنفی پاکستان ہے جنت
اپنی آپ انسان ہے جنت : خود ای دوزخ دی آگ بھا
جھل گئی ایسی آگت ہوا
بہن کے وچ خوف خدا

بھوت سوج

محمد نواز خالد عاربی بھواتہ ضلع جٹنگ

میرے نون لوں وچوں

مہرہ دکاؤن والا

اپنے مکہ توں چھتا سکیا

بدلی دا پرچھا وال

اندیشہ

میری روح

اک تھانے پکھو وانگول

آہلنا بتا کے جیہی سوچے

میرے تن دے کھولے وچ

کپھری گھڑی کھنڈراں دے کھوجی

ایہہ آسن

کد تیک۔ میرا آہنار ہی

دوری

اوبدناں اکتاں وچ ہاسا سی

میرناں اکتاں وچ ہنجو سن

اک دھرتی آتے۔ دو بندے

آسنے ساہنے ہو سکے وی

کئے دور کھلوتے سن

ادیکٹ

جگدیش سنگھ اردو نے پانڈھی کویت

میں چندری سنگھ دل سے دل توں
دل سے نال لگایا
پر سو دیکھاں صورت اس دی
اکھاں وچ دسایا
پڑھ پڑھ عم دی خط ماہی دے
من اپنا بھربایا
آوندے جانڈے لکھاں لکھی
اوس ایہہ نظلم کھایا۔

موتی

کچھ سپہیاں کچھ گھوگے
سنگھ اسنگھاں نال
گھول کردیاں چندری گزری
عمردے کالے سال
کشتی بدی پانی بدے
دکھرے شے جال
دل داموتی میری نہ ملیا
حالوں ہوئے بے حال
پیاروی اک مکنی نے پانڈھی
کچی دوری نال
دل تے بھیا پیار داموتی
ہو گیا مال مال

اک نظلم

بیم عکاشی - کویت

کنتیاں اوکھیاں اوکھیاں راہواں
کنتے ای اوکھے پسندھے نہیں
پر میں یارو اکیا نہیں
شروا مڑدا ٹھکیا نہیں
بھادیں ہنھیریاں بھگتے آئے
کدڑے روڑے پتھر آئے
میں ادھناں توں ڈریا نہیں
ایسے لئی تے مریا نہیں

”بری دیز پھول“

جبیر سنگھ دھیماں - کویت

بری دیز پھول
پنڈ اپنے
جد پر تیا میں
گھراں دی نقاں
قلعیاں پڈے مکان
نظر آئے
اک دوجے لئی اجنبی
اپنا اپنا برناراں پچھدے
بو پڑھتے عیوت داراج
نظر آیا
پر سیا دا قسرا
سمن سنا
میںوں گھورا دستیا

فوکس تول پرے

اچ اخباروی
مکھ سرخی بنی ہے
دو فرقیان دے آپس وچ
بھڑن دی گاتھا
کچھ قتل کچھ پھٹتے
کچھ گرتار
سنہر دچ فوج تعینات
کچھ حالات تا بو پھٹتے
شہر وچ
چارے بنے شانتی ہے
شہر دے اک ادھورا تے
گھر دے بنیرے تے
ڈھبھی ماں دیاں اکھاں
چھرا جانڈیاں ہن
پتر دی ڈیک کردیاں

نازک باہاں ہو جانڈیاں ہن
ونگاں توں سنڈیاں
اکھاں مچھوں وگ پینڈے ہن
دریاواں دے میر
محبت دے بول
بدرل جانڈے نہیں
ہو گیاں نامدر
بچے اپنے پاپا دی
انڈیک کردیاں
ہنگل ڈنڈے ہنگل ڈنڈے
سوں جانڈے ہن
ایہہ منظر
کسے پرین فوڈ گرا دے
کسے زوم لینز (Zoom Lens) تے
فوکس وچ نہیں آوندے

چائن

جناب سید بشیر حمید صاحب بری

سچ ای چائن
چائن!
سورج
اچھے پریت
ڈونگھے ساگر
سادن رت وی
توس قزح وی
پھل کلیاں وی
خوشبوں وی
ٹھنڈیاں واواں
حسن اداواں
چار چھیرے
کھڑی، پلہری ساری تدرت
ساری نظرت
سارے ہیرے، سارے موتی
سارے سچ اے۔ سارا چائن
سارا سورج!
کوئل! کوئل
مورتے نہیں اوہ!

جو کچھ توں ایں
توں کیوں اوہ نہیں
کھٹپ مینرا -!
وڈا روناں
سوسہا پاپا
تیرے اندرتوں جے نہیں ایں
میرے اندر میں جے نہیں آں
تیری فطرت، کل خدائی
اک اکلا
سبہ توں اچا تیرا شملا
خیر ایہ دنیا
جنت ہووے
فطرت راہیں آن کھلوے
نہ کوئی ڈنگے ٹھڈے کھا کے
نہ کوئی ڈڈے
نہ کوئی رووے
سچ ای چائن
چائن!
سورج

جو کچھ دسد اے، ہورتے نہیں اوہ!
صلاح

ریاض سوچا فوی۔ مہارٹے عالمگیر

جے تہستی پھرتی چاہتا ایں
تے گھر وچ پھلے آکا

گیت

محمد اکرم قلدندری

ساڈے دل دے، مہو کے ساتھوں نگہ پرتا گئے ہیں
سانوں پیار جتاون واسے روگ ادکڑے لا گئے ہیں
ادکھے پنڈے لمیاں وائیاں سمجھ نہ آوے کرے کیہ
بے دم ہو کے سورج رہے آن دم ہن کیہ دا بھرے کیہ
کیتے وعدے کھا بدیاں قسماں فیر جہاں پانگئے ہیں
یاداں دی ایہ سول سینے وچ رکھری اے تے رکھے پیا
یوں یوں دے وچ اگ بھردی بھردی اے تے بھڑکے پئی
جیہڑے کدی وی سوچے نہیں سکں ویلے ایسے آگئے ہیں
اچ اوہ نظراں دیکھ جیہڑے نین بلاندے سکں
کدی نہ وچھڑن والیاں جیہڑے ہن سں تھان کھاندے سکں
آساں تے سبھ محل قلندری دیکھ لے سچن دھا گئے ہیں

کیہ ہو یا پنجاہیو

ساجن باغبان پوری ددینہ ضلع جہلم

سارے اپنے اپنے گھر وچ بون اپنی بولی
ساڈے دہرے پئی اے کیوں رنگ برنگی رولی؟
چیک چیک کے ایہہ گل ساٹھوں اکھر اکھر کھچھے
کیہ جو یا پنجاہیو تہاںوں کیہ وجی اے کوئی؟

پنجاہی

پینم بخاری فیصل آباد

پنجاہی دی دیہل	پنجاہی دی تلوار	پنجاہی زبان
پنجاہی دا گمان	پنجاہی دی امان	پنجاہی دی شان
پنجاہی دی زبان	پنجاہی دا مورچہ	پنجاہی دی آن
پنجاہی دی سپہان	پنجاہی دی مچان	پنجاہی دی جان
	پنجاہی دا قلم	پنجاہی دا امان
	پنجاہی دا بیان	پنجاہی دی پکھان

گل دی گل

سیاقت عیش بہاؤ لنگر

نکیاں نکیاں سو حیاں سُن
تے بلی خوشیاں ذمہ دے سُن
ٹیلر۔ بٹنے۔ ٹنگ چھپائی
ایہہ ہستی دیاں کھڈیاں سُن
نہ اُتے دی نہ تھلے دی
پرکھن والیاں نظراں سُن
مہ کوئی سینے لالیندا کسی
ایہہ نگے ہون دیاں قدریاں سُن
بڑی ہی سوکھی جندری کسی
نہ دکھاں والیاں خبراں سُن
مرنوں وی بے خبری کسی
بھاویں نیٹے قسراں سُن
اوہ دی گل کسی

جس گل اندر

دور دور پیکے باغاں وچ
تمتیاں نال دی کھڈے ساں
سارے جگ دیاں نظراں اندر
پھلاں وانگر کھڈے ساں
اچھے ڈر توں

اُس گل اندر

واپس جانا چاہنا آں
میں نکا ہونا چاہنا آں۔

راک سٹے وی گل

شاہد رضیہ

میں کلاساں
رات مہیری سی
اوہی یاد دی گھمن گھیری سی
میں اوہی ساں
اوہ مہیری سی

مزدوری عظمت

عابدہ اثر فیض پور (مترجمہ)

مزدوری عظمت شاہاں توں وی اچیری اے
ہر پاسے رونق ایہہ توں ودھیری اے
ایہہ زمین واسینہ چیرے
وچوں کڈھے موتی تے ہیرے
جیدوں وی اوکڑ آئی باہہ السیں اچیری اے
مزدوری عظمت شاہاں توں وی اچیری اے
دریاواں تے پل ایہہ ہمت
کشتیاں تے بیڑے ایہہ رفعت
گلشن وچ گیت گاؤندی ایہہ پھلیری اے
مزدوری عظمت شاہاں توں وی اچیری اے
ریاں بہاؤ ایہہ دریا منت
ایہہ نوح ثانی حام تے یا منت
اپنے سینے تے کھلو طوفاناندی افسی اے
مزدوری عظمت شاہاں توں وی اچیری اے
تھلے دکھڑے ہمت نہ ہاری
رنگی سگھی کھا کے نبھائی ذمہ داری
اپنے صدیاں تے مہیا گھری نگھائی اوکھیری اے
مزدوری عظمت شاہاں توں وی اچیری اے
جیدوں تنگ کے چور ہوسے
کھلو مہلتے تے کاڈر ہوسے
عرفان پاوے گھٹارعت دی جھاندی چھیری اے
مزدوری عظمت شاہاں توں وی اچیری اے
ایہہ پنکھے ایہہ تے بتائے ہوئے
رنگ روپ اپنے ودھائے ہوئے
ایہہ عظمت توں سلام ایہہ سو بھا چنگیری اے
مزدوری عظمت شاہاں توں وی اچیری اے
ایہہ نہ سندا ونیا سنان ہندی
ساڈی ہستی اچھے ویراں سہندی
عابدہ نے ہمک اوہنوں اکتھس کیری اے
مزدوری عظمت شاہاں توں وی اچیری اے

نہیں ایساں شہر لہوریاں

مقبول الور دادوی

آتے اک بارہ دری بنوائی۔ بادشاہ شاہ جہان نے شالا مار جہا
سوہنا باش بنوایا تے ایٹھے اکی راوی دے کنڈھے اتے اپنے
پوچھا نگیر دا مقبرہ بنوایا، جتھے ارج دی لوک سیر سپاٹے
واسطے جانڈے یں، ملکہ نور جہاں دے مبرا آصف جاہ
دا مقبرہ وی اوتھے ای اے۔ ایہدے نال ای جہانگیر دی
پیاری ملکہ نور جہاں دی قبر اے۔ کسے زمانے وچ ایس مقبرے
دی حالت خراب ہونہی سی نہرہن ایہہ جنگی حالت
وچ اے۔ نور جہاں اک جنگی شاعرہ وی سی۔ لہور اتے اوہدا
اک شعر اے۔

لاہور را بجان برابہ خسریہ ایم
جان داوج ایم و جنت دیگر خریدہ ایم
ایہدا مطلب کھراںج اے کہ
دل، جان دے کسے میں لہورنوں خریدیا اے
جان دلی تے دوسرا بہشت۔ خسریہ اے

خیر مثل خاندان دے اخیرے بادشاہ اورنگ
زیب عالمگیر نے لہور وچ اک ایہو جیسی میت بنائی جہدی
مثال دنیا وچ نہیں ملدی۔ ایہدنی ڈوی میت اے جہدے
وچ اک وقت وچ لکھاں نمازی پڑھ سکدے نیں۔
ایس مسجد دے دروازے نال ای مسلماناں دے سب توں
وڈے شاعر علامہ اقبال دا مزار اے۔

ایہناں بادشاہاں توں وکھ ایس لہور شہر وچ بڑے
بڑے اللہ دے لوک وی دفن نیں۔ حضرت میراں حسین

لہور شہر صوبہ پنجاب دی راج دھانی اے۔ ایہہ پڑا پڑا
شہر اے۔ کہا جاندا اے ایس شہر نوں راجہ رام چندر جی دے
پیت "لہور" نے آباد کیتا سی۔ پتہ نہیں ایہہ گل درست اے یا
نہیں پائنا پتا چلدا اے پئی ایہہ بہت پراانا شہر اے۔

پنجاب دے لوکاں نوں "زندہ دِلان پنجاب" اکھیا جندا
اے۔ سچی پچھو تے ایہہ گل غلط وی نہیں۔ ایہناں "زندہ دِلان
پنجاب" دا دھڑکدا ہویا دل شہر لہور اے۔ ایہہ اوہ لہور
شہر اے جنہوں اوہناں وڈے وڈے لوکاں نے صلاحیا
اے جہڑے ایٹھے حاکم بن کے آندے رہے۔

سلطان محمود غزنوی نے ہندوستان تے ستاراں
کامیاب حملے کیتے پر اپنی حکومت لہور تک ای رکھی۔ اوہنے
اپنے غلام ایاز نوں لہور دا گورنر بنا دتا تے کج مدت حکومت
کرن پچھوں اوس نے ایٹھے ای مرنا چاہیا تے اوہدا مزار ارج
وی رنگ گل چوک وچ موجود اے۔

ہندوستان دا پہلا مسلمان بادشاہ سلطان قطب الدین
ایبک ایسے لہور شہر وچ جوگان کھیڑویاں ہویاں گھوڑے
قول وگ کے مر گیا۔ اوہدی قبر وی لہور وچ بنی، ایہہ قبر اندر کلی
دے نال لبیک روڈ تے اے وی موجود اے۔

مغلاں نے لہور نوں اپنا پتہ کیتا کہ اکبر بادشاہ نے
یسے لہور وچ اک بہت وڈا قلعہ بنوایا جہڑا بن تک موجود
اے تے باہر دے بہت سارے آن والے لوک ایس قلعے
ووں وکھیں آندے نیں۔ کامران نے راوی دے سجے کنڈھے

سچے شاعر ہی ہوتے ہیں تھے بنی تک اور اپنی ماں بولی زبان
 ودھان دا عین کر رہے ہیں۔ جنھاں وچوں چند اک دے ناں
 ایہہ نہیں۔ استاد کاموں خان، استاد گام، عشق بہزاد
 قال غالب، حکیم ناصر، استاد سہم، استاد دامن تے
 اوہناں دی ریت نوں اگے چلان والے ایس ویلے دے
 ہور نویں شاعر ڈاکٹر رشید انور، رؤف شیخ، سلیم
 کاشتر، احمد راہی، منیر تیاڑی، اقبال دیوانہ، اقبال ساجد
 توں علاوہ بہت سارے شاعر ہیں۔

ہور دیاں گلاں تے بہت ساریاں میں لگ ساڈے
 پڑھن والیاں نوں ہور مضمون وی پڑھنے نیں۔ آخر چہ صرف
 اپنا کہنا چاہوں گا کہ ہور وے لوک اچ دی پڑے زندہ
 دل نیں پر ووجے ایہناں نوں اکثر چکروے جانے نیں

بقیہ : جسبیر سنگھ دھیمان

اوپر ہی ٹیڑھی گوہڑی اے تے اوہ اپنے آل دولے وک
 والے لوکاں دے دکھ سکھ نوں اپنا ای دکھ سکھ جاندا لے۔
 جسبیر آزاد نظم دا شاعر اے پکڑی کدی غزل وی کہہ لیندا لے
 عقوڑے دن پہلوں اوسے مینوں اپنی اک نویں غزل ستانی
 چہرے شعر کجھ اچ نیں۔

کس چندکے نے گہڑے ویلے کس دا ناں لیا
 پل بھروسے وچ چڑھ آئے نیں اکھاں دے دیا
 تیراں دے اندر تے کوئی عکس نہ اُبھر سکیا
 بھاویں جیوں شیشے ساویں سب کجھ آئے دکھا
 سدھی تے کھری گل کرن والا جسبیر میرا ویر کدی کدی
 رنگی جینی گل توں دی ایویں غصے ہر جاندا لے۔ پر اوہا ایہ غصہ
 تے گھڑی کپ لئی بہندا لے کیوں جے اوہرے دل وچ کیل نہیں
 ہونگی۔ میری دعا اے پٹی اوہ لمیاں حیاتاں مانے تے سدا
 ایجے ای نظماں تے غزلاں لکھ کے ماں بولی دی سدا کردار ہے
 درپ ایجے ہی کہے

زنجانی، حضرت مخدوم علی چوہدری عرف حضرت داتا گنج بخش
 جنھاں دے نام دی وجہ نال لہور نوں داتا دی نگری وی کہا
 جاندا لے، حضرت پیر گنجی، حضرت شاہ جمال، حضرت میان
 میر تے ہر کئی اللہ والے لہور دی زمین وچ ابدی آرام کر رہے
 نیں۔ تے ہمارا جبرنجیت سنگھ دی مٹھی وی ایتھے ای اے۔
 ایس طرحاں لہور دی وڈیانی صدیاں توں چلی آندی اے۔ اینوں
 ہور ودھایا جانے تے لہور مدت توں علم دا گڑھ چلیا آندا
 لے۔ ایتھے پونیورسٹیاں، کالج تے سکول ہیں، جنھاں مچوں
 پڑھ کے لوکاں نے پورا اچا مقام حاصل کیتا تے اوہناں دے
 اقبال داسورج چکیا لے۔

ایہہ وی بڑی عجیب جیہی گل اے کہ ہندوستان جی
 آزادی دا اعلان دی دریا تے راوی دے کنارے دے وڈے
 اکٹھ وچ ہویا۔ جہرے صدر پنڈت جواہر لال نہرو سن۔ ایسے
 جلسے وچ گاندھی جی نے ”مکمل آزادی“ یا پورن سورا
 دی منگ کیتی۔

میںوں یاد آ گیا اے اوس ویلے مولانا حسرت موہانی
 چہڑے اک درویش صفت، اردو دے مئے پستے شاعر،
 ادیب تے وڈے سیاست دان سن۔ اوہناں نے ایس جلسے
 وچ بڑے دھڑتے نال آکھیا ”آزادی تے سوراچ اپنے اندر
 بھرو پور معنی رکھدے نیں پر جہڑوں گاندھی جی ایہناں نال مکمل
 یا پورن دا دادھا کر دے نیں تے اچ معلوم ہوندا لے
 پٹی اوہ آزادی نہیں، سوراچ نہیں، انگریز دے پراں
 ہیٹھاں حکومت چاہدے نیں۔“
 کانگریس دے ایس جلسے دے دس سال پچھوں ای

ایسے ستمبر لہور وچ ہنڈ پارک وچ جنہوں اچ کل اقبال
 پارک آکھیا جاندا لے تے اوہتے آزادی دا مینارا آسمان نال
 گلاں کردا نظر آندا لے۔ ایسے نقاں ۱۹۴۷ء دی تریٹی (۲۳)
 مارچ نوں پاکستان قائم کرن دا مطالبہ کیتا گیا۔ ساری قوم
 نے ایس آواز نال اپنی آواز ملائی تے مدت سال وی عقوڑی جی
 مدت وچ پاکستان بن گیا۔

لہور وچ پنجابی زبان دے بڑے بڑے اچے تے

جبیر سنگھ دھیمان

(نجم عکاشی رکویت)

گو اپنے رہنے آن
بڑے گوہ نال نظم سندیاں مینوں اسیج جا پیا جیویں
میں وی آج اپنے کسے قرمن تے قرمن وی چوپا می کندھ چ گھر
کہتے گوارج گیا ساں

جبیر سنگھ دھیمان (رکویت)

پہلی وار میں جبیر نوں پنجابی ادبی سنگت رکویت
دے اک مشاعرے وچ دیکھیا سی۔ جتھے اوہ پنٹ تھیں
تے ٹائی لایاں اپنی روای کھنی ہوئی پگ وانگوں بڑا گنج کھیا کے
منج (سیٹھی) تے بیٹھا ہویا سی۔ کیوں جے مشاعرے دا پرچان
اوہ سی تے اوہنے اخیر وچ اپنی اک نظم جنگل داراج سنائی
جدا مینوں بڑا ای سواد آیا سی۔ اوس توں بعد تے جان کھچان
ہو گئی تے دوہے تھے ون ساڈا میل وی ہو جاندا رہیا۔ جبیر
دی ایہ گل مینوں بڑی چنگی لگدی اے پئی اوہ جدوی ملدا لے
کوئی اک نویں نظم ضرور سننا دے۔ پر میں اوہدی نظم سن
کے ڈو ٹھکی سوچے پے جاناں کیوں جے اسیج دیکھیاں تے اوہ
مینوں بڑا دھوتا دھاتا تے پوچھیا پوچھیا دس دے تے جبد
ادبوں اوہدی شاعری وچ دیکھیاں تے اوہ پوٹا پوٹا کھلریا
پلریا نظریں آؤندا لے۔ سچی گل تے ایہہ دے پئی حیاتی نالی

(باقی صفحہ ۱۰۲ تے)

آج اوہ مینوں چوکے دنوں پھپھوں نظریں آیتے ہیں
ادبوں دیکھدیاں جان کے اسی منڈ وٹ لیا سی۔ پراوہ پتے
آؤندے سار جھمی پا کے آکھیا۔ مہن نوں تاں بہت جی کروا سیگا
کم توں دیہل ہی نہیں ہوندی آج وی بڑی اوکھ نال ویلا کڈھ
کے آیا بیگاں۔ چنگا ہویا تیں بل گئے جے چلو کہتے چل کے
بیٹھاں گے میں راہ وچ آؤندیاں سوچ رہیا ہیکل جے آج تیں
کہتے لہجہ ای جاؤ تاں کجھ گلاں کرتیاں سیکیاں۔ میں وی ہولی
جی ہکھیا کوئی نویں نظم؟

تے اوہنے کہیا پاں کہی ہے!

میں ہنس کے اوہے وکھیا پر اوہ پہلوں ای میرے
درون عینک دے چٹے شیشیاں پھپھوں اسیج دیکھ رہیا
ہی جیویں پچھ رہیا ہووے پئی تیں جتے کیوں جے؟
میں کہی جواب دیندا۔ گل پرتاندیاں میں آکھیا جبیر جی نہیں
میرے لہجہ جان پاروں کیوں سوچدے او۔ جہلاں میں کیہرا کہہ
گوا چا ہویاں۔

ایتے چروچ اسیں ہولے دے اندر گئے ساں۔ چاہ
دا کہہ کسے اک جگہ ہر گئے تے اوہنے بوہے پوچوں اک کاغذ
کڈھ کے پڑھتے ادب نال پھکیا۔ "نظم" صاحب "نجم"
سناواں؟

میں کہیا ہور کہیہ چاہی دالے جی شروع کرو!

اوہ نظم سنان لگ پیا۔

"نظم دا کجھ حصہ"

قرضاں تے قرضاں وی

چوپا می کندھ چ گھرے

اسیں اپنے آپ توں

غزل

اسماعیل قندھار

کیہ دساں حال زمانے نوں ایہہ قصہ بہت سہانا این
دل جان کے دھوکھے کھاندالے ایہہ کھیڑا جے ایانا این
میں سوچاں مریج چوراہے دے مینوں اکا پھکا سٹجھے نہ
میں پھول کھول آیا وال تے اگے کتھے جانا این

میں ایس توں پہلاں کتھے ساں تے ہن میں کتھے آیا وال
تے اگے کتھے جاواں گا میرا کتھے ہمد ٹکانا این

کر چھڈے ٹوٹے دل والے اوس قاتل نال نکا ہواں دے
اک تندہ جے ٹٹے جوڑاں چا ایہہ ٹٹے سارا تانا این

اے تتر کھیہے بدینے نی کتے بدل بن کے کوسیت نہ
کتے ساون جھڑیاں لانجھے دل اگے ہنوں جھانا این

جا اکھو حسن پہ ستاں لوں اچ لوڑ پئی تیربانی دی
اوسوی چڑھ کے دید کرو ایہہ ویلا بہت سہانا این

اچ پیار قلمت سدر جیون دینال ریکھاں لا کے کرے توں
جے اڈ گیا بھنورا جیون دافیر تیرے ہتھ نہ آنا ایسے

کینیڈا توں نکلن والے پنجابی پرچے وطن لئی اہلہے
تے چڑھدے پنجاب دے کھاری اپنیاں لکھتاں بھج کے
شکر گزار ہوں ما موفوق دین . لکھتاں بھجین لئی پتہ ذیل
MR. SADHU BINNING
4333 PORTLAND STREET
BURNABY, BC. V5J 2 N5
CANADA

غزل

رفعت سلطان (جھنگ)

اوہ پار جہاں یاد اوسے
دل کوچ و انگوں گڑاوسے

دل رو رو حال دیناوسے
اوہ سائل نظر نہ اوسے

کتنے سوہنے لگدے من
اٹھاں تے لال کچاوسے

اُس دے پتلے ہوٹھاں تے
سرخی دی لاٹ سہاوسے

اُس دے چٹیاں دنداں توں
ہک ہک موٹی شرمادوسے

والاں دی ویکھ سیاہی
کالا بدل گھبراوسے

شریلی اکھ دا کجلا
چپ رہ کے شور مچاوسے

رفعت اُس بے پروہ توں
کے اپنا حال سناوسے

غزل

عاشق - لہور

آجا سبنا اسیں وی بل کے اپنا پیار سہڑائیے
 دکھ ہمیش دے سنگی ساتھی سکھ اک وار سہڑائیے
 آجا غم دی نظر بچا کے دوپل ہیئے ویئے
 خستیاں گھنگھر دپا کے پنن رل چھنکار سہڑائیے

ساچھے سکھ دے بونے لاکے اک گلزار اگائیے
 دھرتی نوں چا جنت کرئیے - نوں بہار سہڑائیے

تہیں دے پھلاں نوں باگے چھڑا ایہناں دا کھیہڑوہ
 آجا جنگل بیلے گل کے سولال خار سہڑائیے

پھٹھر ہر کے چھب دکھائیے اوہا جی پر چلئیے
 سوہے رنگ دا جوڑا پاکے پار سنکار سہڑائیے

ہر اک شے دی اپنی لذت جے کوئی قدر پھانے
 ہننگھ ہارے چھڑکے آؤ سولی وار سہڑائیے

ظلم دی چکی دے وچ لوک چارے پسدے جانے
 ایہناں دی خاطر آٹھ عاشق سولی وار سہڑائیے

غزل

اکبر کاظمی

اک دو گائیاں دو ترن ڈھکے باغ دے اندر آئے
 پشواں تائیں خوشبو آں دے مٹے راس نہ آئے
 مشکیاں گائیاں اخترے ڈھکے آپس وچ مکر آئے
 پھل بوٹے دی شامت آئی سبھ بھر ڈھیندا جائے
 رنگاں دی تھاں بوٹیاں وچ دریانی ڈیرے لائے
 باغ دے واسی روون پنن سمجھ نہ کچھ دی آئے
 کرن دعا داں تبا کوئی ٹوندے والا آئے
 بیڑا نرق کرے ایہناں دا سبھ نوں مار سکھائے
 اکبر آکھے نال دعا داں ہتھ نہ کچھ دی آئے
 ایہ دستور ہے ربی ہر کوئی اپنا کیتا پائے

غزل

ڈاکٹر عبدالغنیظ صاحب برہٹ

اوہ دکھیں جو تیرے وچ آئے
 تان دلاں نوں نگدی کچھ آئے
 گئی جو پیم ہتھیں ڈوگے
 پتھراں اند جانڈی ہر آئے
 تیر سگن دا پھڈ غلاموں
 دیکھ نشانے کردا رنج آئے
 جو نہ من دے اندروں نکلے
 بول آہ کردا سکی پہنچ آئے
 صابر سوچ سمجھ کے بولیں
 ہر سیانا لیسندا رنج آئے

دوغز لال

نور محمد نور۔ مالیر کوئٹہ۔ بھارت

دوغز لال

محمد اختر خان حافظ آبادی۔ سعودی عرب

اک منڈا تو تیریاں والا جس دن دا نظارا دے گئی
 بے درد نصیبیاں ماری نوں اک روگ نیارا دے گئی
 لکھ کہندے نیں گئے بیت سے اچ سفتے ہو گئے پریت سے
 پر لگدے جھوٹا قولان دا پر تن دا اشارا دے گئی
 ایس پیار توں پہلاں دھو کھے کسں سمجھ خوشیاں ہا پھو کسں
 اوہ پیٹ دھوڑیاں والی دا رنگین سہارا دے گئی
 ہر آہٹ تے دل دھو ک پوے اکھیاں پوج بجدی رٹک پوے
 کیر جاناں کیر ہی اک بھریا اوہ شوق ادھارا دے گئی
 اہم کوک خمشکال مار داسے نگ جڑیا گوڑے پار دے
 کیوں پھو دیا سوہن ہس کے اک لاڈ دلارا دے گئی

کل ملدے پئے سن دو ویلے ڈھکی یا نیر شام جدائی والی
 جھلا دل گھلیا ریا مہر کے میں اٹھ پئی جد پیڑ دھائی والی
 اوہا روپ جہان توں دکھ اسواں بل نہوں نکا ہٹھڑے
 جانیں بجلیاں چلک تے کوک پیاں ظالم گھڑی ہی کھو دکھائی والی
 وین وریس پور رسو سوہو کا ہندا سخت مذاپ پردیس والی
 سانوں لے کے بہ گئی ہمو طنو بھیر پڑی حرص ودھیر کماٹی والی
 سکی دھوئیں تے چھنج دا چار دو جے دنیا لٹ کے کھائی لاپاں نیں
 آول کہ سیاں اسج اسیر کیتا عورت دے نہ کوئی رہائی والی
 اوہ وی سے سن کوئی بہادری ونے پیدا ہندا سی کدی کوزر کوئلے
 اچ گھر گھر جم پئے نیں جگے دھم پے گئی مار کتھائی والی
 نہ کھیں آریا لیاں پر لیاں سن سن کے اگے وانگ کسے دے مگر گئیں
 پہلاں دیکھیا بھالیا پر کھیا کراوت چنگی نہیں ہوندی لوائی والی
 اللہ خبر رکھے تے جا آپڑاں گے پاکستان پنجاب ہوسا ختر
 نہراں شپا کے بند دا موڑا گوں کہتے ہتھ جے سڑک آرائی والی

نمدت پچھوں جیسی دن ہوئے درشن دھپڑے یاراں دے
 پہلاں نالوں پھکے لگے رنگ بینوں رخساراں دے
 بچھو کا ہتوں سدا دے کے آئے نیں ایہ ہت قبضوں؟
 ہونی ہونی بدن والے موسم سوبل بہساراں دے
 سمھتاں دے رخساراں اتے پان چڑھی ہے پچھم دی
 پہلاں ورگے دیسی ہکھڑے ہن کتھے مٹیاں رہے دے
 یاداں دے آکاشیں کوئٹے اگھڑ ساڑ بھت دا
 یاد نہیں کہ ٹٹ گئے سب نازک تارستاراں دے
 ساری لیتی ہے وچ کدھرے قتل کسے دا ہویا تا
 کھکے کیتے بیشک اس نے کندے نیں کڈراں دے
 غزلاں نکھ کے پر چاوندے نور جدائی شاماں دی
 سبناں با بچھوں شوق جنھناں دے ہوئے وانگ بیماراں دے

مین جہوں بوجان اوارا کیر کرے؟
 چڑھ جاوے عشقے دا پارا کیر کرے؟
 جیون دے مایوسی کیتھے آہن چوڑھ
 بچھے نہ مایوسی دا دو آرا کیر کرے؟
 نیتاواں دے بھاشن ورگے بول اوہ
 روزنواں دے جانے لارا کیر کرے؟
 نال کدے اوہ ساڈے بھاؤن سدا نہیں
 پیر ہی سانوں لگے پیارا کیر کرے؟
 جیون دی مسکان سہاگن کرے لئی
 دیون نہ اوہ رنگ ادھارا کیر کرے؟
 پاٹوں دل تکن تے نوک نکایاں دی
 نظراں تے لگی ہے دھارا کیر کرے؟
 جہن چڑھدے دی لالی وانگوں روپ تے
 نیرے آگ دے پاکے ڈھارا کیر کرے؟
 جہر دیاں ڈھپاں وچ اس دل تکدیاں نور
 پھندا جاوے روپ کنوارا کیر کرے؟

غزل

عمرغنی - ملتان

ہنچھ کیوں آئے ، ننھ قطاراں دس نہیں سکدا
یاراں نوں کینج ڈنگیا یاراں دس نہیں سکدا

خواہشاں دے ہد جنکل و چون چپ چیتا لنگھناں
من ارج اپنے کیہ کیہ دھاراں دس نہیں سکدا

پھڑاتاں ارج ہسی چھیتی پرت اوہ آدے گا
کہ آس نے نیاں ساراں دس نہیں سکدا

اھتیاں کھوہاں داگر بھنا ایش طریباں اتاں
کنیاں ڈوہنگیاں ہن ایہہ خاراں دس نہیں سکدا

جس نے میرے آل دواے بھانجھڑای بھڑکائے
میں کیوں تن من آس توں واراں دس نہیں سکدا

نہ دواں اللہ والے کیڈے چتر سن اپہرے کچھو نہ
جنتاں کسراں بنیاں ہاراں دس نہیں سکدا

روز دھولیاں جاوون کنیاں پیراں ہیٹھ اس منیا تے
کول کنیاں سوہنیاں ناراں دس نہیں سکدا

غزل

انور ملک - ادکارہ

ہرباتاں دے دھیرے رنگ لاؤندے نہیں پئے
کیہ کراں میں پھیر تیرے خواب آؤندے میں پئے

مدتاں دے بعد میرے پھر خسیا لیں آن کے
نازتے انداز تیرے در غلاؤندے میں پئے

رہن دے کچھ دیر مینوں مینتاں وچ رہن دے
میری قسمت دے رستارے جگکاؤندے میں پئے

پھر گھڑی جھٹھاں نے ورتی نال میرے بے رُخی
مٹھے بولاں نال ارج مینوں بلاؤندے میں پئے

رات پھر بیگانگی وا زہر سارا چوس کے
ہن اوہ مہری زندگی دے ساہ ودھاؤندے میں پئے

بے بہارے پھل دے دانگوں آکے میرے ساہنے
سستی ہرٹی خواہشاں نوں پھر جگاؤندے میں پئے

کاغذی پھلاں تے انور بھوریاں کیسہ بیٹھناں
جہک بدلے کہہ نمائے پھیرے پاؤندے میں پئے

غزل

پروفیسر ظفر منصور

غزل

شاہ کرا عوان - میانوالی

عشق جھوٹے اے شباب جھوٹے
 صبا بٹی روندے، گلاب جھوٹے
 تیرے ہونٹیاں دوسریاں فانگر
 جہناں میرے وی خواب جھوٹے
 کس پتن ٹوسے گواہ کرے
 راوی تے ہن جناب جھوٹے
 قصے مجتال دے سارے سچے
 صرف وفا دالے باب جھوٹے
 رسیا ڈھولا تان ول نہ آیا
 حجابی دے سبھ حساب جھوٹے

غزل

گلزار جنجوعہ

ہیلیاں دے سرد لہجیاں نے خورے کیہ کہیا
 رہ گیا دم توڑ کے ہو کٹھاں تے حرفِ ندما
 میں خوشی دینال اُس توں چھڈ کے آئی سان پر
 میرے اندر کون سی جو ساری رات روزگار پہیا
 لنگھ گئی لے اک حشرِ جاوداں درجِ زندگیت
 ہر کوئی دہرا رہیا اے داستانِ کہ بلا
 آبلہ پائی دا بخشیا کتیاں کندیاں نونِ خسراج
 تیرے راہواں دا سفر دساں میں کیہ کچھ داریا
 مٹھے لہجے ورج کیوں آج اکاں نہیں پنیاں بلدیاں
 کاش نقطہ چیں میری مجوریاں نون دیکھدا
 کاش اوہ لفظ وی میری لغت ورج ہوند اے گل
 گوئی گئے جذبیاں نون بھڑے کر دیندے گویا عطا

نہر پائے ادب پڑھاواں
 جدھر دیکھاں، جتنے جاواں
 بدل بجلی، تیز ہویاں
 کتنے آینا آپ لگاواں
 جگنو، تارے چمکے گئے ساں
 گپ عینرا اوھڑ راہواں
 کہہ لئی کتاں جسگرتے
 کہہ لئی صن ادنباں پاواں
 کاغذ دی بیڑی تے کہہ تک
 شوہ دریا وچ گڑھرا جاواں
 ایچھا وی کوئی دیلا آوے
 یاد کرے اوہ میں قبل جاواں
 ادب میرا ساقت ازل توں
 اہ اے سورج، میں پھاداں

غزل

مازخیاری اناندلیا نزار

دل نون سوچ وچار بڑے نہیں
 بھارے پیار بڑے بھار بڑے میں
 دکرے وی نہیں، جھکے وی نہیں
 دیوانے خود دار بڑے میں
 سانوں یاد کرے گی دنیا
 من بیا فنکار بڑے میں
 بیٹری تے کتیاں اکھتاں
 ایویں بھل سی یار بڑے میں
 کہہ رہے دھوکا دے نہ جاویں
 تیرے تے اتبار بڑے میں
 خونوں خون عزبی ہو گئی
 سدھراں کیہ تے وار بڑے میں
 قوم دی قیمت بدلن دے لئی
 دل والے دھ چار بڑے میں
 ناز ہو رہی وی کتا گئے دھوکا
 سنیاسی ہشیار بڑے میں

غزل

حافظ افتخار ساجد - دیپالپور

کرتے وی تے پیار بڑے نہیں - ہوندے پر مکار بڑے نہیں
 بندہ گنجلدار کہ سانی - بندے دے کردار بڑے نہیں
 قسمت میری بچدا آیاں - ہوندے آئے وار بڑے نہیں
 اُس کوئی داکھ نہیں رہناں - جتھے تیر وار بڑے نہیں
 اکھیں نوٹ کے ٹر نہ پیناں - کوئی بے اتار بڑے نہیں
 چوراں مئے ہتھ روکے کوئی نہ - آج تے چوکیدار بڑے نہیں
 پیار ونا دے کوئی کوئی - زرے تابعدار بڑے نہیں
 لگدا، فر نہیں بھانڈ بڑے گئے - وکدے پئے اخبار بڑے نہیں
 کم دارک وی نظر نہ آوے - آج تے ساجدیار بڑے نہیں

پنجابی ادبی سنگت ضلع بہاولنگر دی پتر چھاپویں
 کتاب لڑی — "بیلی" دے اپریل ۱۹۹۰ء وچ پھین
 والے انگ لئی چرٹھدے تے لہندے پنجاب دے نکھاریاں
 توں اپنیاں لکھتاں پھیتی توں پھیتی جتھے دتے پئے اتے
 پھین دی منگ کیتی گئی اے - اُس جے سارے بیلی
 اپنی اپنی شعری یا نثری لکھت ۲۰ مارچ ۹۰ تا میں بیچ
 کے شکر گزار ہون دا موقعدین گے - لکھتاں پھین ہی
 پتہ آج اے -

(۱) سعید انور پٹنہری سی ایس چشتیاں

(۲) مشتاق قمر شوگر مل روڈ نزد کینال ریسٹ ہاؤس

چشتیاں ضلع بہاولنگر

غزل

تنویر نوازش - حیرہ صابری فیصل آباد

شیشیاں دے وانگ جذبے پور ہوندے جان گے
 ہوئی سولی یار سارے دور ہوندے جان گے
 جتھوں گذرے گا اوہ سو سہاں یار لاناں ناردا
 ذرے اُس مٹی دے رشک طور ہوندے جان گے
 سو چیا ہی مٹی کے بارے موم ہو جادوں گے اوہ
 کیہ پتاسی ہو روی معزور ہوندے جان گے
 روشنی جینی وی اکھان لوں غائش دیو سسی
 دل دے شیشے ہو روی بے نور ہوندے جان گے
 نعرہ لاندے جاوان گے مشکل کشا دے عام دا
 پار و پیناں چون اساڈے پور ہوندے جان گے
 میری بر بادی دے اتھاں نکھان تے چھڑن گے تکرے
 ظلم تیرے ہر جگہ مشہور ہوندے جان گے
 مرضی دامالک ہے اوہ - تنویر اُس دے فیصلے
 ٹھیک ہون یا غلط منظور ہوندے جان گے

غزل

مشتاق قمر - چشتیاں

آخر پتہ اٹک جاندا

کلا رکھ تے شک جاندا

چن وی کانیاں رامان نور

جداں اہلے لک جاندا

بیڑہ سفر حیا تی دا

چدا چدا رک جاندا

بندہ دھی دیاں خورشیاں د

کوڑیاں وگے جھک جان

غزبت قمر دیکھ کے میری

ہر کوئی عینوں جھک جاندا

دوغز لال

سلمان کھاروی دگوبراؤالہ

جے کوئی سچ رکاوٹا ہے تے ایس طرحاں پھیرا کر دے
 جھوٹا کدے نہیں کہنا ایہتے ، سہیتے توں سنگار کر دے
 ارج بہاراں دا نکوں بلوے ، تیر خزاں وی آوے گی
 کہ کر دے او، موسم ورگے لوکاں نوں نہ سپار کر دے
 دیلے درگامصفت کوئی وی ، دنیا اُتے ہرنا نہیں
 دیلے توں انصاف کراؤو ، دیلے تے اتسار کر دے
 پہ کھ لیا ہے بھیڑ پٹی تے خوب نتارا ہونے کا
 دنیا درکا میں نہیں ، مینوں یاراں نال تشار کر دے
 چار کر کوئی چار کر کے ڈٹی بھیڑی تارے گا
 آڈنلا ای ای سلطان کے نے صبر اے دن چار کر دے

باغ دے بوٹے بوٹے آقوں پتے کر دے جانے نہیں
 آگیا مرت بہاراں نوں ، دن خزاں دے پھوڑے جانے نہیں
 کرمان اپنے تے مجبویا ، مجبویا اوہناں دا ہویا ایں
 اوہ لوکی پھوڑے عشق اندر ، دل کیلے سہرے جانے نہیں
 فریاد توں نہر لیاؤنی کیہ ، ہر آپ نہ ایہتے آوینے گا
 میں دیکھ رہیاں کوئی مٹریا نہیں ، پہ لوکی چہرے جانے نہیں
 سمیہ عشق دی منزل پوندے نہیں ، جاؤرستے پے کے دیکھو نوڈ
 لے تھا پنا مرشد کامل توں کوئی آپی دھرو دے جانے نہیں
 گھر اوہرا پکی مقام ایوں ، جیوں دنڈاں اندر چھیرے رہوے
 سلطان کوئی اوتھوں ننگے نہ سید اردے گردے جانے نہیں

بنجانی زبان دے پرانے سیوک تے منے پر منے
 استاد جناب چودھری محمد یعقوب اتے معروف ادیب
 تے شاعر محمد ایوب فاطمی ہوراں دے بھائی کوٹھے دج
 فوست ہو سکے نیں۔ اِنَّا لِلّٰہِ وَاِنَّا اِلَیْہِ رَاجِعُوْنَ ۔
 اللہ تعالیٰ مرن والے دی رُوح توں پختے اتے سارے
 لگے لائیاں لوں صبر دی توفیق دیوے۔ آمین۔ ثم آمین
 ادارہ اوہناں دے وکھ درد دج برابر دا سا بھی لے۔

غزل

سعید انور - پشتیاں

ساہ وچ رچی ہوا وے اڑیا
 ڈک لے سپان راہ وے اڑیا
 ساڈے اندر بھانڈی بلدے
 اپنا حال سناوے اڑیا
 پل پل میں نوں سجدے کیتے
 نہیں سی میرا حسداوے اڑیا
 بند اُور توبہ دے بوہے
 پچھے پھرے قضاوے اڑیا

غزل

عابدہ ملک بہاولنگر

ساون دے ایہ ست نظارے
 سبناں تینوں بھدے سارے
 باری کھول کے راہواں تکاں
 آجا چن اُتے چبارے
 پینگھ رہیاں میں کئی بیٹھی
 سبناں آجا دے ہلارے
 توں جا وسیا پار سمندر
 سبناں مینوں طعنے مارے
 تیرے بن لے جینا کاہرا؟
 موسم عابدہ لگدے کھارے

نظم

کوئی نہ بھیا میلا میت
 کیوں گاواں پیار جاگیت
 دکھیاں نوں دکھ ای ملدا
 اتلاں دی لے پڑانی ریت
 کم کئی بیٹھی رودا
 لانی رات لے ٹنڈی میت

نویں کہانی

خلیل احمد۔ کرسٹیناں ضلع راولپنڈی

لیاؤن لٹی میں نال ای اندر پر تیا۔ پھکوں اوہی واج آئی
" نال وی پے نہیں؟ "

" آہو۔ آہو۔ " میں اندر آگے کتاباں دا کھاتہ
چکھیا تے لیا کے اوہی ساہنے کر دتا۔

" معشوقہ، حلب، حصہ اول، معشوقہ حلب،
حصہ دوم، خطا از قیسی رامپوری گزشتہ روز کار۔۔۔ "

" ایہ سارے ناول تیں " میں اوسنوں دسیا
اوہ کچھ سیہان کے اپنے دل وچ پڑھن لگا۔ پڑھدیاں

اوسنے پچھیا، " کرایہ کتنا اے؟ "
" چار آنے اک دن دا۔ "

ایہہ دیکھ کے پئی ادا کھاتے دا اخیرا صخر پیا چڑھدا
اے، میں آکھیا:

" لائبریری چل جاوے تے چھ ناول نیاواں گا۔
بہنے تے شروع ہوئی اے نا۔ "

مٹو کتاب لے کے چلا گیا۔ اوہوں تے بیوں خوشی
وچ کوئی خیال نہ آیا۔ مگروں ڈر پیا کہتے گھر واسے نہ پچھن۔

توں اوسنوں کتاب کیوں وتی اے۔ بس لائبریری بند۔ اصل
ڈروی ایہو سی کہتے لائبریری وی نینہ نہ پئی جاوے۔ پہ

ایہو جی کوئی گل نہ ہوئی۔ ہن بیوں یاد پندرا لے ایہدی وجہ
کہتے میرے پاس تے مٹو دی چنگی سلام دعائے نہیں

سی۔ چاچا میرا ڈرائیور سی تے مٹو دی کدی کدی رکھ
چلا وندا سی۔ آج تے اوہ توہیاں بناؤن داکم کر داسی۔

پلو ایٹھ تک تے تھجے پندی اے پاسے تے مٹو

باراں چوداں ورھے ننگھ گئے نہیں، گھروچ رکھیاں
ساریاں کتاباں اخیر تک گھنیاں۔ (اسلامی تاریخی، رومانی ناول

شاعری دے پراگے، کوک شاستر، پرانے تقسیم توں پہلے
دے رسالے، تے ہور بڑیاں کتاباں۔ مسئلہ پے گیا۔ ہن

پڑھن لئی کوئی کتاب رسالہ کھنوں حاصل کیتا جاوے۔ پڑھن
دی جس پے گئی سی تے کوئی نہ کوئی حل وی ضرور نوڑنا سی۔

میں بنا سو چیاں پئی ساڈے محلے وچ پڑھے لکھے لوکاں
وی گنتی کئی اے، چہڑیاں وی کتاباں پچھے سن، اوہناں

دا اک کھاتہ تیار کیتا۔ ورتی ہوئی اک کاپی دا کتہ لہا کے اُتے
سفید کاغذ دی وڈی جیسی چلی لائی، ایہدے اُتے قلم۔

نال وڈا وڈا " شاہین لائبریری " لکھیا تے ایہہ بورڈ اپنے
بوسے اُتے کلاں نال لٹکا دتا۔ سوچیا مچ لائبریری دی کمانی

نال چہڑے پے کھٹے ہون گے، اوہناں دیاں ہور کتاباں
خریدی جاواں گا۔

کئی دیہاڑے ننگھ گئے، کتاباں دا کوئی وی شونقی
نہ آیا۔ میں اک ہور کاپی دا کتہ لاہیا تے شاہین لائبریری

دا بورڈ تیار کر کے ایس واری ایہنوں گلی دے دچکار اک
گھدی کندھ اُتے عتوڑا اُچا کر کے کلاں نال گڈ چھٹیا تے

اپنی لائبریری ودھن پھان وے سٹھتے جا چن لگا۔ گم دیہاڑیاں
مگروں اک شامیں بوسے تے ٹھک ٹھک ہوئی تے باہر

گیا تے میٹوسی۔
" کتاب چاہیری اے۔ پڑھن لئی۔ کتا کرایہ لے؟ "

اوہی سوال وچوں بے دھیانا ہو کے کتاباں دا کھاتہ

پھوٹا تے نیکے ناول کجھ درے وڈا سی۔

مٹی دا پیرانی سوانی ناول ہکے پنڈے والا سی۔
 جتے وچ وی تے قد ورج وی۔ قنور ا جہا گیا ہر کے ترو
 سی۔ محلے دے کسے وی بندے نالی سلام دعا توں لگا تہہ
 نہیں سی وڈا ہیا۔ ریلوے وچ ترکھان ملازم سی۔ سویرے کم
 تے شام گھر اپنی سوانی نال اوہرا کیہو جہا ورتا رہی۔ ایس
 بارے مینوں کجھ پتہ نہیں۔ پر مٹو تے مٹی وی ماں دے
 تعلق پاروں ایس ایہہ شک کر کے آن پئی اوہ دوویں اک
 دویے نال بس وقت لنگھا رہے سن۔ کیوں بے ایہو جی
 لڑائی تے کھیل کدی نہیں ہوئی بھلے والیاں توں آن کے
 علاج صفائی کرانی پوسے۔

کسے وی کہانی وچ سب توں نازک کجھ اوہ جا پدا
 اے جتھے ایہہ دکھانا ہووے پئی ہیر دتے ہیر دتے دا پریم
 شروع کیوں ہویا۔ پر ایس ایہہ بارے کجھ نہیں جان
 سکدے پئی مٹی وی ماں تے مٹو دے پریم دی نینہ کیوں
 رکھی گئی۔ ایہہ وی ہو سکدا اے ایس محلے آن توں پہلاں
 دی اوہناں دا پیار ہووے۔ بن مینوں ایہہ وی کجھ علم
 نہیں پئی مٹو ہوریں ایسی محلے کدوں آئے۔ چلو بے ایس
 محلے آکے پریم شروع ہویا، تے کیوں؟ کجھ نہیں کہہ جا سکدا۔
 قنورے چہر لئی ساڈن آپنے حالات تے دماغ چول باہر
 آکے ایہہ سوچنا چاہیدا اے پئی اوہناں دا پریم شروع
 توں سے سی، تے ادوں تک قائم سی، عیدوں ایہہ دے
 بارے لکھیا گیا۔ تیس ایس سمجھ لو۔ مینوں اوہناں دے
 پریم دا بس وچول پتہ چلیا عیدوں ایہہ شروع ہو گیا سی۔ مٹو
 وچ اک دن سا جھ تیلے میں دہاں توں محلے وچ کھلتیاں
 دیکھیا۔ پوری لگی فالٹی پئی سی۔ لوکی شام ڈرا کل گھراں وچ
 نکلے ہوئے سن۔ گل کرن والا انداز تے اکھاں دی چمک میں
 چوکنڈ ہو یا کجھ بے ضرورت اوہناں وی مینوں دیکھ لیا سی۔
 پر کوئی دھیان نہ وتا۔ میں مشرموں کشرمی گھر ڈر گیا۔ قنورے
 چہر مگروں میں فیہ باہر آیا۔ ملاقات ایس جاری سی۔ میں فیہ

دیکھاری سی۔ پر گھر پتہ ہور جی وی تے سے سن۔ کسے نے
 کجھ نہیں آکھیا۔ اک گنڈھ جی۔ بے لگی سی۔ کھولھن دے
 بڑے جتن کیتے، پر کجھ حاصل نہ ہویا۔ جیرین جیوں مینوں
 ایس گل دیا سی ہر پائی تہہ میرے گھروا لے ای نہیں
 سارے محلے وائے مٹو توں تے دکھری گل اسے مٹی وی نال
 توں وی تے کجھ آکھوے سن، نہ کدی کھل کے اوہناں
 بارے گل کر دے سن، اعدیں اعدیں ایہہ گنڈھ ہور پئی
 ہونڈن گئی۔ ایس لگا سی جیرین توں تے اوہناں توں تے
 اوہناں نے لوکاں توں اپنے آپ چول نہیں، باہر لا سمجھ
 لیا اے۔

ساڈے محلے دا جھرانہ کجھ ایس سی۔ چکے بنے ہوئے
 ریلوے دے اٹھ مکان دی لین۔ ناں دو مکاناں جڈی
 وچ۔ تیر اٹھ مکاناں دی لین، اکو سیدھ وچ۔ ایسے طرحاں
 بنے ہوئے، ایہناں دے ساہنے ویہ ہور مکان۔ ایہناں
 مکاناں دیاں باریاں پہلے مکاناں دے بوسیاں ساہنے
 کھلداں سن۔ ایس چہر لگی بن دی سی اوہ دے اک
 پاسوں سورج چڑھدا سی تے دوجے پاسوں لہہ جاڈا
 سی۔ لگی دے دوویں پاسے دوسرکاری نکلے رات دن
 چلدے سن۔ آسے پاسے دی خالی زمین دیکھ کے پکے
 مکاناں دے چار چھینے کجھے مکاناں تے جھگیاں دی
 پتی نہیں گناہ آہ۔ پئی سی، وقت دے نال نال ایہہ گناہ
 اپنی اچی ہو گئی پئی محلے دے باہروں کجھے مکان دے ای
 بند ہوئے۔ مٹو دی چیتا اے، عیدوں مٹی دے پیر نے
 آکے اوس وقتاں، جتھے سورج ڈبدا سی۔ دہرے مکان دی
 لین دے نال قنورے جی قنورے چھٹکے، اپنا کوٹھا چھتیا
 سی۔ زورون کوہ گل چتے جی کسے۔ مٹی وی ماں، مٹی دا پتہ
 مٹی آپ، اکھ نو ورھیاں، دی تے تن بھرا۔ سر فرار تے
 سردار، چدرال پنڈراں ورھیاں دے نامے ریش، اینکا
 نساں ورھیاں دا۔ کجھ چہر مگروں اک بھرا ہور آ گیا۔ چہر لگی

مینی دی ماں تے چٹی اُن پڑھ سی۔ مٹو بار سے
وی میرا ایہو و چارسی۔ پر جس دن اوہ کتاب لین آیا۔ اوہوں
میں جانیا اوہ چنگا پڑھ لکھ سکدا سی۔ گل بات دا وی تیرا چنگا
سی۔ مٹو درمیا تے قد تے مقور ا بھارے سریر وال سی۔
جئے وی کاٹھی بڑی کچی پیڈی۔ رنگ پٹا دوہ۔ گولی چہرہ
و ڈیاں و ڈیاں کالیاں سیاہ اکھیاں۔ اوہوں شردیاں ویکھ
کے ایخ لگدا جیویں بڑا سنبھل سنبھل پیر ٹھکدا اے۔ کوئی
تیزی نہیں سی ہوندی چال وچ ایسے ظر حال گلاں وی بڑی
ہرلا ہوی کر دا۔ جیویں اکھراں نوں تولدا ہوسے۔ اوہ
میل ملاپ وچ اک رکھ رکھا سی تے ایہ رکھ رکھا مینی دی
ماں وچ دی ظاہر سی۔ مَن پتہ نہیں ایہ پریم نوں پہلے دا موجود
سی، یاں پریم دے انوسار دوہاں وچ پیدا ہویا سی۔

محلے دیاں دو جیاں زانائیاں نال مینی دی ماں نوں لڑیاں
میں اپنیاں اکھاں نال ویکھیاں۔ کدی کدی تے ہا حقو پانوی
ہو جاندی سی۔ ایہ سچ اے چٹی پٹھان بابے دی پڑھی توں
بعد گلاں کڑھن تے گھساں لڑائی وچ مینی دی ماں دا دو جا
نمیری۔ پر مینی دی ماں وچ رکھ رکھا واک زانہ روپ
نظر آوندا سی۔ ہر شے نوں ٹکدیاں جا نچدیاں اوہرے وچ
اک خوف سی پئی کتھ شٹ نہ جاوے۔ نازکی دی ایس سرت
نے اوہرے ہر فعل عمل وچ اک ڈو تے سا نہ سنبھال دا
انداز پیدا کر دتا سی۔ درمیانہ قد، نہ لک سکن والا۔ وکھ وکھ
سریر مٹی بار رنگ، بھورے وال۔ دو ویں گھپاں اُتے
بلیھیاں توں لیکے تک دے نال نال۔ اکھاں تیکر دو موٹیاں
موٹیاں لکیراں۔ اوہرے مکھ نوں ویکھ کے ایخ لگدا جیویں
اوہ ساریاں شیواں دی نازکی نلے اپنے ڈر خوف توں
اکی ہونے اے۔

حیاتی دا گھوہ ہمیش وانگ ای چلدا پیاسی۔ پر ہولی
ہولی میری کھوج دا پانی بہ گیا۔ بس اک حیرانی سی جہڑی
پہاں بھار کھلوتی رہی۔ مینی دا باپ تے اوہرے ہیرا کاپنوں
خوشی میں۔ لوکاں نے کیوں ڈر وٹی ہونے اے رپٹھان بابے

مینی دی ماں تے مٹو دا پریم۔ ایہرے بار سے
اوہوں دی میں ارنج نہیں سی سوچیا، جیویں عام طور تے
لوکی سوچدے نیں۔ میرا ڈو عمل حیرانی ورگاسی۔ نفرت تے
کھج والا نہیں۔ ہو سکدا اے اوہوں تک میں ہر شے نوں
لوکاں وانگر ویکھنا تے سپہاننا نہیں سی سکھیا، پوری طرح
میرا مطلب اے جے اوہ انداز میرے ذہن تے سوچ وچ
پکا نہیں سی ہویا۔ میں تے حیران ساں پئی مینی دی ماں مٹو
توں گھٹو گھٹ دس ورھے وڈی اے، اوہ دوہیں شادی
شدہ نیں، ادبناں دوہاں دے اپنے اپنے بال نیں۔ یاں
فیر میری حیرانی ایں دجہ نال سی پئی دیکھو جدوں لوکاں نوں
پتہ لگے گا، مینی دے پیو نوں پتہ لگے گا، فیر ویکھو کیہ
ہرندا اے؟!

کچھ دیہاڑے ہور چپ چپتے لنگھ گئے۔ میں سوچیا
ایسے تیک کے نوں کوئی خبر نہیں جے ہونے محلے وچ مینی
دے ہیرا واں نال بیٹھے، ڈبیاں، اخروٹ، تے گلی
ڈنڈا اکھیڑ دیاں میں اوہناں دے چہریاں تے اکھیاں وچ
کوئی شے بھر ولدا، رہندا۔ جدوں شاہیں مینی ما پو اپنی
پرانی سیکل تے کولن واپس آوندا دسدا۔ میں اوہوں بلایا
کھوجی نظر اں نال جا چدا۔ پرکتوں وی کچھ بلدا وھندا نہ دسیا۔
حیرانی نے کھوج دار روپ دھارنا شروع کر دتا سی، پر ایہ
کم میرے دس دا نہیں سی۔

ویلا لنگھن دے نال نال ہنوں ایہ وی معلوم ہویا
پئی مینی دی ماں تے مٹو دن دیہاڑے ملدے نیں۔ سارے
فلے دے اوہناں نوں ویکھدے سن۔ پر کدی کوئی کھڑاک
نہ ہویا۔ ویلے کویلے مٹو نوں مینی دے گھر دے بوہے
تے کھلوتا ویکھیا جا سکدا سی۔ مینی دی ماں بوہے وچ اک
ہتھ نال پردہ پھڑی کھلوتی اے، تے اوہرے ساہتے بوہے
دے باہر مٹو۔ فیرا چرچ گل ایہ پئی اوہناں دے چہریاں اُتے
کوئی شرمندگی یاں پریشانی وی نہیں۔ جیویں کہ ایہ اوہناں
مٹی اک عام جہی گل ہوسے۔

نویں رت دا پہلا گلاب

مس تعین اسلم ایم ایس سی . فیصل آباد

پیاتے اٹھ کے بڑی محبت نال کلی واسے پاسے باری کھول
دقی تال جے حیاتی وی کچھ ٹھنڈی دا دکرے و پج آجوسے
پر باہر تے دنیا سی اپنے رنگاں وچے رنگی ہوئی ، مستیاں بھری

ویاہ دے بینڈر وجدے ، گلیاں بلانا نال تے بازار لوکاں
نال بھرے ہوئے ، میں گھڑی تے نظر پائی گھڑیاں ، گھنٹے ،
پیرا دن ، راتاں ، جینے تے سال ۔۔۔۔۔۔ دیلے دی
(INFINITY) نے میرا ساہ گھٹ دتا ویلے دا اوہ پہاڑ
جھپڑا میں بڑے زور نال اپنے مکرے دیاں کندھاں توں پھرا
ٹھلپیا ہو یا سی اک دم میرے آتے ڈکا ایس توں پہلاں مٹی نوک
سویرے اخبار وچ سنگل کام تن سطر ی خبر پڑھدے میں
پورے متن نال ویلے دے آوم بو آوم بو کر دے پہاڑ توں
آنا کے پرانہ سٹ دتا ۔ دوپہر جو گئی سی چھٹی کارن آسے
پاسے ساریاں دوکاناں بند سن تے میں ٹیلی فون دے آپریٹر
کو لوں ایکشنش ۸۹۸ منگ ریساں ۔

" گھنٹی جاری ہے اسے " کہہ کے اپریٹر نے لائن چھڈ دتی
" بیو! بیو! "

" پیٹر گل رخ کو بلا دیں ۔ "

" سوشیا پوچی کیہی ہیں "

میں رات چھڑکے کر دا ہے مگر پیاسی تے ہن اُدھ و دیکار
آکے میریاں اکھاں کھلیاں سک جڈنشاں مونہی پانی پلاں سہیول
لنگھ چکیا سی تے وسوں دیاں جیونداں جاگدیاں لوڑاں گھر
آؤندیاں ای سو نہہ اڈکے میرے ساہنے کھلو جاندیاں سن ۔
تے مینوں ایچ مگدا جیویں میرے سارے رشتے تے تعلق جوکاں
وانگوں میرا لہو جو س لین گے ، خیر اک دن مینوں موڈھا دے
کے پنڈوں باہر پھڈاؤن گے تے جوہے بھار سوکھے ساہ بہہ
جان گے ، میں ایہناں ساریاں توں اپنے لہو دے گھٹ بھرت
توں روک نہیں سی سکدا ، ایس لئی میں اپنے پختے وچ
پہوی رت و دھان دی خاطر حیاتی دی دوڑ دوتی کر دتی
تے کچھ ویلا ڈیفیشنسی (DEFICIENCY) تے وی لادتا
تے اپہو کر داپے بین وانی گل سی ۔ کیوں جے ویلا میرے کولوں
چار سچا گے لنگھ چکیا سی تے میں ہتھ لاکر کے ایہنوں تابو کرنا
کرنا چاہو ہندا ساں ۔

چھٹی دا وہاڑا سی ناشتے توں مگروں میں فیر کے سندر
سھنے دی ٹوہ ورج سوئی دی کوشش کیتی تے میرے مکرے
دیاں چارے کندھاں اکلا پے نال چیکین لگ پیاں ۔ میں گھبر
کے آنا نہہ دیکھیا چھت تے مینہ دا پانی کھلون پاروں قتلے
یے شمار چٹھے کالے شورہ کھاہری زمیں وانگوں نشتے اُھیرے
ہوئے سک روشندان تے اندر دی چھت جالے نال بھری
ہوئی سی ، جیویں میرے دل واکس کھت دی سکریں تے
پرنت ہو گیا ہووے اکلا پے دے بھوت مکرے وچ بھنگڈا
پاؤن لگ پئے ۔ میرے سنے دی چادر میریاں سدھراں وانگ
بیسی کھلی تے مدھولی ہوئی سی میں خوف نال فقر فقر کہن لگ

لڑا لڑا ، اور جیہ ، گا ، سو ، لے ۔

آپ جانتی ہیں

دی کو نپل، اوہری دید باجوں شک رہی سی تے چھٹی صدیاں
لمی ہو گئی سی رسیور میرے کن نال تے دل سینے توں اچھل
اچھل پیندا سی دو ڈھائی تہینیاں مگروں میں آج اوہرے
نال خون ملایا سی تے ڈرائس گل داسی پئی کتے اوہ بڑا ای نہ منا
لوے۔ تے گل کرن توں انکار کر دیوے تیر میرے پلے کیہ
رہوے گا؟ مینوں ڈر سی کتے میرے پیار دی پئیگھ۔ پیلے ای
ہمارے وچ ٹٹ نہ جاوے خون وی تار راہیں جذبے
سقتا طیسی لہراں وچ وندھے گئے، روحاں دے تار فتوری
دیر لئی تھر تھرائے۔

ہیلو... جیویں دل دے آتش کدے

آتے ٹھنڈے پانی دی پھوار، جیویں تپدی دھرتی آتے سادان
دی پئی برکھا جس طرحاں پیاسے پھل تے تریل دا پہلا قطرہ
جمع ہو جاوے۔

کیہ حال ہے... تیں ٹھیک او۔

جیویں بیلے وچ بانسری دی واج سن کے پیارو
ڈونگھے کھوہ وچوں ہیر دے بولان دی مدھرے گوبھنے
"کل پیپر داوتت کیہ اے"

اٹھ دیجے۔ تاں تیاری کر لئی اے۔

"بس کچھ نہ کھتے یاد کیتا اے۔" میں اکھیا تے

اوہ ساریاں گلاں مینوں جہل گئیاں جیہڑیاں اوہرے نالی کرن
میں گھروں ٹریا سی۔ (SAMPLE DESIGN) دی

کورس وچ شامل اے، اوہ مینوں دس رہی سی پر میرا تے

سارا انصاف ای بدلیا ہو یا سی میرا تے ایہ جی چاہندا سی پئی

ایہ گل بات کردی نہ سکے اوہری وچ دے گیت میری وچ

سازاں نال شامل ہو جان، میں جھنگ جھناں وچ پیاروی

بانسری دجاندا رہوال تے اوہ پیار دی چوری کٹ وی رہوے

ساڈیاں بھوکاں بیلے دائم آباد رہن تے ساڈے ڈھور سدا

چھمب دریا وچ موجاں مانتن، ڈیریاں، ڈھاریاں وچ

ڈھول دھیرے رہن تے دے بھٹی، احمدھاں تے سانل

جیسے سورے جھدے رہن

ہیلو!... ہیلو!

"ہاں!" پر نہیں ذرا ٹھہر کے خون کرنا، ساڈی
میڈم وی کال آؤن والی اے "تک اپنا نمبر اوس بولن والی
کٹری نوں دسیا تے کیہا پئی جڈ خون فارخ ہو جاوے اوہ
"گل، دی میرے نال گل کر دیوے تے میں خون بند کر کے
ٹیسپ ریکارڈر آن کردتا تے اک ریکارڈ شدہ انٹرویو کھن
نگ پیاسٹل وچوں خون آؤتا تے ہیل وچوں بند باہر آؤنا
کو جیتی فل سی۔ پر میرے کن خون دی گنتی دل انی لگے ہونے
سن میں پون گنتے وے کیسٹ نوں دوئل سکسپ صفیاں
وچ سمیٹ نکلیا سی پر دل وی بے قراری تے بے چینی توں
سمیٹتا میرے دسوں باہر ہور سیا سی۔ میرا جی کر داسی پئی اڈاری
مار کے اوہرے کوں اپڑ جاواں تے اوہ ساریاں گلاں اوہنوں
دساں جیہڑیاں میرا من اوہرے ہارے مینوں کہندا اے تے
تیر جڈ اوہ ہولی ہولی شہید جیہی مٹھی زبان نال گلاب دے
پھلاں تے اڈری تکی دے گیت ونگوں گلاں کرے تے

اپہروری سن کے میرے سینے وچ دسدے سارے پھیرو

اوہری کچھڑے (گود وچ) نیند دے ہمارے مین نگ ہین۔

تن وچ رہے سن تے میں بازار وچ بے عقداں ہار کلا

دفعہ کھولی بیٹھا ساں میں تیر نیر گھمایا کوئی نیک ذہنی سی جھپے

خون چکھیا تے "ہولڈ آن پلیز" کہہ کے میری روح دے

قرار نوں بلان شگنی پیار دے ہڈے وی تیرے عجیب نب

اپہر مینے وپوں آتش نشان فانگ پنڈے نہیں تے رنج

لگدا اے جیویں ایہ کردی بھلے ای نہیں جان گے ایس

ایال وی شوکر تے رشتا رینی کو تیر ہندی اے پئی کوئی تے

اپہر بے لگے نہیں ٹھہر دی۔ پر ایہہ افقا بولا تے تیری جذبہ

تبدول محبوب دی اکہ وچ اکہ پاؤنا اے اوہوں اپنا وجود

ای گوادیتا اے ایہدی روح طاقت، زور حکمت و تالی مسکھی

وچ گیری ریت بن جاتی اے۔

بہتے دنے دینہہ (MID TEST) سی ٹائم تے تاریخ

مارے نوٹس دینا پلنت وچ گیا ہو یا سی پر میرے تے من

لنگ رہی تھی جو میں نے کھان بھری سبز وادی وچ، وگدے
دریا وے کنارے، نیلے تے شفاف لٹھہرے ہوئے پانی دی
جھیل آتے ابابیل طرحاں اڈ رہیا ہواں تے اوہ کھول بن کے
جھیل وچ تر رہی ہووے۔

جد میں ہال وچ داخل ہویا سارے پڑھا کو اپنیاں
سیٹھاں تے بہہ چکے سن ساڈے سمر سیمٹر وے امتحان ہووے
سن اوہ میرے سجے پاسے تجھے منجی تے پہلی سیٹ تے
بٹھی سی۔ روز وانگ میری اکھ نے اوہنوں لہجہ کے پہلی
تے بھروسہ نظر نال دیکھیا تے اوہی آج دی نوٹو اپنے دل
دی اہم وچ سجائی۔ آج اوہرے چہرے تے مان لکھیا نہیں
سی جاڈا دالاں دانواں پکھ اسٹائل سی۔ گرے و بانٹ
رنگ دا پرنٹ جہدے وچ گرے ہووے گھڑاتے کالا رنگ
سیٹھاں ول ٹر دا نظر آؤندا سی تے بلہاں تے ملدا جہد ارات
دے پچھلے پہری چائنی جہا غارہ، اکھاں دا اوہو سر مٹی انداز
جہدے وچ گم ہووے بندہ دنیا بیکل جانڈے سن۔
وہاں ٹے کلر سینڈل وچ پیراں وا حنن ایچ پھلکدا سی جیویں
مخملی دے نریش اتے نقری کڑت کھٹک سکھ رہی ہووے۔
میں تے کمرے وچ آؤندیاں ساراں اوہی نظر
دے بھنور وچ پھس گیا ساں۔ اتفاق نال میرے کول پرچھل
کرن لئی کاغذ نہیں سی، میں پہلاں نالڈے منڈے کوں پہر
منگیا اوس کول خورے کو پیر سی فیر میں بڑے مان نال
پچھاں پرت کے آج پہلی واری اوہدے کوں کچھ منگیا
سی کورے کاغذ واک ٹوٹا تے اوس ایچ انکار کیتا جویں
میں اوہدے کوں نواں نکور ول منگیا ہووے۔

”میرے پاس نہیں ہے۔“
میوں اوہرے ولوں انکار دی توقع نہیں سی پر اپنے
میرے یقین دے سٹیٹے وچ اپنے بھولپن نال ٹریڈ پادتی
سی۔ میں اک دم پیسے وچ مٹرا بور ہو گیا جیویں کسے
دامان ٹٹ جاوے جیویں کسے گوری دا چاہی چاہی بھریا
گھڑا سہرتے رکھدیاں ای ٹھیکریاں بن جاوے۔ کاغذ

”جی! ایہ پوری کورس وچ شامل اسے اچھا۔“
خاموشی۔
”تہا جی اکیس دو بارہ کل پیا اسے“ میں پچھیا۔
”ہاں۔ ہن کوئی پر اہم نہیں۔“

”.....“
رسیور ساڈے دوہاں دے کناں نال سن تے سارے
لفظ گنگے ہو گئے سن۔ اکلایہ دے سارے بیوت اوہی
اکو واج سن کے میرے کوں سست کندر پارسی گئے سن۔
میں اپنی ساری طاقت کھٹی کر کے بڑھیا تاں جے کچھ سپور مونی
میری غالی جھولی وچ پئے جان۔

”آج بوریتہ بوہت سی میں گھرا کلا ساں تے صرف
تہا نول ٹیلی فون کرن آیا ساں۔“
”یونیورسٹی“ اوہ حیران ہو کے بولی۔
”نہیں“ میں آکھیا

”اچھا دوکان تے“
”ہاں.....“ کیسے انجانی طاقت نے ساڈیاں
زبانان فرنگ کر دتیاں۔ ”کلاک۔“
ٹیلی فون آپریٹر نے پلگ پاکے نموش لائن توں
(INTERRUPT) کیتا روعاں دے تاراں وا اوہ پلے بھڑا
ایچھو دے راہیں قائم سی تہہ مترا یا جیویں کوئی ڈوٹھی تے
رکھتی صدیاں دی نیندر توں جگا دیوے۔

”سورے کے اٹھ ویجے..... خدا حافظ“
میںوں ایچ لگیا جیویں اوہنے ساری دنیا دیاں نیک
خواہشاں تے اپنی حیاتی دا سارا پیرا کٹھا کر کے میرے وے
بیج دتا ہووے تے فون دا مادھہ پیس گلاب دا پھل بن کے
کے اوہرے یا قوتی ہوئیاں نوں چم رہیا ہووے۔

”تھینک یو ویری منج“
میرے موہنرے اختیار نکل گیا تے نال ای رسیور
آف ہوون دی دا ج آئی۔ ”کلاک۔“
میں پانیک تے گھڑوں آ رہیا ساں تے ساری دنیا
میرے دل پیار بھریاں اکھ نال دیکھ رہی سی، میںوں ایچ

رہیاں سن تے میرے سینے وچ پیار دا بھناں ٹھاٹھاں مارنا
پیا سی۔ میں بد نظریے راہداری وچ آیا اوہ انتظامی بلاک کلاس
کمرے اولڈ کمپس دے لان وک ٹری جارہی سی۔ میں وی
آکے دفتر بیہ گیا۔ شام ویلے کھر آؤن توں پہلاں میں فون ملایا
آج تے قسمت چنگی سی۔

”اسلام وعلیکم کیہ حال اسے؟ ... ہول رہیا
ہاں، غور سے کیوں میں ناں دستاوردی سمجھیا۔“

”ٹھیک ہوں“

”ویپر کیسا ہو یا؟“ میں پچھیا

”اوتے سے زیادہ بہتر ہوا، اوہ اردو دا کھیڑا
نہیں چھڑی سی تے میں اوہی شہرت جیہی وچ پچھیا
سننا چاہندا ساں، میں گل آگے ٹوری۔“

تسین ایسے وینہ یونیورسٹی نہیں آئے۔ میں تے
سمجھیا تسین بیمار او۔ اوس دن ڈسپنری جان داوی کہہ رہے
سو میںوں تے فکر ای رہیا۔“

میں تے ٹھیک سی بس دند وچ پیڑی سی جیہدی پاروں
ڈسپنری رہا۔ پیا ”اوہی وچ یوتوں آج تک رہی سی جیوں
چار باغ دے سارے چناستے سنبل دریاے گلگت نوں
لوری سنا ہے ہون تے دریا دل وانگ مد ہوش ہو
جاوے۔“

”اچھا، ۲۰۲۰ دے کپڑے باب کورس وچ شامل میں؟“
میں جیوں جندوی ٹھنڈی چھاں وچوں اکھ پٹی ہووے۔
”چھہ، اکھ تے یاراں، اوہنے آج آکھیا جوں سنبے
کلا ہاں دی کیاری آتے شبنم داناچ تے تلی دی سر سر ہٹ
تسی کتاب توں تیاری کر دے اوہیاں کلاس نوٹس توں، میں پڑ
کیہ پچھیا؟“

”کتاب دی تے نوٹس وی“

کروڑاں جذبے تے خواہشاں میرے دل نوں گھن
گھیری پائی کھلوتے سن۔ ”باشل تے فون وی نہیں ملدا

میںوں ڈاکٹر چٹھہ نے منگوا دتا۔ میرا اوہدے آتے کوئی حق
نہیں سی پر پتر تہیں کیوں شبلی دے پھل مارن وانگ اوہدے
ایں روئے پاروں میرا دل ای بچھ گیا تے فیہر پچھے دا کوئی
سوال وی میری سمجھ وچ نہیں آیتا تے اوس سڑ گھٹ غزال
دا میرے نال روایتی افسوس وی نہ کیتا جدکہ تیرے یار
ایں گل پچھے میںوں بڑا بند دے رہے ابہر گل ہے وی
بتدیا والی سی۔

انگلے دیہارے میں لائبریری وچوں باہر آن ٹھی اٹھیا
تے سجے پاسے کیمن وچوں اوہدی تصویر جیہی وچ آکھری۔
”بات سنیں“

میں بوہت تھکیا ٹھیا تے اوس سی تے میرا جی کمر
سی پچی ساری حیاتی اوہدے نال گل نہ کراں۔

”ابہر نوش اوس لڑکے نوں دے دیو میں ذرا ڈسپنری
جاناں میں پہلاں ای غصے وچ سی میرا دل ہو روی بچھ گیا
میں تنگ نظری دکھانا چاہندا ساں پر اوہدی بیماری ول
دیکھ کے میںوں ہور پریشانی ہوتی تے نالے اوہدا آکھیا موڑنا
وی تے پیار وی ریت نہیں سی۔ اگلے دن چار دن اوہ یونیورسٹی
نہیں آئی تے نہ ہی باسٹل وچ ٹیلی فون کال مل سکی کیوں
سجے یونیورسٹی دی انتظامیہ کڑیاں منڈیاں توں اپنا قیدی
بجھدی سی، دووے تائیں ٹیلی فون سیٹ کے میڈیم دے
کمرے وچ بند رہتا تے جد میڈیم موجود ہونری اوہدیاں
اپنیاں کالوں وی لائن تک جانری کدی یونیورسٹی، اکیپھنچ ولے
والے ہونڈکرا کے بھل جانے تے کدی کوئی کوئی اوہنوں
کمرے وچوں بلان گئی راہ بھل جانری تے میری اوصی ملاقات
دی آس روز جوان ہونری تے فیہر نامرا ولا ٹھی ٹیکدی ہوئی
میرے سن دے ویہڑے وچ آکھلوندی۔“

ستاراں اگست نوں ۲۰۲۰ دا پیڑی سی پرچہ لکھیا تے
میں اوہدے لکھ تے بھات پائی اوہدیاں اکھاں وچوں ساون
بھا دوں دیاں کانیاں گھٹا داں پوری مستی تے جوبن نال آٹھ

دھیان: ہٹا پاؤں بنا ہی کیسی جہی حاجی تے اکھڑے جیسے
 لہجے وچ اکھیا تے بیٹوں ارج لگا جیویں میرے من مندر
 وچ گھنٹیاں وچ کے ٹک گئیاں ہوں جیویں کوئی توں
 نوٹکی ناچی گھڑی پل لئی پھر نظرانی ہووے۔ جیویں بیٹیاں
 و بیٹیاں وچ کوئی منگی شہزادی چور دھویں راتے کلم کلی
 شالا باغ وچ بیٹھی ہووے تے اوہیاں انگلیاں بے
 خیالی وچ مشہنائی دے تاراں تے پن گ پٹیاں ہوں۔
 پنج لفظاں دا اک جگہ صد دے قحط وچ میرے لئی کے
 آپ حیات توں گھٹ نہیں سی۔ دوہی کڑی توں خورے
 اکنا مکس والے شیخ صاحب نال کم سی جہڑے برآمدے
 وچ آ رہے سن۔

اوہ دوویں چھیتی نال ہی واپس مڑ گئیاں۔ میں
 وی واپس جان لئی سائیکل سٹینڈ وے مڑ پیا اوہ لاٹری
 والے کاسیڈر وچ آ رہیاں سن میںوں دیکھ کے اوہنے
 نیویں پالٹی تے اوہدے مکھ تے ایجا با ساسی جہڑا میںوں
 زہری جہانگ رہیا سی۔ خورے اوں حترارت دے موڈ
 وچ سن یاں میری بے عقلی تے ہس رہی سی فرحت نے
 تے کوئی (COMMENT) وی کیتا دوواں دا لکھا ملیا
 ہا سا بڑی دیر تے دماغ وچ کنگراں بن کے ویدارہیا
 جدوں تا میں میں شہر آ کے لوکاں وچ گم نہیں ہو گیا سی ہا
 میرے کولوں اپنا آپ سا بھنا اوکھا ہو گیا سی۔
 جیویں گل مور زنیلم) دا چوٹی تے سہدا سٹوٹھ پھل واوہے
 بکے نال جھڑکے مور وانگوں پیلاں پاندے پیراں توں ہولی
 ہولی سہرک دا بھوشن ول آ رہیا ہووے جیویں من دا بھولا
 پنچھی اوہدے پنکھ اسٹائل والاں توں لے کے نیلم جیسے
 بدن ول تلکدا ہویا اوہدے پیریں ہتھ لاکے اوہنوں منا
 رہیا ہووے۔

ویجے دا گھوڑا نا پوٹاپ پل رہیا سی تے چن بدلاں
 وچوں چوری چوری ساڈے ول ویندا سی۔ میرے من دی

تہا نوں بوری تے نہیں ہوندی " اوہدا لہجہ تے انداز اک دم
 روکھا چہا ہو گیا۔

"نہیں جد بوری تے ہووے یونیورسٹی ول چلے جالے
 آں" اوہدی برم بھم جہی و اج جیویں واردے تے بھلے
 وچ ڈھل رہی ہووے رسی جہی و اج تے پیار دی موہنی جہی
 خستہ توں فال فال بیٹوں پن اچ نگ رہیا سی جیویں میں
 پیار دے ایسے کلاب مٹی وچ ول رہیا ہاں تے پھلاں و
 پیار دے نلے جذبیاں دی ہنک کر رہیا واں۔
 "کلی یونیورسٹی ضرور آؤنا"

"خدا حافظ" نہیں لائن تے رہنا میرے وستوں
 باہری میرا جگہ پورا ہوں توں پہلاں ای اوہنے رسیورٹ
 کر تاتے بیٹوں اچ جا پیا جیویں میں بوہے تے کھلوتا
 ہوواں تے اوہنے دوویں پٹ کھول کے میںوں لکھا اے
 تے فیروز نال بڑا بند کر دتا اے۔

پریم کھیڈوی کیرنجی اے کدی اڈیک دے مزے
 کدی جیدا ہوں دے ڈکھ، کدھرے کہے دے آؤن دی خوشی
 تے جاؤن دا ڈکھ کوئا اوہاناں توں تے میرے دل دے
 سارے مندر چاچن ہو جان کوئی اوہدی گل کرے تے میں
 کہواں ایہہ گل کدی نہ نیکے میں روز وانگ شیعے دھتے
 کشتیں تے بیٹھا اوہدے انتظار دی ہوا وچ اوہیاں ای
 گلں باناں اپنے ہک گوہڑے پللی نال کہ رہیا سی پئی اوہا پئی اک
 ہاسٹل فلیو نال ڈیپارٹمنٹ آئی لوہنوں دیکھدیاں ای میرے
 اندر نیکے ہوئے آساں اسیداں تے ارماناں دے لکھاں پھل
 بوٹے اچ اوہدی راہ وچ جھک گئے جیویں جنت دی کہے
 راہ وچ کوئی سری اپنے محل ول آ رہی ہووے۔ میں غھوڑا
 اوہدے ٹھیرے ہو کے اکھیا۔

"جن پھٹیاں ہو گئیاں نیں۔ پیپر پتہ نہیں ہفتے
 وائے دینہ ہووے گا یاں نہیں؟"
 "ایہو تے پتہ کرنا سی" اوہنے نوٹس بورڈ توں

سی۔ میں چُپ چُپیتے کمرے وچوں مکلیاتے دس بارہ کلومیٹر
پیدل ای چلداں ہونیاں یونیورسٹی دے پوربن لان وچ
نچ جگے اپنے بت نوں رکھ دتا تے اتھوں دے چُپے چُپے
پھل پھل وچ تے پتے پتے وچ پتے پتے رول
وانگ، کھلری کھلری ہونئی تھنی وچ سمانی ہونئی روح
اکھی کرن لگ پیا جھڑی ڈگری دے بدے میں ایستے
چھڈ گیا ساں۔

رینا سوہنا آکاش میں پہلاں کدی نہیں سی تکیا
اڈے سوہنے تے من سوہنے تارے جیویں سارا اکاش
اوہدی اکھ دا ای اک روپ ہووے سارے پھل رُل کے
اوہا چہراتے سلیم بدن بن گیا تے اوہ پیاروی خشبو بن کے
صبا دے نال نال آسمانوں آری تے ہولی ہولی ٹوڑی
چودھویں دے چن وانگ ستر ماڈندی ہونئی میرے
کول آکے بہ گئی، جیویں میللاں ملی جنت دی ندی گھٹ
جاوے جیویں آبخار اُتے پھوار دا واوہا ہو جاوے۔
جیویں چانٹی سورج دیاں کھلریاں کرناں واسنہرا لباس پا
کے بیٹھی ہووے میں اپنے جتے تے چوٹھی وڈی کتے
خواب نہ ہووے؟ اوہنے ہندی والا ہتھ میرے اگے
کہ دتا جھدے اُتے میرا نال لکھیا ہو یا سی تے نویں رت
دا پہلا گلاب ساڈے دل ویکھ کے تہا تہا ہن رسا سی

ادبی لوک "جھنگ" دے ہیت چھاویں جھنگ رنگ دے سنگ شاعر
شیر افضل جعفری ہوراں دی پہلی ورسی ۲۲ مارچ ۱۹۹۰ء نوں
ٹھیس دے دہارے دو دے دن "علامہ اقبال ہال جھنگ وچ
ہوندی پئی اے۔ سارے قلم کاراں نوں سچ دھج و دھاؤ شکر ہے
پروفیسر عباس ہادی سیکرٹری ادبی لوک جھنگ۔

مکڑی اوہرے پیار دا جال بن کے مینوں توہیاں گھجلاں وچ پائی
جا رہی سی۔ میں چنا کو بندھ مکا ندا پیار دی واٹ اونی کوہو
مئی ہو جاندی۔ میں اوہرے من وچ جھات پا کے اپنا بت
دکھین لئی بے چین سال پر اوہریاں اکھاں نے مینوں اپنے من
توں دی اوہلے (OUT OF FOCUS) کیتا ہو یا سی۔
میرے سارے چا دمٹی دے وچ رُل گئے سن تے جاگدی
اکھ دے سارے سفتے گواچ گئے۔ خوشی کندھ بن کے
ساڈے راہ وچ کھلوگئی تے فیر حد وی اوہرے دل دے
شیش عمل آتے میریاں اکھاں نے پلکاں نال دستک
دین دی کوشش کیتی میرے خواب زخمی ہو گئے۔ ہتھ کنہیں
لگ پئے۔ جے کدی میں اوہرے دل تکن دا سوچیا تے میریاں
اکھاں ست سمندر بن گئیاں۔ میرے میں اوہرے دل ٹوڑا
تے میرے پیر پتھر ہو جاندا ہے، جے میں اوہرے کولوں
وچھڑن دا خیال کروا تے میری رُوح جتے نون چھڈ کے نیرے
تے جا بہندی۔

رین چار پنج تے اخیر پھیواں سمٹروی ٹک گیا یونیورسٹی
نے مینوں ماسٹرز دی ڈگری ہتھ پھڑا کے حیاتی دی کنڈیاں
بھری راہ تے سٹ دتا۔ ویلے نے مینوں اوہرے ناوں
انچ پرانہر کیتا۔ جیویں کوئی دل چیرے کے دو ٹوٹے کر دیوے
جیویں تازے گلاب نوں کوئی نازک ہتھاں نال مسل دیوے
حیاتی تے میرا یقین نہ رہیا تے میں ڈور بھورا ہو کے دن
رات سڑکاں تے بے مقصد چھرن لگ پیا مینوں ایس
لگ دا یقین نہیں سی آرہیا پئی اوہ میرے کولوں دکھ ہو گئی
اے میرا وجود حال دے کنڈھے تے ہتھاسی تے سارا ای
شعور ماضی دی دلدل وچ کھبیا ہو یا سی۔ میں اوہناں
راہواں دی مٹی پھکڑ رہیا۔ ساں جتھے کئی ورہے پہلاں
پیار دے پھل چکے سن۔

سیال سے دی کال تے ٹھنڈی سیت رات ،
غریب دے بھیرے لیکھاں طرحاں تکن وچ نہیں آری

ادبی رجحان

حکومت کو یوں منگ کیتی کہ اوہ پنجابیاں دی ماں بولی نول
اوس دا جائز حق دین نہیں تے اسی اپہر حق کھوہ کے لین اُتے
بھور ہواں گے۔

ایس تقریب دی سب توں نویکی گل ایہی سی ایس
وچ پردھانگی کسے نول وی نہ دتی گئی سکوں انعام جتن
والیاں نول ہی سٹیج اُتے بٹھایا گیا۔ اتے اوہناں نول ہی
سٹیج اتوں بولن دا ودھ سو قعدہ دتا گیا۔ نالے ایس تقریب وچ
انعام کسے اک بندے کو یوں روان دی نقال پڑ وچ موجود
دکھو وکھ آدیباں، شاعراں تے دانقوراں دے ستھوں
دوانے گئے۔ انعام دین والیاں وچ پروفیسر ڈاکٹر اسلم رانا
پروفیسر خریا احمد، سائیں اختر حسین، فوزیہ مسعود، سعید کریم
نصیر اے سٹیج۔ اختر حسین، کشورنا ہید، عقیل پٹیز
تے ریاض راجی شامل نیں۔

ادبی سنگت دا اجلاس

ادبی سنگت قائد اعظم میڈیکل کالج داہک اجلاس
تھیا جیندی صدارت کراچی توں آئے ہوئے اک دوست
رانا شاہ جادید کیتی۔ تے مہمان خصوصی محمد رفیق عبداللہ سہن۔
ایس جلسے وچ علامہ صادق ارشد اپنا مضمون راء
ادب دیاں لوڑاں پڑھیا۔ ایس مضمون دے بارے کل بات
کریندیاں ہوئیں ایم بی بی ایس فاضل ایڑ دے سٹوڈنٹس
محبوب عالم شاہد اکھیا گوجر ایہ ادبی سنگت دے عمر
کوٹے نہیں پر اسساں ایہناں دی تعریف کیتے بغیر نہیں رہ سکدے
تے ایس تم دے مضمون اچ کل دے لکھاریاں کیتے نویں راد
ڈکھیدن۔ ایس مضمون بارے مسعود احمد جتالہ نامہ امین پٹ
تے دانش جنجوعہ نے ای اپنی رائے دتی۔ ایں دے بعد جناب

فزوری دی دس تاریخ نول پریل کانٹیننٹل لاہور وچ
مسعود کھدر پویش ٹرسٹ و توں سال ۱۹۸۹ دیوں پنجابی
کتاباں اُتے انعام و نڈن دی تقریب منعقد ہوئی ایس وچ
پنجابی دانشوراں، شاعراں تے ادیبوں تے ہور بوہست
پنجابی مہتراں نے شرکت کیتی۔ ایس وچ مختلف شعبیاں
نبردیاں کتاباں اُتے انعام دتے گئے انعاماں دی وڈا سٹیج
رہی۔ مشورج کنول مشتاق، شاعری وچ پروفیسر اسماعیل بٹ
کھوچ وچ پروفیسر سجاد حیدر پڑیز۔ ہزی علماں وچ صدیق
بامبر بال ادب، وچ ظفر گوریہ، سائنس دے کھیتر وچ جلیل
احمد پاشا، عام جانکاری وچ عزیزا جبین دینی علماں دے
کھیتر وچ اک عیسائی نوجوان سلیمان آنڑک اتے پیشہ ورانہ
علماں دے کھیتر وچ شہداء اللہ انصاری نول انعام دتے گئے
اک اچھا انعام محمد اقبال نجی نول دتا گیا۔ پروفیسر ڈاکٹر شہباز
ملک ہوراں نول تے پروفیسر ڈاکٹر و نشا ڈوانہ نول سب توں
پہلاں پی ایچ ڈی کرن بجی شیلڈاں دتیاں گئیاں۔ امین
شہزاد، عائشہ مختار، روہینہ شاہین، ہید رحمان اتے
اکبر علی غالب نول دلپے دتے گئے۔

ایس نول وکھ روزانہ سخن وی مدد لئی مسعود کھدر پویش
ٹرسٹ نے بیس ہزار روپے نقد انعام تے اپنی پہلی ورھے
گنڈھ اُتے اک شیلڈ وی دتی۔

ایس تقریب نول جناب حبشس سرکار عبد الجبار جناب
اسماعیل بٹھی، جناب حبشس انوار الحق، جناب نصیر اے سٹیج اتے
ہور کئی مہتراں توں وکھ انعام مین والیاں نے وی خطاب کیتا۔
ساریاں نے پنجابی زبان نول صوبہ پنجاب وچ پرائمری پدھر
اُتے پھلی تعلیم لئی سکولاں وچ نافذ کرن تے نور دتے

عالم لہوری، عنایت اللہ لکھی، نازیہ لطیف، اثر انصاری،
لیاقت ملک، نظام صابری، امیر اہم بابا، شیخ محمد دین منیر،
حفیظ سراج دین مست، صاحب دین، محمد ارشد رانا، محمد یعقوب
محمد ریاض، بہاولنگری۔ محمد حفیظ انجم، صوفی بشیر احمد۔
رپورٹ: شیخ محمد دین منیر

چٹوکی ورج مشاعرہ

مزوری دی دو تاریخ شام ویلے شاہین ادبی سائٹی
پتوں دے آدم نال آج پدھر فاعبہ وال مشاعرہ ہویا۔ چہرے
پڑھان پاک تین مشرفین توں آئے ہوئے بزرگ انقلابی
شاعر محمد اسلم ثاقب ہوری سن۔ اچھے پر وہتے محمد اقبال
عالم تے ٹیکنیکل کالج دیپالپور توں آئے ہوئے حافظ افتخار ساجد
ہوری سن۔ شیخ سیکرٹری حاکم لطیف عاصم ہوراں بھنایا۔
ادبیاں دی وڈا رنج اے۔ لطیف عاصم۔ سید الطاف
بخاری، سہما بزرگ ساجد، پوپنہ سحر، شوکت نوشا ہی، ضیف
قادری، ظفر ساقی، افتخار احمد کوکب، جاوید اقبال، عنایت
علی اظہر، سید ضرغام حیدر نقوی، استاد نذیر انجم، قے
آخر ورج اچھے پر وہتیاں حافظ افتخار ساجد تے اقبال عالم
توں آڈا اس فضل دے پردھان محمد اسلم ثاقب ہوراں اپنا
اپنا کلام سنایا۔ تے مشاعرے توں چھ شاعران دی چاہ
پانی تے روئی دے نال تواضع کیتی گئی۔
رپورٹ: خالد اقبال کیانی چٹوکی

دیپالپور ورج مشاعرہ

مزوری دی اٹھ تاریخ نوک دیپال پورین بازار (نوگھل)
ورج سید سرقدار حیدر گیلانی ہوراں وے ڈیرے تے اک
مشاعرے دی بھروس محفل ہوئی۔ چہرے پردھان دیپالپور
دے بزرگ استاد شاعر فیض کھوانی ہوری سن۔ اچھے پڑہنے
ریشا رڈ کرنل شجاع حیدر گیلانی تے عبدالعلی صاحب اسٹوڈنٹ

جناب عطاء اللہ اعوان اپنی ہک نظم تنقید کیتے پیش کیتی۔
تاری ہارون الرشید آکھیا جو این نظم ورج ہوں سارے خیال
کھٹے ہتی نمون شاعر کون کون وی نظم ورج ہک خیال دی کالمہ کرنا
چاہیدی ہے۔ نظم دے بارے کالمہ ہاڑ کریندیں جوں۔ تم
(محمد صابر حشمتی) آکھیا جو ایہ عطاء اللہ دی پہلی کوشش اے
تے انصاف کو وادھو محنت دی لوڑا ہے۔

نظم دے بارے علی اشرف قریشی آکھیا جو این نظم توں
ایہ پتہ لگدے جو عطاء اللہ کافی پچھے توں لکھدا پئے۔ اپہ نظم
ساڈے اچ دے جو انان دا المیہ ہے۔ جیندی سوچ دے
کچھ گئی اے تے روح نویاں راہاں تے رتے گولیندے۔
این دی شاعری ورج اپندی علم و دانش بھلکدی ہے۔ این
نظم دی رانا مشاہد جاوید تے رفیق عبداللہ دی تعریف کیتی۔
این دے بعد ہک شعری بیٹک ہتی جیندی نظامت محبوب
عالم شاہ کیتی۔ کلام سٹاؤن ڈالیاں ورج محبوب عالم شاہ
علامہ صادق ارشد، قاری ہارون الرشید راقم الحروف، ناصر
امین بٹ، مسعود احمد جتال، دانش جنجوعہ، عنایت اللہ اعوان
اشرف علی جاوید، عطاء اللہ اعوان، علی اشرف قریشی، رانا شاہد
جاوید تے رفیق عبداللہ شامل ہن۔

رپورٹ: محمد صابر حشمتی

پنجابی ادبی ڈیرے دا ہمینہ وار مشاعرہ ڈاکٹر رشید الزور
ہوراں دی ساد ورج پہلاں دانگوں جینے دے پہلے ہفتے
دی شاہین بھٹنڈا سسر ڈاچھہ ورج ہویا۔ ایہ دے پردھان
مولانا مدحت محمد مشرف نوری سن۔ تلاوت کلام پاک وی
ایہناں نے ہی کیتی۔ نعت رسول مقبول محمد یوسف نوری
قصوری اتے محمد امین قصوری ہوراں پڑھی، مشاعرے
ورج مدحت نوری ہوراں، تے اچھے پڑہنیاں رمضان
شاگر تے عبیدہ اعظم ستید اتے الحاج سعادت حسین
افغان جھنگوی توں وکھ ایہناں شاعران حصہ لیا۔ حسن شاہ
نظامی، آفتاب احمد چنگاری، حاجی عبدالعزیز، فتح محمد اکمل

ڈائریٹری سوشل ویلفیئر بلقان ہورس سن۔ سٹیج سیکرٹری مقرر
 جاوی ایڈووکیٹ ہوری سن۔ ایس مشاعرے وچ ادبی تنظیم
 بنیم ادب دیپاپورتوں کوڈ آل بولے دے شہراں تول آئے
 ہوئے شاعران نیں ڈھیر دلچسپی مال حصتا لیا۔ جہڑے شاعران
 کلام سنایا اوہناں دی وکٹ ایچ اے۔ بشیر احمد بشیر۔ زاہد حبیب
 غلام رسول رزاقی۔ فخر اللہ اشرفی۔ طاہر چشتی۔ سمر ورت جادی۔
 منظور حسین آیاز۔ جاوید رامتھی۔ رانا ذوالفقار الطاف حسین
 بخاری۔ حافظ افتخار ساجد۔ زاہد حسین زاہد۔ خادم جعفری
 نور محمد آصف، قیس جالندری۔ قاضی گیلانی۔ حدید مرزا تے
 اخیر وچ محفل دے پردھان فیض صحرائی ہوران اپنا کلام سنایا۔
 (رپورٹ: حافظ افتخار ساجد دیپاپور)

دی صدارت نویں ہجے دے نوجوان شاعر سلیم ہندرنے کیتی مگر اچھے
 پروئے اوو دے نامور شاعر عتیق شاہ جہانپوری سن کلام دے
 پڑھوے والیاں وچ سلیم شہزاد، جبار غوری۔ امجد بیٹہ، بیات
 عیش۔ سعید انور۔ مشتاق قرظی علی اشرف شامل سن اجلاس
 اندر کچھ قراردادیں وی پیش کیتیاں گئیاں۔
 ۱۔ ریڈیو بہاولپور توں ایس گل دی تنگ کیتی گئی پتہ
 ضلع بہاولنگر دے لکھاریاں تے فنکاراں نوں وی ریڈیو تے
 موقع دتا جاوے۔
 ۲۔ ضلع بہاولنگر دے وچ نیشنل سنڈری تنگ
 تے وی زور دتا گیا
 ۳۔ پنجاب حکومت توں مطالبہ کیتا گیا پتہ پنجاب
 اندر ہر ضلع وچ لکھاری تے قلم کاراں لئی کالونیاں بناٹیاں جاوے
 بعد وچ سارے سبناں نوں چاہہ پیش کیتی گئی تے ایس طرح ایہہ
 اکٹھے اپتے انجام تک اٹھیا۔

(رپورٹ: مشتاق قرظی)

مجلس اردو لاہور دی محفل مشاعرہ سیونپل لائبریری
 شاہ محمد عوش ڈاکٹر مناظر حسین نظر ہورال دی صدارت
 وچ منعقد ہوئی۔ جناب منظور وزیر آبادی اچھے پروئے
 سن۔ ایس محفل وچ جنھاں لوکاں نے شرکت کیتی اوہناں وچ
 صدر تے اچھے پروئے دے علاوہ جناب شہزاد احمد،
 علیم نامری، پردھیر خالد خری۔ رشید کامل، پردھیر طفیل
 دارا۔ حسرت حسین حسرت، بشیر رومی، رشک طفیل سعید
 عاصم گیلانی، عبدالحکیم دقا، صابر جالندری۔ خالد شفیق نقش
 ہاشمی، محسن رفیع جواز، ولی حمزہ نازش، اسماعیل گلندر انور
 ملک، عشرت حسینی۔ صدر تے تاشیر، حنیف نازش، راجہ سائو
 بشیر بابا، رفیع الدین ذکی قریشی، اقبال سحر، اقبال دیوانہ، ظہیر
 احمد ظہیر، مجاہد پرویز شاہد، خالد بن عدم، حافظ محمد صادق
 آغا نثار، عمران سلیم شیخ محمد حرمین منیر، اسحاق چشتی جی عاص
 تے جی عابد شامل سن۔ ایس محفل دی نظامت آتش رومانی ہورال
 کیتی۔ (رپورٹ: نعیم شہزاد بیٹا)

یکم زوری نوں پنجابی دے نوجوان شاعر تے کلمے مشتاق
 قرظی گھراک اکٹھے ہو یا روزوانگوں پھیلے اجلاس دی کارڈائی
 پڑھ کے سنائی گئی تے اجلاس دی (تبدار تلووت کلام پاک توں
 ہوئی تلاوت محمد صغرنے کیتی جدکہ اجلاس دی صدارت جبار
 غوری نے کیتی تے اچھے پروئے امجد بیٹہ سن نظامت وچ
 فرائض سعید انور ہورال ادا کیتے اجلاس وچ "بیلی"
 کتاب لٹری نوں آخری شکل دی گئی تے اک کمیٹی بنائی گئی
 جہڑی ایس نوں تڑا پڑا دے گی کمیٹی دا آگوستاق قرظی
 نوں بنایا گیا۔ اجلاس اندر ایہہ وی متھیا گیا پتہ "بیلی" چھیتی توں
 پھیتی سبناں تک اٹھایا جاوے۔ سعید انور ہورال اپنی کہانی
 پڑھی "عمران دلپنڈا" جہڑی تنقید لئی پیش کیتی گئی گل بات
 کرن والیاں وچ امجد بیٹہ، ذوالفقار بابہ، مشتاق قرظی جبار
 غوری، بیات عیش، سلیم ہندرنے سلیم شہزاد سن۔

(رپورٹ: مشتاق قرظی)

پنجابی ادبی سنگت ہمیش وانگوں ایس بہتے وی اپناک
 اکٹھے مقامی ہوٹل وچ رکھیا جس دی سنگت دے سارے کلمے
 تے شہر دے سارے قلم کاراں نے شرکت کیتی ایس واری اجلاس

پنجابی لکھاریاں دے سب سب سب سب
آلے پختے چندی گڑھ توں پھینے والے پرچے

سول صراحی

داسطے اپنیاں لکھتاں پھیتی توں پھیتی پھلے دتے
پتے اتے پھین دے

نور محمد نور۔ جھگی۔ 4/5/111/3 قلعہ رحمان
گڑھ ماہیگر کوٹلہ۔ 3/2/1480

ایس پرچے داسارچ ۹۰ء دا انک بوک ادب نمبر
اتے جون ۹۰ء دا انک پاکستانی ادب نمبر ہووے گا۔

ادارہ ادبی جھوک جھنگ دے سیکرٹری
ممتاز بلوچ

پوراں دی اگاریں دج جھنگ توں ہک

تماہی رسالہ
دور راہ
۶۶ اپریل
۱۹۹۰ء

توں چھپنا شروع ہو رہیا اے۔ لکھاری اپنی لکھتاں
پھلے دتے پتے اتے گھلن

ممتاز بلوچ مدنی کالونی سرگودھا
روڈ جھنگ صدر

شجاع ادب گوہر خان دا ماہانہ طری مشاعرہ اپنی پرانی
روایت توں برقرار رکھدیاں ہونیاں الشکار اکیڈمی دے صدر دفتر
مریہ مارکیٹ گوجران پرج منعقد کیتا گیا۔ ایس مشاعرے دے
پر دھان پنڈی توں تشریف لیا دن والے استاد شاعر حضرت
فوق لدھیانوی سن تے ایچھے پروہنیاں ورج سینٹ لارنس
انگلش میڈیم سکول دے نگران اعلیٰ ایس برکت تے روات
توں اٹن دے جہان شاعر ذہین احمد ہوری سن۔ شیخ سیکرٹری
دے فرانسس شیخ سبیل الرحمن ہوران سٹیج لے تے تلاوت
کلام پاک دی سعادت جمال صدیقی ہوران دے دکھ دے
ورج آگی۔ جنہاں شاعران نے اپنا کلام سنایا۔ اوہناں دے
ناواں دی ترتیب کجھ ایس طرح لے۔ سبیل الرحمن سبیل۔
احمد نسیم احمد۔ ذوالفقار علی ناز۔ حکیم پیر بخش دھلوی۔ تراز
نقوی۔ ذہین احمد۔ جمال صدیقی۔ راجہ اشفاق احمد طاہر
رشید جاوید تے مغل مشاعرہ دے پر دھان استاد فوق
لدھیانوی۔ رپورٹ۔ احمد نسیم احمد

عظیم تے نامور لوکاں دے
پچھن بارے دلچپ اشٹوریٹ

میرا پچھن (اردو)

مرتب

تنویر ظہور

چھپ گھلے اے۔

ناشر ذوالفقار علی ناز۔ دی ماں لاہور

خط پتر

محترم جناب مدیر لہراں لہور

اسلام علیکم جی۔ مثال شتی وارنگے۔ ایہہ راوی نت

ونگے۔ بجھیا دیوا جگے۔

تق چارہینیاں توں لہراں تے تن چار واناں توں رزہ سبھو

لہن کین بنا یا اے سبھناں توں جدوں توں کین ملوے میں دوز

پراتے کین تے غم دور ہو جاندے میں تے توں سبھناں دے توں

توں تک کے کین وچہ خوشیاں دیاں توں لہراں ولدے سمور

وچ ٹھاکھاں مار دیاں میں پنجابی زبان دی تہاڑی ایہہ اے

خدمت ہی ہوں تعریف دے قابل، ویلے وی لوڑ تے آواز

اے۔ اللہ تہا توں اس بے زبان، زبان دے عمدتے اس

میرین وچ کامیاب کرے۔ آمین تمہ آہیں۔

دو تن دن پہلاں میرے غریب قلندے تے دو تن بندہ

عینوں ملن آئے۔ دو ہاں تے ہک ہک رسالہ لہراں تے ہک

تے کین پڑھنا شروع کر دتا۔ اوہناں پڑھن دے نال نال در

واری میرے کولوں چند لفظاں دے مطلب پچھے پڑھیاں

دغیرہ۔ میں مطلب دیتے تے کہن گے ایہہ خالص پنجابی

زبان وی ساڈے واسطے مصیبت ہی اے۔ میں کہیا

جناب کیوں؟ رنگیری تالوں زیادہ مصیبت اے کہن گے

سانوں کتیاں لفظاں دے مطلب سمجھ نہیں گدے۔ تسی خیرے

سمجھ جاندے او۔ میں کہیا میں وی کسے کسے جانی رک جانا

پر جھلے تے غور کر کے گل سمجھ لیناں، اتنی دیر جی وچہ کسجھ

پڑھن والے کین نے انہاں نوں کہیا جے ذرا ایہہ سرفی

پڑھو۔ ترت تے ہس پے میں کیا کوئی لطیفہ اے کہن

لگے لطیفہ ہی مجھو اوہ لفظ جھڑا ادبناں لئی باسا بنیا اوہ کی

”اقترو گیس“ ادبناں دے ہاسے تے مذاق دا مینوں

دلوں دکھ ہو پاتے اوہناں نوں کہیا جے کج زبان دے

سنلے وچ سانوں ہستا نہیں رونا چاہی دالت۔ پر یاد شاہو

ایہو چہینیاں توں لہراں توں اسطلاحاں بنان وی وی بھلا بھانوں

ایہہ وڑاے جد کہ ایہہ لفظ ساڈے تک معاشرے وچ آتے

کین ای مشہور ہو پاتے اسنوں ایہے ظرحاں رس دیوے

تے حرج اے۔

ادبناں دے جان توں بعد میں تہاڑی طرف اپنی رائے

د خط لکھنا ہوں ضروری سمجھیا۔ اگوں تہاڑی مرضی۔ ساڈی

تے بس عرضی سمجھو بے مرضی۔

سرکار! جن ظرحاں ہر دور وچ سائنس تے روحانیت

پہلیاں تجربیاں وی مدد نال ترقی کر دی اے بالکل ایہے

ظرحاں نال نال زبان وی ترقی کر دی جاندی اے تے زبان

لفظاں وی محتاج اے تے لفظاں نال ای بن دی اے پر

اس دے بین بنان دا وی ہک خاص اصول تے قانون اے اوہ

کہ ہڑا جھڑا انسان نوں وی ماں اے اوہ ایہہ۔ جدوں کے

دوسری زبان مثلاً انگریزی عربی یا فارسی دا لفظ ساڈے تک

سو بے یا معاشرے دی ماں قبول کر لیندی اے یعنی اپنی بولی

وچا بولنا شروع کر دیندی اے اوہوں اوہ لفظ اوس معاشرے

یا تک وچ زبان ماں وچہ حاصل کر لیندا اے مثلاً ہک دوست

دو بے دوست دی ماں کولوں پچھدا جے اسلم کتھے دے

اوسنوں ملتا سی تے اگوں اوسدی ماں جے دیندی اے

اوہ ٹی وی تے وی سی کر لین ضمیر کیا رہے باسدی طبیعت

خراب سی اوہ سول ہسپتال ڈاکٹر کول دوائی لین کیا ٹیکے

تے کپسول لال نال کوئی فائدہ نہیں۔

میری سرکار! رجھناں لفظاں نوں پنجابن ماں نے کہے

مجبوری یا سہولت دی وچہ نال ویلے وی لوڑ وقت دی

آواز نال قبول کر دیا اے ادبناں ساریاں لفظاں نوں

دے استاد تے ساڈھے پور سرکار! ایہہ پنجاب زبان دے دشمن اسانا نون قیز ۲ سال ہور پچھے رکھناں چاہندے سنیں ایہناں اردو تے انگریزی سرکار کوکوں سانوں ناکام کرین دی رشوت کھاہدی ہوئی اسے۔ کیر ایہناں گپروا نیاں لفظاں نون آج واساڈا ۵ سال دا بچہ تے ۱۰ سال دا پڑھا نہیں سمجھا ضرور سمجھا تے نیر پنجابی شاعر شامری ادیب مشروریچ ایہناں لفظاں نون ضرور مال بولی سمجھ کے استعمال نون توں کیوں جھجک رہے۔ واہ جی واہ یا قیر اس طرح کریئے ہن توں ڈوڑا۔ ٹوڑی نون پیپا۔ دیگن نون لاری دا بچہ کیرے نون فوٹو تے فوٹو نون صورت تے صورت نون ضرورت تے ضرورت نون ایجاد دی ماں تے ماں نون ہاں تے جی نون پئے کئیے۔ دیر تے اسی یورپینیاں توں ہوں اگے نکل سکدے آن۔ میرا ایہہ مشورہ جسدی میں کوئی نہیں نہ لیناں اوسناں تک پہنچا دیا۔ جے خورے ادھ بنوں وی کوئی بھلاتے چنگا مشورہ دے دین۔

اپیل؟ سرکار تہاں ایہو جے وکے لوکاں دی من کے طالب علماں نون پڑھیا رتے حاوتے یا ایکسٹنڈنٹ ڈیج زخمی تے چوٹاں کھان والیاں نون پچھڑن لکھو۔ ۳۰ سال ہور پچھے نہ جاؤ۔ جے زبان ترقی کردی پئی تے اس نون کرن دیو۔ اس مول ماری بے زبان ہون زبان دے منہ اتے خواہ مخواہ موراکھا، چمکانہ چاہڑو۔ لفظ سال نون درھاتے مکھن نون رخن وی کیہ لوڑاے۔ ویلے دی کوڑ تے حالات دے مطابق ادھر تکونہ تھی وی تے بے شمار ایہو جے لفظ استعمال کردے رہندے او جنھاں نون ایہے پنجابی زبان دا درجہ نہیں ملیا۔ ماں ایہے ادھناں نون قبول نہیں کیتا تے بھاویں کجھ ماواں دا ایہو چہیاں لفظاں نال کوئی رشتہ وی اتے استعمال دکرو تے گل کیوں سمجھاؤ۔ مثلاً چیف جسٹس اسمبلی، سفارت خانہ۔ تے جہڑے لفظ پنجابن ماں چڑھتے قبول کیتے ہورے ادھ چھڑ رہے اتے بہوں سارے

تھی نون پنجابی کجھ تے جنھاں لفظاں نون ایہے ماں قبول نہیں کیتا ادھ پنجابی لفظ نہیں بن سکدے تے نہ سہی۔ آج توں کجھ سال پہلاں وکی اپنا علاج حکیمان تے سیانیاں کوکوں کراتے سن تے ہن ماں پچھے نون ڈاکٹراں کوکوں لے جاندی تے تھی اسی حکیم دا مشورہ دیے وی تے کیر فائدہ۔ لوکاں ڈاکٹراں کوکوں ای جاناں حکیم دی روائی تے نہا پرہن تے پرہیز کون کرے حکیم ہوری آپا؟ آج توں ۵۰ - ۱۰۰ سال پہلاں وکی چٹھی پڑھناں لئی بندہ بھدے پھر دے سن تے ہن ہر بندہ ہن تے دس بندیاں چوں 6 - 7 خط پڑھ لیندے میں چٹھی نون ہن کون پڑھدا لے۔ مار پڑھناں لئی بک پنڈ والے پنڈاں پرتے پچھدے پھر دے سن دیتے مار پڑھن والا بھدے ہاں تے ہن ٹھیکہ ام پڑھن تے سکھن داے ہر پنڈو دے کئی۔ گھر گھر ٹیلیفون۔ تاراں کون پڑھدا آج کل تاراں وجدیاں تے گلاں کردیاں۔ کوئی شک اسے۔ کوڑ اسے۔ آج دی بے پردہ ماں تے معاشرہ پڑھیا کجھ جاہل جہاں لے۔

اعتراف: جہڑے پڑھے لکھے اُن پڑھیا ہر اعتراف کر دے نیں جے فلاں فلاں لفظ پنجابی زبان دے نہیں ساڈوں بالکل خالص۔ ۱۰۰ سال پہلاں والی پنجابی وی ہن نہ لوڑاے۔ اصل وچ ایہو ای لوک پنجابی زبان دے بدی دشمن تے دیری نہیں جہڑے اکھڑی بدلن تے بدلاں دا مشورہ دے کے پنجابی زبان نون وقتا ناں چاہندے نیں۔ تسال تے میں اوسناں کوکوں پچھدے اُن ہن آج سائسی تے ملادی دور وچ ٹریکٹر ٹریپ ریکارڈ۔ ریڈیو۔ ٹی وی۔ فلم۔ وی سی آر۔ کیمرا۔ گیس۔ ڈاکٹر میٹر۔ کے ٹی۔ فلیٹ۔ فریج۔ میٹر۔ بلب۔ ٹیوب۔ میٹروپولیٹن۔ اپریل۔ کار۔ وگن۔ بس جدم لاری گئی نس۔ ایئر کنڈیشن سٹیشن بجلی۔ نکلا۔ ٹریپ تے ایہو جے ہور بے شمار لفظاں جنھاں نون شہر تے شہر ساڈی پوٹھو ہاروی جنگل وچ رہن والی ماں وی بولدی اسے محترم ایہناں لفظاں دا بدل ذرا پنجابی بنا کے پنجابی ماں تک پہنچاؤن تے فیر ادھ اپنی ماں

لفظان نوں تسی جھن تروڑ کے خزان عزان پنجابی بنان وی ناکام
 جیہی کوشش کردے اوہ اردو سہرا تے انگریزی سہرا اس
 طرحاں ہور مذاق بناوی اسے۔ ایہناں دوہاں لفظاں نوں تے
 تہاں بہ لان وی کوشش کردے کہیہ فائدہ سمجھیا۔ مثلاً قنون تے
 شریخ۔ ساڈی پوٹھو پلار وی جینگی تے سکی، جیٹی ان پڑھ بکریاں
 چران والی ماں وی جیکل وی سیاست قانون تے تاریخ وی
 ماہرینج وکیل کچھری نقانہ منشی تے عمر اسے۔ تحصیلدار تے
 پٹواری ایہناں کوں ٹرکدے نہیں کجھ ماواں ڈراما نگریاں تے
 لکھ وی لیشیاں نہیں۔

پنجابی زبان نال بڑا علم تے زیادتی ہو رہی اے کئی دار
 دشمنان وی سن کے اسی خود اسدے لگے وپر جیہی پاکے اسنوں
 گھسیٹتاں تے رگونا شروع کر دیندے آں پر اس بے زبان
 وی زبان ہو دے تے گل کرے۔ اسدے خصم پتے ساہیں
 مٹوڑے۔

آخر درج میں چند لفظاں داموازنہ کراں گا۔ تسی وی
 غور فرمایا ہے۔ نے ایہو جیہی ہور بے شمار لفظاں اگر پنجابی
 وچ بولے لکھے جان تے سب پنجابی نکلے وڈے ایہناں
 لفظاں نوں وی سمجھ لیندے نہیں۔ ساڈے پاسے ایہ سب
 لفظاں لوکی استعمال کردے نہیں۔ لہذا میں ایہناں تے ایہو
 جیہی ہور کئی لفظاں نوں پنجابی لکھناں تے تسی نہ مٹوڑے زور

پہلے لفظ	نویں لفظ	جملے
پروہناں	بہان	آج ساڈے کھار پھروں تہاں آسے بہراں تے سچن دسے مدد
ناکرا ہویا	مقابلہ ہویا	آج پوس تے چوراں دا تن گھنٹے سنن مقابلہ ہویا۔
مکڑ	روٹی	آو جی روٹی تیار اے کھا سو
کھڑی	کڑی	سارا رولا اس کڑی دا ہی اے۔
موتہ	منہ	ہتھ منہ دھو لو
گھل دتا	بھیج دتا	میں تہاڈا سامان آج سوہرے بھیج دتا
اڑ گیا	پہنچ گیا	ساڈا بچن بڑیاں لہراں وچ پے لندن پہنچ گیا۔

سینہا پیغام
 سرکار میرا پیغام ہوراں نوں وی
 پہنچایا جے ایہ اجازت اے

لفظ ہور اک بندے تے میرے کول ایہنوں LEHVAR یعنی
 کپور وی پڑھیا اے۔ جدکہ ہور نوں کوئی وی HVAR لکھے دو
 اکاں اکی ہوناں نہیں پڑھ سکدا۔ سرکار! جو کجھ لکھیا اس تے
 غور فرمایا جے کہ ہرے غلطی ہوئی تے معاف وی فرمایا جے
 حق وچ کے پورے پنج منٹ بڑ گئے۔ رب رکھا
 حنیف حنیفی۔ چنگا میرا۔ گوہر خان

محترم جناب سیّد اختر حسین اختر سرکار
 السلام علیکم جی!

تساں وار ہوں لماں خط لکھ، شور یا گھنٹا ایہے جے
 خط پڑھی پڑھی تے ڈاڈے آکے ہو سو۔ پر میدا سے جسے بے
 وقت کردی تے۔۔۔ میں تساں وار ایہ خط اپنی پرائیویٹ
 تے اصلی بولی وچ لکھ رہیاں ساڈی زبان پٹھواری پنجابی اے۔
 اسان کی بہوں شاعر ہوداری ایہہ آٹریں رائیڈیں بے تساں
 پنجابی کی جھوڑو پٹھواری وچ لکھیا کردے پر اسان ایہناں ناں لے
 فنون مشورہ کردے وی قبول نہ کر ساں ہن توڑی جو کجھ لکھیا
 تے لکھ رہے آں اوہ پنجابی تے نوں پنجابی وچ۔ کیوں جے کم

پہلے لفظ	نویں لفظ	جملے
پھٹوڑ	زخمی چوڑ	کل ایکسپڈنٹ وچ۔ اسان فرزندھی پڑے کجھان نوں چوٹاں آیاں یا لگیاں۔
مکرا ہویا	حادثہ ہویا ایکسپڈنٹ ہویا	
کئی ورے۔ کئی سال		آدم خیں کئی سو سال پیہے، لکھیا کجھ سی عمرش معلی دے نال
پڑھیا۔ طالب علم		طالب عمال نوں سیاست وچ حصہ نہیں لینا چاہی دا۔

ادیب سبھتاں نوں ایہناں نمبران ہارے چا فوں کردا دینا
تا کہ وہ لکھتاں وقت سرگسل سکھ لکھتاں میرے پتے پر ہی
گھسن۔

آخر وچ میں اپنے دونوں تہانوں اتے ہارے ادیب
دہستان نوں سلام گھلدا ہاں اتے بہت چھیتی ملن دی کامنا
کر دایاں۔ تہاڈا دیر نور محمد نور، اہم اے مالیر کوٹلہ پنجاب

شاہ جی محترم
السلام علیکم

امید اے کہ تیسیں اللہ سے فضل نال شیریت نال
ہو موگے بہراں تہاڈی بہرانی نال ہر چینی مل رہیا اے۔ بہت
بہت شکریا۔ چند چیزاں ول تہاڈی توجہ دلائی جاہتا واں
لا، پنجاب رسالہ۔ پنجابی سن تے تارہ پنج توں خالی بہتا اے کیا
پنجابی دے مہینیاں دے ناں انگریزی مہینیاں ولے
ای نہیں۔

(۲) پنجابی دے بڑے بڑے لکھاریاں تے انگریزی دے
نویں سال دے آن دی تہا فوں مبارکباد دتی اے۔ کیوں ہ
پنجابی سال دے آن تے مبارکباد کیوں نہیں دیندے۔
لانا جی پنجابی مہینیاں دے ناں انگریزی مہینیاں
ولے نہیں سکوں پنجابی نوک ہی انگریزی پسند نہیں ایس کر کے
اوپناں دی ہندوا خیال کرنا پیندا اے۔ (مدربر)

(۳) ساتوں پنجابی زبان ادہ لکھنی چاہی دی اے۔
چھٹری اسیں بولدے آن بعض لکھاری اپنی بیات تے قابلیت
دکھاؤن نئی شکل تے بے ڈیسے لفظ اپنیاں تحریریاں وچ
استعمال کردے ہیں اوہناں نوں مشورہ دیو کہ زبان نوں
آسان بنان تال دے آؤن والیاں نسلان ایس نوں مشکل سمجھ
کے چھڈای نہ جان۔ تہاڈا اعلیٰ تے چھوٹا بنائی
رانا محمد ارشد

دہان کلاں سخن آسے چھواری وی ہورا ساڈنی رینڈی۔
ابہ نیکا جیا خط نمونہ اے فہاڑن بولی ناں، سرکار جے تسان
خط ناں جواب نہ دوتے فراکوں ساڈے واسطے کیہ حکم اے
اسان نے دوی داراے تاڈی ہک ہتھ نال ای دھاتے پئے
آن تے ہک ہتھ نال تاڈی وجوں ای نہیں تے جے و بے تے آسے
اسے واسطے واج نہیں آندا،

دعا فرما دھو آواں تے دست بوسی دا شرف حاصل
کراں خیال تے آؤن واسطے اے اگوں واسطے پانی۔ اپنے سنگ
ساقہ ادرے نوں سلام، والسلام تہاڈا اعلیٰ تے چھوٹا بنائی۔

جناب اختر حسین اختر صاحب
السلام علیکم

”بہراں“ ماہروسی منبر مل گیا اے۔ سمجھ نہیں لگدی ہردوں
پارہ پٹھا کس طرحاں تہاڈا شکریا ادا کراں۔ عین حساب نال بہراں
ترقی کر رہا جا رہیا اے اس حال نوں دیکھ کے تاں ایچ لگدا
اے کہ کجھی پنجاب وچ بہت چھیتی پنجابی زبان دا بول بالا
ہو جاوے گا۔ تے میں وی تہاڈے رسالے دی سیوا کر کے
تہاڈے احساناں دا بوجھ ہلکا کر لیا کرانگا۔

میری کتاب ”یادوں دے اکھر“ دغزلاں دا پہلا گلا
چھپ گئی ہے مارچ وچ اس دی نئے دکھائی توں پھول پاکستان
آواں گا۔ بہراں وچ جاپن واسطے جے پورنی پنجاب وچوں
کسے طرح دے ادب وی ضرورت ہووے تاں کھ دیویجے
میں کو رکھی پتی توں فارسی پتی وچ ڈھال کے بھیج دیا کرانگا۔
ڈول ناں تسی بیٹوں اپنے کامباں وچ ہی شامل کر پوتیاں
میرے لئی بہت خوشی ری گل ہووے گی۔

چندی گڑھ توں پھین والے پرچے شمول مراچی واسطے
پاکستان دے ادیبیاں دیاں لکھتاں دی ضرورت ہے۔
مارچ تک نوک ادیب نمبر ہووے گا تے جون نمبر پاکستانی
ادیب نمبر ہووے گا۔ پاکستان دے بیکھک سبھتاں نوں
بہراں وچ اتے ”سین“ لاہور وچ اشتہار دے کے

لاہور جی!

آداب عرض ہے، آس اے رب دی بہر تال تسی خیری
ہو گے۔ وہ کوہوں دعا کرواں کہ اوہ تہانوں ماں بولی دی
رج کے سیوا کرن دی بہت دیوے تے ایس دی ترقی ٹی
تہاڈے ووں کیتے گئے سارے اپڑا لے سفل رسن۔

دیوانی جتنے ساڈا اجتماعی رویہ ماں بولی دے غلاف
اے اوہنے میرے خیال موجب اوہناں سافھیاں داوی درتارا
نویں مکھن والیاں تے پھوٹے شہر دے مکھاریاں تال اسارو
نہیں۔ جی کردا تہاڈے کول آیا واں تے رج کے دل دی ہواڑ

کڑھاں۔ من تہانوں ایس توں پہلاں جن پتر لکھے اک پتوچ
اپنے وڈے پتوچ پتوچ احمد علی گوریا ہیراں دا رتوہ دی تہانوں
کھنیا سی پتوچ وی کوئی اسارو اتر نہ ملیا۔ بیٹوں سمجھ نہیں اڈدی
کہ آتھرا پوچھیے درتارے نال تسی چاہندے کیہ اد؟ میں دو
سال توں ماں بولی دی سیوا کر رہیاں آں۔ تے حیاتی دی

اخیری ساہ تک کردار ہواں گا۔ بیٹوں آس سی تہاڈے میل
درت نال میں پی۔ ایچ۔ ڈی کرن وچ کامیاب ہو جاواں گا۔
پرنگدا لے کہ تہاڈے درتارے پاروں بیٹوں ایہ کم چھڈتا
اسی پوسے گا۔ خیرا جی تہانوں پتر اے کہ پنجاب یونیورسٹی

دی شرط اے کہ کوئی جن مضمون کسے رسالے یا اخبار وچ چھپے
ہون تاں پی ایچ ڈی رجسٹریشن ہونی اے میں تہاڈے توں
وکہہ کئی رسالیاں توں اپنے مضمون کھلے پر جا پدا لے کہ ساریاں
نے پک کیتا ہو یا اے کہ نویں مکھاریاں نوں لغت نہیں کرداتی۔

پہر حال تہاڈی مرضی میں نہ تے پنجابی پڑھانی چھڈنی ایں تے
نہ پنجابی لکھنا بند کرناں۔

خیرا جی اک آس نال سیوا وچ اک مضمون گھل رہیا
آں کہ تسی چھاپن اپرا لا کرو گے۔ جے کہ تسی چھاپ دتا تاں میں
ہیر دی مضمون گھلاں گا۔ تسی اپنا رسالہ بیٹوں ہر ہینے گھل
دیا کرو پن سالانہ فیس ادا کر دیاں گا۔

تہانوں تے تہاڈے عملے نوں سلام تے ایس دعا نال

اجازتے جا ہواں گا کہ رب سانوں ماں بولی دی سیوا کرن دی
بہت دیوے تے ایس دے دادھے لئی سکتے گئے سارے
اپہا لے سفل رسن۔ تہاڈا نکا خیرا محمد ایوب لکچرار
شعبہ پنجابی۔ گورنمنٹ کالج بہاؤنگر

جناب بھائی محمد ایوب صاحب! ڈھیر سلاناں!
تہاڈا پیار پتر ملیا۔ یاد کرن دا بہت بہت شکریہ! تہاڈا
حق بن دا لے جتنا غصہ جھاڑو ادا ہی گھٹا اے۔ میری دی
دعا اے سٹی رب کرے تسی دی لہراں درگے کسے رساے دے
ایڈیٹر بنو تے فیر کچھال پی کس بھادو کی اے؟

تساں لکھیا اے جے نویں مکھاریاں تے چھوٹے شہراں
دے مکھاریاں نوں کوئی لغت نہیں کردا تاں ایسے کر کے لہراں
وچ چھپن دا لے ہر بندے دے نال ادا ہر شہری درج کوز
دا لے تاں جے تہاڈے درگے سنگیاں وکھ بدگمانی و درہو
کے۔ پر میں وکھیا اے جے نویں مکھاریاں تے چھوٹے شہراں
دے مکھاریاں گھٹو گھٹ پکھتر فیصد دی تعداد وچ لہراں وچ
چھپن دے باوجود اپنا کوزو لاہر ستور پائی جا رہے نیں پی
ایہناں نتھادیاں تے ہینیاں نوں کوئی نہیں چھا پدا۔

بھائی جی! ہر بندہ اہ جاہتدا لے کہ اچے اوہری شے
ایڈیٹر نوں ایڈیٹر تے کل ادہ رسالے وچ چھپ دی جاوے
بھادیں ادس توں چھتی سو لگیاں پٹیاں ہون تے نالے اوہ شے
بھادیں ادس توں پہلاں چھتی سرغیواں ایڈیٹر کول لائے لگیاں پٹیاں
ہون تے نالے اوہ شے بھادیں چھپن جوگ ہووے نہ۔ پر
چھپنی ضرور چاہیدی اے نہیں تاں ایڈیٹر دی سختی آجاوے گی۔

میں وکھیا اے جی وہ ہینا ہر بندہ صرف ایس لئی
ماردا لے کہ اوہری چیز چھتی توں چھتی چھپ سکے ورنہ اوہ
جان دیاں بچھ دیاں پی لہراں وچے طور گھٹ تے باقی شہر
دوہ چھپ دے میں تہاڈے درگا پڑھنیا لکھیا بندہ اہ
ہینا ماردا چھنکا نہیں لگدا۔

ایس گل دا اعلان کئی داری لہراں وچ کیتا جا چکیا
اے پی خط دا جواب لین لئی جوابی لغافہ یا مکھٹ بھیجنے

اتنے ایہدے بدلے کالنگاں تو ناؤ کد کچھ نہ سمجھا ایس لئی ایسے
جو ملے رکھو۔ اب تے ساری حیاتی پٹی ہوئی اے۔ اے اجڑے
کاہے تر پو۔ تہاڈا اپنا

لفظ

شاہ جی، سلام میکم

بہراں باقاعدگی نال تے تہاڈی تہاڑی نال جلد پیا لے
میں ایہنوں بڑے چاوتے غور نال پڑھنا داں۔ ایس داری
دا پرچہ وی ہر پرچے وانگر تساں بڑے اڈم نال کڈھیا اے
۲۔ سارے مضمون بڑے ہی ای۔ چنگے نیں۔ پر میرے
پیارے ست گرو دھن وی سوانی فرخندہ نے صدوں دودھ
کے جنگلی کہانی لکھی اے۔ میں ایہہ پڑھ کے اک دو اقدو
وی کیرے۔ فرخندہ نے ساڈی ۷۷ سال وی تاریخ اس
اک کہانی وچ سمیٹ وئی اے۔ اللہ ساڈی ایس دھی توں
دودھ توں دودھ تہہ دیوے تے سکھی رکھے۔ سچ پچھو
تے میں ساری عمر وچ اپنی ڈونگھی سوچے والی گل آج تک
کدھرے نہیں پڑھی۔ فرخندہ دی ایہہ کہانی دنیا دی اچیاں اچیاں
کھتال ناوں اچھا اے۔ اللہ برکت دیوے آمین

۳۔ دو تین دن ہونے میں میرے کول دو امریکن پرنسپل
آئے سن ایہناں وچوں اک ڈاکٹر برائن سٹونزس۔ جہڑا
پنسلوینیا یونیورسٹی وچ مثل ایٹ سنٹر دا ڈائریکٹر اے۔
ایہہ دوویں پرنسپل بنجانی دیان کتاباں میرے کولوں ہیں
آئے سن۔ جہڑیاں میں ساریاں دے نہ سکیا۔ کیوں جے
حکومت نے بنجانی ادبی اکیڈمی دی گرانٹ کئی سالاں توں ایس
لئی بند کر چھڈی ہوئی اے کہ توں کتاباں مستیاں و تہج کے
حکومت دا روپیہ دتھا پھٹتا ایں۔ تے میں میں ساریاں
کتاباں چھاپ نہیں سکدا۔ دوئے لوک اکیڈمی دیان کتاباں
کوئی بدلہ دتے بغیر چھاپدے پٹے میں خیر ایہہ تے گل دکھری
اے۔ میں ایہہ خط تہا توں ایہہ دسن لئی لکھیا اے کہ اوہ

مزدوری نیں۔ بوہت سارے سبب اپنی بھئی ٹور کے اگلے جیتے
اوہدے بارے اڈیٹر کولوں آس لالیندے نیں ہی ادہناں
دی بھئی بارے ایڈیٹر کولوں چھیتی کوئی خوشی دی خبر ملے گی۔
خاص کر کے بہراں دا معاملہ تے کجہ ارج اے۔ پئی اوہ کسے سٹاڈنٹ
طا پرچہ نہیں۔ جہدے وچ ایڈیٹر دے نال دس بہراں نسخہ دار
ملازم ہون گے۔ جہڑے ایہہ کم چھیتی توں چھیتی سمجھا دیندے
ہون گے۔ اوہ پرچہ تے اپنی حیاتی دے دن جویں کولوں پو
کر پھیا اے اک جینے جھپ کے اگلے جینے دا کوئی پتہ نہیں
ہوندا کہ چھپنا وی اے کہ نہیں فیر وی ایہنوں اک اگلا بندہ
کیوں نہ کیوں دھروئی آریہیا اے جینے ایس دی ایڈیٹنگ
پروف ریڈنگ نے سبھو کجہ آپنے ہی کرنا اے۔ سمجھو جی ایہہ
ایڈیٹر ہی ایہہ لکھک ویا اے تے چٹراسی وی اتے اوہنے
ہی ایہدے ہر جینے دا بے خرچ پانی دا وی آبر کرنا ہوندا اے۔
یعنی بہراں ۲۰ سال حالت توں سمجھا لا دین لئی منگن پنن دا
کہ وی کرنا ایں۔ تے تہاڈے دوسرے سببناں دے جینے وی
سننے نیں۔

تہاڈے پچھ مضمون جے بہراں وچ نہیں چھپے تے اوہ
نہ چھپن جگ ہون گے ورنہ ضرور چھپ وے۔ تہا توں ایس
ایس لئی نہیں سوڑ سکے کہ ایہناں نال جوائی ٹکٹ نہیں سن۔
تے اجہا سوڈو جہدے نال جوائی ٹکٹ نہ ہون اتے اوہ نا چھپن
جوگ ہونے اوہ نتائج کردتا جاندا اے کیوں جے ادارہ
کولوں ڈاک ٹکٹ لان جوگا نہیں۔

تہاڈا ہتھلا مضمون مل گیا اے۔ اوہ جہڑا جہا وی
اے بہراں وچ ضرور چھپے گا۔ ایس گئے
نہیں کہ تہاں کدھر دکھائی اے سگوں ایس گلے پٹی نیں پئی ایچ ڈی
چھیتی کر سکو۔

بھائی جی! تیں دو سال توں مال بولا دی سیوا
کردیاں اک گئے او پر کدی ادہناں سمجناں بارے وی سوچیا
جے جنھاں مال بولی دی سیوا وچ اپنی حیاتی کال دتی اے

تبصرے

پنجابی دس دوسے ادبی پرچمیں وانگریز سرکاری سرپرستی نہ ہوں سببوں مالی بھرانہاں دانشور مولوں نہ بچھاتے کچھ چہ تا میں بند رہیہ کے سنی نوین ۱۹۸۰ء کے نوبل جوش تے مشکور صابری ہورال دے آرم نال جو کے سوہنے روپ دوجی ٹرٹ سائوں پڑھن توں ملیا اے۔ مثلاً ایہہ ایسے سچ دھج نال چھپا رہیہ اے اتے ایہوں کدی اتی داہ نہ لگے۔ ہتھلے شامے دوجی اعجاز بھٹی، میر بلین سنگھ، دیوندرا، الطاف پرواز، جالندھری، ستریف کھجی، سلطان محمود آشفق، ایسنگھ، تاجنک، حسین مہر، میر نالہمی احمد شریف، ہور کئی سارے سچ شامل تے۔ اتے ہونان دیاں کھتان ۲۰۰۰ اچیریاں تے۔ خوبصورت ٹائٹل نال پرچے دی گیٹ آپ بنگر کے ساہتے آئی اے۔

کتاب لڑی، پنجابی دربار (دو جاپراک) مرتبہ: طالب چشتی
صفحے: ۳۲۰، نکل: پنج روپے، ورھے لئی سکھ روپے
تبصرہ کار: محمد یوسف شاہ، ملن داپتار، ادارہ پنجابی
مرکز ۳۲۹۲، درون لڑی گیٹ لاہور۔

○

کتاب لڑی پنجابی دربار طالب چشتی ہورال نے استاد چودھری امام دین مجاہد حوم دی یاد دوجی کہتی اے اتے سہتھلا شمارہ ایڈیٹوریاں پرکا اے، جس وچ لکھن دایاں دے ناں انج نہیں، ظفر چشتی، حواء نور کاشمیری، ممتاز بوجی عبیدہ اعظم ستیہ، اختر چودھری، امین ذیل، صاحبزادہ رفعت سلطان ساقی گجر، محمد صدیق ساگر تے ہور بہت سارے سچن شامل تے۔ طالب چشتی ہوری بڑے پڑھے پنجابی سیوک تے اتے بڑیاں چیراں توں پنجابی زبان تے ادب دی کسے نہ کسے ڈھنگ سیوا دی جارہے تے، آں اے جے اوہناں دے آرم نال ایہ کتاب لڑی چھیتی ادبی دنیا دوجی چھا جاوے گی۔

کتاب داناں در آسان پنجابی گرامر لکھاری در پرنسپل
عبدالرزاق شاہد تے، ۱۹۸۰ء، نکل: دس روپے چھپن دریا۔
۱۹۸۹ء تبصرہ کار: سید محمد یوسف شاہ، ملن داپتار، کالج بک ڈپو
کتاب نمبر ۱۰، فریڈمان سہیل

○

ہتھلی کتاب علم نحو (مرکبات) تے علم بیان (تشیبہ)
استعارہ، مجاز، مرسل، کنایہ، تاقیہ وغیرہ (یعنی ایف اے دے
طالب علم لئی پنجابی اختیاری دے پرچہ پ دیاں لوڑاں
نوں لکھ رکھ کے لکھی گئی اے۔ پہلی نل ہیڈ پر ونیسر عبدالرزاق
شاہد ہوری لکھدے نیں، پنجابی دی گرامر تے سچ تک ہتھ
دی کم ہر چکيا اے اود کے طرحاں وی تسلی بخش نہیں کھانا سکدا
ایہدی اک وجہ خورے ایس کم دا مشکل ہونا اے تے دوجا،
شاہد ایس لئی کہ ماں بولی نوں برون لکھن لئی گرامر دے
ہونوں نوں جانن دی لوڑ گھٹے ہی پیندی اے، ساڈی جاپے
یہ کتاب، بن اے دا امتحان دین والے منڈے کڑیاں لئی
مدد کار ثابت ہو سکدی اے اتے جیکر ایہدے اتے تھوری
کو جتی محنت ہو کر لئی جاندی تاں ایہ ودھیری ودھیال گرامر
جاندی، مثالان دین دوجی لکھاری تے بہتیاں مثالان اپنے
شعراں دیاں ہی دتیاں نیں جے دنڈ کے مثالان دتیاں جاندیاں
تاں کم ہور چھیتی والا ہو جانا سہی۔

مہینہ دار وارث شاہ ملتان، جلد ۲، شمارہ ۲
فروری ۱۹۹۰ء صفحے ۲۸، نکل: ۱۰ روپے ورھے لئی
۱۲۰ روپے ایڈیشن، مشکور صابری، تبصرہ کار: حکیم محمد عظیم
ملن داپتار، گلستان تارنی ہمار پور روڈ ملتان۔

○
مشکور صابری ہورال دی انوائٹی بیٹھدے تے عیس
وارث شاہ ملتان دی قیمت چھاپوں ماہنامہ وارث شاہ
ملتانوں اچ توں ویہہ ورھے پہلاں چالو ہو یا۔ اتے ایہدے
بڑے اچھے لہروی پڑھن دایاں توں ملے۔ پر ایہ پرچہ دی

سیٹیوں کے ڈاکٹر انظر چودھری — محترمہ شیرین مسعود صاحبہ - اختر حسین اختر
 پروفیسر ڈاکٹر شہباز ملک سے پروفیسر ڈاکٹر اسماعیل بھٹی صاحب

مسعود کھنڈر پوتش ٹرسٹ، دسے سے سکروں چاہا تے آپ شپ (سکیوں کتب) جسٹس برٹانڈ
 مرزا عبد الجبار صاحب پروفیسر ڈاکٹر شہباز ملک صاحب - سعید کرم صاحب جسٹس ریٹائرڈ
 شیخ انوار الحق صاحب تے سید اختر حسین اختر

بقیہ : ادبی ترجمان

دوویں پر دفسیر اپہ سن کے برتے حیران ہوئے کہ پنجاب و قے
سڈھیاں جماعتاں وچ پنجابی پڑھائی نہیں جانندی تے سزاں
کوئی نساہی کتاب اپہناں جماعتاں لئی چھاپی جانندی اے۔
اوسہناں نے امریکہ ویاں کئی برنورسٹیاں واناں لیا جتھے پنجابی
پڑھائی جاری اے۔

۴۔ میں جڈا اوسہناں نوں دسبا کہ میں تحقیق کیتی اے کہ
پنجابی زبان آریاں ویاں زبانان نالوں وی پڑانی اے تے اوہ
ہوروی حیران ہوئے۔ میں اوسہناں نوں پنجابی دے کئی
لفظ دے جہڑے سنسکرت وچ صہین تیں تے اوہ
دی میری تحقیق من گئے۔

شاہ جی قبلا اپہ دتا کہ جے اگے روویے پنجابیاں
دی تعداد ملک وچ دوجیاں زبانان استعمال کرن والیاں نالوں
ڈھیر ودھ اے۔ پر ساڈے پردھان جڈوں رسیاں
تے جہہ جاندے تیں تے مینوں تہانوں لیل جانڈے تیں تے
ساڈی ان پڑھ مخلوق اک مکمل زبان تے Diction
دی مانگ ہون دے باوجود ڈھلے دے لقب دے
خلیل یاد کیتی جانڈا اے۔ والسلام۔ (محمد باقر)

اختر حسین اختر تے رشید میواتی

قرآن، تفسیر، حدیثاں، حدیثاں، عالم، فقہ، تصوف ادبی ثقافتی تے درسی کتاباں دامرکز

ماہنامہ
پنجابی
لہراں
دی
عل
سکدا
لے

مکتبہ صرفیاء گوہر خان

پرانا گلپانہ روڈ بالمقابل جامع مسجد غوثیہ مین بازار،

پنجابی
زبان
دیاں
نشری
تے
شعری
کتاباں

Punjabi language

THIS IS with reference to the letter from Hamyat Yab Khan *The Muslim* Jan 7, 1990. The learned writer seems to be pouring vitriolic criticism on certain personalities but actually it is a covert attack on the Punjabi language. The letter seem to be an expression of malice and prejudice against the Punjabi language.

Punjabis are fully alive to the need and importance of their mother tongue. They are conscious of their religious and cultural heritage preserved in the pages of Punjabi books. Urdu is a language used as lingua franca. Every Pakistani is its eloquent defender but no Punjabi is prepared to allow the Punjabi language to be throttled and sacrificed on the altar of Urdu. The Punjabi language has a rich and centuries-old literature which gives its readers acumen to understand their problems and their so-

lution.

Mr. Khan has raised a hue and cry over the purchase of Punjabi books for libraries of Government Colleges of Commerce, and Polytechnic Institutes in the Punjab. There is neither logic nor weight in his argument that Punjabi is not a subject for B.Com courses or C/D.com. Libraries are not confined to particular books but should contain all kinds of books in various languages of the world.

Punjabi poem-books like *Kandialay Painday* is not a forbidden tree. Why to make its inclusion an issue when dictionaries of German, French and Spanish languages are purchased for these libraries. Punjabi books are read and understood by Punjabi students whereas German, French and Spanish dictionaries are of no use at all for C D.Com. students.
—SAEED FARANI KAMMI,
Rawalpindi.

علی

غیر ملکی مصنوعات

پر انحصار کم کیجئے

آفسٹ پیپر

ملکی صنعتوں کی

پر نٹنگ پیپر

سرپرستی کیجئے

رائٹنگ پیپر

بکس بورڈ

ٹیسٹ لائٹ فلوٹنگ

پاکستان کی تاریخ کاغذ سازی میں
انقلاب صنعت

علی پبلشرز بورڈ انڈسٹریز لمیٹڈ

۲۷- کلو میٹر، لاہور شیخوپورہ روڈ، لاہور، پاکستان - فون : ۲۲۲۲۵۵